

مجله علمی-تخصصی علوم قرآنی و حدیثی

۱۷۴

ماهنامه مسجد - ماهنامه فرهنگی، آموزشی و ترویجی دفتر مطالعات و پژوهش‌های مرکز رسیدگی به امور مساجد / شماره ۱۷۳ / خرداد ماه ۱۳۹۳

صاحب‌امتیاز: مرکز رسیدگی به امور مساجد • مدیر مسئول: حمید مشهدی آقایی • دبیر تحریریه: حسن علی آبادی / دبیران سرویس • سرویس منبر: یاسر شریعتی • سرویس رواق: سیدعلی آقایی • سرویس محراب: علی بانمشی • سرویس شبستان: مهدی اخلاقی • کارشناسان تحریریه: حجت الاسلام اسماعیل غیثمی، حجت الاسلام دکتر طباطبائی، حسین فروغی، علیرضا بشیری • گروه مؤلفین: حجت الاسلام رضا محمدی، حجت الاسلام دکتر محسن مروچی طیبسی، حجت الاسلام رزاقی، صمد نظری، حسن هرمز، حسن صالح زاده، عبدالله صدیقی، حسین زمانپور کیاسری، سیدمهدی رضوی، کاظم میرزایی، محمدصادق احمدی، دانیال نعیمی، محسن کلیایگانی، رضا کاظمی راد، رضا شایانمحمدی، رضانیامحمدشهرتین فرو، مرتضی اسدی، نعیمه موحد، یونس نعمت‌سینا فیاض، حمید شکاری، مرضیه عبوشی، سمیه شمس، سجاد سیدی، زهرا راضی، مهتم حمیدی، علیرضا دهخوار قانی • طراحی و گرافیک: مصطفی سلیمانی / زینب زارع • اینفوگرافی: حسین علی آبادی • ویراستار: محمدباقر حقیقی فضل • شمارگان: ۳۰۰۰

منبر

مهارت بیان تفسیر / ۲/ تفسیر جذاب تفسیر منطق با مسائل روز / ۶/ نمونه فیش / ۸/ ماه صبر / ۱۴/ نزول کلام الله در شهر الله / ۱۵/ پیامبر رحمت و رحمت پیامبر / ۱۶/ مهمان آسمان / ۱۷/ صدشکر که این آمد و صدخف که آن رفت / ۱۹/ امام فرزانه مسجد لرزاده / ۲۰/ ادب معاشرت / ۲۱/

رواق

گونه شناسی روزه در ادیان / ۲۴/ دوری از اهل بیت گرفتاری در بدعت ها / ۲۶/ آساک هندی / ۲۸/ روزه در آئین بودیسم / ۲۹/ روزه انعام / ۳۰/ مبارزه با سلاح روزه / ۳۰/ روزه در آئین صابین / ۳۱/ روزه توبه ظاهری کن مهم دیانت یهودی / ۳۲/ نلت رمضان مسیحی / ۳۲/ روزه در آئین پروتستان / ۳۴/ روزه در شرق مسیحیت / ۳۵/

محراب

رنگ خدا / ۳۸/ مسجد پایگاه علمی / ۴۰/ روایت حضور / ۴۲/ فراغتی در مسیر سعادت / ۴۲/ واکنس مسجد / ۴۳/ استعدادهای خفته / ۴۴/ رنگ فراغت / ۴۵/ مانعی برای عذاب / ۴۶/ سسه جیم / ۴۶/ طلاوس مسجد / ۴۷/ فاذا فرغت فانصب / ۴۸/ نشاط معنوی / ۵۰/ مسجدسازی به سبک مجازی / ۵۱/ وقت شناسی اسلامی / ۵۲/

شبستان

گفتان سازی فرهنگی / ۵۴/ لیبرالی که منافق شد / ۵۶/ چرپانسانسی / ۵۷/ اینجا که نشسته ای جایگاه پیامبر و وصی است / ۵۸/ میکروپهنای از جنس نادانی بشر / ۶۰/ اقتصاد مقاومتی چرخ صنعت و بیل معدن / ۶۱/ ابتنا و ابتهای یک خط / ۶۲/ الیگارشی / ۶۳/ کار برای فرهنگ / ۶۴/ فرهنگ یی بود یا پهلوی / ۶۵/ گوش کن / ۶۶/ قسم به قلم به کلمه به سطر / ۶۶/ ای لهجعات ز نغمه باران فصیح تر / ۶۸/ کثری کوتاه به سسرپال های رضمانی / ۷۰/ دفتر شعر / ۷۱/ به شیرینی رضایت / ۷۲/

♦ در ویرایش و کوتاه کردن مطالب آزاد است

- ♦ آثار مندرج در نشریه بیانگر نظرات نویسندگان است نقل و اقتباس از مطالب نشریه فقط با ذکر منبع مجاز است.
- ♦ مطالب خود را تر جیحا تایپ شده به رایانامه نشریه ارسال کنید.
- ♦ مطالب ارسال شده به تحریریه فقط بازگردانده نمی شود.
- ♦ باتشکر از تمام عزیزانی که مارا در تهیه نشریه یاری رسانند.

آدرس: قم، بلوار شهید صدوقی، ۲۰متری حضرت ابوالفضل (ع) پلاک ۱۰۳
دفتر مطالعات و پژوهش‌های مرکز رسیدگی به امور مساجد

• تلفن: ۰۲۵۲۲۹۲۲۸۳۵ - ۰۲۵۲۲۹۲۲۸۳۷ • شماره تماس: ۰۲۵۲۲۹۲۲۸۳۵ • سامانه پیام کوتاه: ۱۵۱۵۴۲۳۰۰
• نشانی اینترنتی: <http://www.masjed.ir> • پست الکترونیک: n.masjed@chmail.ir

سرمقاله

فراغت‌ی برای کار

قدیمی‌ها می‌گفتند جوهر مرد کارها و این جمله با قدمت نه تنها حکایت از کهنگی فرهنگ معالی کار کردن نمی‌کند که بیشتر نشان از گران قدری و درخشندگی این نیاز لا یزال انسانی دارد. مقوله‌ای که هیچ‌گاه و به هیچ فکر و اندیشه و فرهنگی مذموم نیست، چگونه کار کردن و برای آنچه هدفی تلاش نمودن موضوع دیگری است که نیاز به تبیین و تبادل نظر دارد.

بدیهی است که مقوله کار در مفاهیم تربیتی اسلام به خوبی تبیین شده است و بالطبع کار نه تنها مورد تشویق که در بعضی موارد به عنوان یک ضرورت اجتماعی و واجب شرعی نیز هست. اما سؤال اساسی در این نوشته کوتاه در این است که در فرهنگ دینی مقوله فراغت از کار چگونه تعریف شده است؟ آیا فراغت که در فرهنگ عرفی معمولاً به وانهادن کار و تعطیل نمودن آن اطلاق می‌شود در واقع همان حاشیه‌زندگی محسوب می‌شود، در چارچوب دین هم به همین شکل ترسیم شده است؟ شاید چیزی که این نگاه را بیشتر تقویت کرده است نگاه مادی و منفعت‌محور باشد!

باید تعریف فراغت را از همان‌جایی دریافت که در آن فرهنگ کار تبیین گردیده است. در واقع از آنجایی که نگاه اسلام به زندگی دنیوی مبتنی بر فرصتی برای تلاش تعریف می‌شود؛ لذا باید گفت فراغتی که در آن کاری نباشد، همان فرهنگ لغوی و لاهی است که به شدت مورد توبیح و انکار قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام است.

بالاترین معادل اسراف همین نگاه به موضوع فراغت است؛ چرا که فراغت لغوی و لاهی همان چیزی است که باعث ضرر و زیان نفسانی و از دست رفتن عمر گرانبهای است. به تعبیر امیرالمؤمنین علیه‌السلام: «لایوم عمل بالاحساب»؛ یعنی زندگی دنیا تنها فرصت جدی کار و تلاش حقیقی و ماندگار است و فراغت از یک کار در واقع آغاز عمل انریزی دیگر است. متأسفانه بدفهمی فرصت فراغت، کارهای این فرصت طلایی را حاشیه‌ای ساخته است و نوعی کم‌ظرفی در حق فعالیت‌های این زمان ارزشمند می‌شود.

بالا ترین فهم درست از موضوع کار و فراغت را می‌توان در اعمال و مناسک و فضایل ماه مبارک رمضان درک نمود. زیرا در این ماه به عنایت خداوند متعال همه رفتارها عبادی و روزمره انسانی مثل خوابیدن یا حتی نفس کشیدن نوعی کار ارزشمند به حساب می‌آید و در قبال آن پاداش تعیین گردیده است. هرگز در ماه مبارک فرصتی برای به دست نیارودن و چوننداردا فرصتی برای تعطیلی و وانهادگی محاسبه نشده است؛ هرگز زمانی برای پرداختن به بی‌حاصلی‌ها تعریف نشده است و تمامی فرصت‌های آن ارزشمند و گران‌مایه است؛ زیرا فراغت آن کار و کار در آن فراغت باقی است.

اگر نگاهی به خطبه نورانی شعبانیه رسول مکرّم اسلام داشته باشیم بیشتر معنای اوقات فراغت دینی روشن می‌شود: «أيتها الناس إنّه قد أقبل اليكم شهرُ الله بالبرِّ كه و الزّخمة و المّعفرة».

اینکه زمان برای انسان زمینه‌ساز سه نوع سود و منفعت بی‌بدیل باشد مخصوص فرهنگ است که هیچ زمانی در آن بی‌ارزش نیست و همه چیز حتی مدام نفس انسانی دم مسیحایی حیات طیبه است.

معمولاً تجربه تبلیغ دینی نشان داده که فرصت رمضان بیشترین زمان تبادل فکر و علم و اندیشه دینی است؛ چیزی که حتی در ماه محرم هم چندان دست یافتنی نیست. معمولاً مخاطبان رضوانی بیشتر کسانی هستند که به دنبال فهم عبادت‌اند، به خصوص جوانان نوجوان که باید برای ایام فراغت آنان از کار علمی مفرس، برنامه علمی و تربیتی ارزشمندی را ارائه کرد که فراغت آنان باعث تقویت قوای روحی و ایمانی آنان گردد. زیرا قلب آنان به تعبیر امیرالمؤمنین علیه‌السلام: «و انما قلب الحیث کارض الخالیه ما القی فیها من شیء، قبلته»، مانند زمین مستعدی است که آماده دریافت تحایق دینی و الهی است.

منبر

مستقله / شماره ۱۷ / بهار ۱۳۹۳

مس و ویس شنبو: شنب قدر شنب ثقلین

ماه مبارک رمضان بهترین ماه سال و قلب تبندۀ آن، شنب قدر است؛ شنب مبارکی که کلام خدا بر قلب رسول خدا نازل شد. شنب قدر یادآور وایت متواتر ثقلین است. قرآن و عزت، دو امانت گرانسنگ رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، به موازات هم مانند خط آهن، مسیر بندگی را مشخص می‌کنند و مقصد نهایی آنها حوض کوثر است تا دوباره به صاحب اصلی شان وارد شوند. تاپلور عبسنی همراهی نقل اکبر و اصغر، مصداقت شنب‌های قدر و ایام شهادت ولی‌الله الاعظم است. در این شب‌ها، قرآن به سرگرفت ما مرهمی است بر فریق شکافته امیر مؤمنان علی علیه‌السلام. رزمه نام‌های اولیای الهی در سایه سار کتاب خدا، یکی دیگر از جلوه‌های جدا ناپذیری ثقلین است. این شب که به تعبیر امام صادق علیه‌السلام، سر سال است و سرنوشت یک سال رقم می‌خورد، برای درخواست بهترین تقدیرها در سال پیش رو باید وسیله‌ای در دست داشت (تأییداً الذین آمنوا اتقوا الله و اتقوا الیه التوسل) و چه وسیله‌ای محبوب‌تر نزد حق تعالی از کلام حشر تنش در یک دست‌در دست دیگر فرق شکافته امیرالمؤمنین علیه‌السلام.

پی‌نوشت:
۱. مقاله، ۲۵.

مهارت بیان تفسیر قرآن

روش‌های جذاب‌سازی جلسات تفسیر کلام خدا
صمد نظری (استاد مرکز تخصصی تبلیغ)

اطلاعات است؟ آیا هدف‌نشان دادن زیبایی‌های قرآن و کلام خدا است؟ یا تأثیر بر عقل و اندیشه و رفتار و کردار مخاطبان؟ برای ۴۰ سال، مسیبن و کرار در مطالعه قرآن و تفسیر آن بوده‌اند. این دو نفر در سال ۱۳۴۵، روز عید غدیر ۳۶ سالگی، در مشهد همدیگر را دیدند. آن‌ها در آن زمان در مشهد کلاس‌های تفسیر قرآن می‌دادند. آن‌ها در آن زمان در مشهد کلاس‌های تفسیر قرآن می‌دادند. آن‌ها در آن زمان در مشهد کلاس‌های تفسیر قرآن می‌دادند.

در حدیثی از ابوذر غفاری به نقل از پیامبر گرامی اسلام حضرت محمد ﷺ آمده است: «من برای آن بزنم، برای آن مشک کلام آتان کافی است. حضرت سبیا ای «ومن یتق الله...» تا ملوت فرمودند: «نمونه؟» ایجاد انگیزه به روش داستانی (بایان شش‌نژاد، داستان‌های قرآن و بیان خاطره درباریه)؛

بیان خاطرات درباره آيات در سفری که امام خمینی (ره) و پدرم برای زیارت به مشهد مقدس رفته بودند، اسلام در صحن حرم امام رضا علیه السلام ای الی الله جاح حسنی خودگی مواجه می‌شوند. امام (ره) که در آن زمان شاید در حدود سی تا چهل سال بیشتر نداشته، وقت را غنیمت می‌شمرد و به ایشان می‌گوید تا شما بمانید. چرا؟ خاندان نسبت دلب به پیامبر شده است؟ خاندان نسبت دلب به پیامبر شده است؟ خاندان نسبت دلب به پیامبر شده است؟ خاندان نسبت دلب به پیامبر شده است؟

همان ابی‌جانی صداقت و وجودشان می‌باید، سر به سر لایخندند و با تفکری به ایشان گفتند: نه نمی‌توانم چنین قولی به شما بدهم. جاح حسنی خودگی که این را از امام (ره) شنید، رو به ایشان کرد و فرمود: حالا که نمی‌توانید کیمیا را حفظ کنید، من بهتر از کیمیا را به شما یاد می‌دهم و آن این است که بعد از نمازهای واجب یک بار یا ای الی الکرسی را تا «هو الی الکرسی» می‌خوانی و بعد تسبیحات فاطمه زهرا (ع) را می‌گویی و بعد سه بار سوره توحید (قل هو الله احد) را می‌خوانی و بعد سه بار صلوات می‌گویی: اللهم صل علی محمد و آل محمد. بعد سه بار آیه مبارکه «ومن یتق الله یجعل لیه مخرجاً و رزقاً من غیب لا یحسب و من یتوکل علی الله فیه یوفق» را می‌خوانی. این کار را هر روز پنج بار یا هر روز یک بار بخوانی تا آنکه کیمیا برایت بهتر است.

پس درمان خود را قرآن و با وجود هر سختی‌ها از قرآن باری طلبید و خواسته‌های خود را به وسیله قرآن طلب کنید و با نوستی قرآن به خدا روی آوردن و رومی‌سازی برای تقرب بندگان به خدا بهتر از قرآن و خود ندارد!

پس درمان خود را قرآن و با وجود هر سختی‌ها از قرآن باری طلبید و خواسته‌های خود را به وسیله قرآن طلب کنید و با نوستی قرآن به خدا روی آوردن و رومی‌سازی برای تقرب بندگان به خدا بهتر از قرآن و خود ندارد!

پس درمان خود را قرآن و با وجود هر سختی‌ها از قرآن باری طلبید و خواسته‌های خود را به وسیله قرآن طلب کنید و با نوستی قرآن به خدا روی آوردن و رومی‌سازی برای تقرب بندگان به خدا بهتر از قرآن و خود ندارد!

پس درمان خود را قرآن و با وجود هر سختی‌ها از قرآن باری طلبید و خواسته‌های خود را به وسیله قرآن طلب کنید و با نوستی قرآن به خدا روی آوردن و رومی‌سازی برای تقرب بندگان به خدا بهتر از قرآن و خود ندارد!

پس درمان خود را قرآن و با وجود هر سختی‌ها از قرآن باری طلبید و خواسته‌های خود را به وسیله قرآن طلب کنید و با نوستی قرآن به خدا روی آوردن و رومی‌سازی برای تقرب بندگان به خدا بهتر از قرآن و خود ندارد!

نمونه ۲: ایجاد انگیزه به روش ترفند در قرآن
آیهی هست که برای کل مشکلات همه انسان‌ها کافیست. می‌باشد آیهی که اگر مسلمانان غیر مسلمانان به آن تمسک جویند، نتیجه می‌گیرند. آیهی که بسیاری از انسان‌ها در گذشته تا آن به پناه گرفته‌اند تا اگر در شامه و این آیه توجه ویژه کنید، مطمئناً نتیجه خواهید گرفت.

نمونه ۲: ایجاد انگیزه به روش ترفند در قرآن
آیهی هست که برای کل مشکلات همه انسان‌ها کافیست. می‌باشد آیهی که اگر مسلمانان غیر مسلمانان به آن تمسک جویند، نتیجه می‌گیرند. آیهی که بسیاری از انسان‌ها در گذشته تا آن به پناه گرفته‌اند تا اگر در شامه و این آیه توجه ویژه کنید، مطمئناً نتیجه خواهید گرفت.

نمونه ۲: ایجاد انگیزه به روش ترفند در قرآن
آیهی هست که برای کل مشکلات همه انسان‌ها کافیست. می‌باشد آیهی که اگر مسلمانان غیر مسلمانان به آن تمسک جویند، نتیجه می‌گیرند. آیهی که بسیاری از انسان‌ها در گذشته تا آن به پناه گرفته‌اند تا اگر در شامه و این آیه توجه ویژه کنید، مطمئناً نتیجه خواهید گرفت.

نمونه ۲: ایجاد انگیزه به روش ترفند در قرآن
آیهی هست که برای کل مشکلات همه انسان‌ها کافیست. می‌باشد آیهی که اگر مسلمانان غیر مسلمانان به آن تمسک جویند، نتیجه می‌گیرند. آیهی که بسیاری از انسان‌ها در گذشته تا آن به پناه گرفته‌اند تا اگر در شامه و این آیه توجه ویژه کنید، مطمئناً نتیجه خواهید گرفت.

نمونه ۲: ایجاد انگیزه به روش ترفند در قرآن
آیهی هست که برای کل مشکلات همه انسان‌ها کافیست. می‌باشد آیهی که اگر مسلمانان غیر مسلمانان به آن تمسک جویند، نتیجه می‌گیرند. آیهی که بسیاری از انسان‌ها در گذشته تا آن به پناه گرفته‌اند تا اگر در شامه و این آیه توجه ویژه کنید، مطمئناً نتیجه خواهید گرفت.

۱. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶
۲. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶
۳. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶
۴. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶
۵. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶
۶. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶
۷. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶
۸. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶
۹. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶
۱۰. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶
۱۱. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶
۱۲. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۶

حجت‌الاسلام‌المسلمین‌فاضل‌محمدی.

تفسیر جذاب تفسیر منطبق با مسائل روز!

به کوشش: یاسر دهقان

از اصلی‌ترین رسالت‌های نبی مکرم اسلام «تِلَاوَاتِ لَیْلَاتٍ وَ یَتْلُوهِنَّ کِتَابَ اللَّهِ وَ یَتْلُوهِنَّ لِقَدْرِ الَّذِیْ نَزَّلَهُمْ عَلَیْهِمْ» و خود ایشان فرمود: «خیرکم من تعلم القرآن و علمه». «پرهان قرآن ماه مبارک رمضان است و موسم مناسب تبلیغ رسالات الهی، از این رو شایسته است بخشی اصلی تبلیغ به تفسیر و تبیین پیام‌الله مجید اختصاص داده شود. ولی برگزاری جلسات تفسیری برای عموم مردم مهلک است که نیازمند فرآیندی و بهره‌گیری از تجربیات مفسران کشور است. بی‌شک یکی از مفسران مطرح حال، حجت‌الاسلام‌المسلمین‌رضا محمدی است. ایشان از هشت سال پیش در مسجدحمله، جلسات تفسیر برگزار می‌کند که با استقبال گسترده علما، فضلا و عموم مردم مواجه شده است. حجت‌الاسلام‌والمسلمین‌رضا محمدی، سال ۱۳۲۰ در یک خانواده مذهبی در شاهرود به دنیا آمد. تحصیلات خود را پایان متوسطه در زادگاهش گذراند و بعد از هجرت به قم، در رشته حقوق قضایی دانشگاه قم مشغول به تحصیل شد.

رضا محمدی با آنکه می‌توانست بدون کنکور در رشته حقوق و قضایه تحصیلش در دانشگاه ادامه دهد، تحصیل علوم دینی را در حوزه علمیه قم برگزید و در سال ۱۳۴۴ وارد حوزه علمیه قم شد.

وی از درون نوجوانی با قرآن و نهج البلاغه انس داشته، روحیات خود را متأثر از آیتا تا با این دو منبع نورانی می‌داند. همکاری با مؤسسات پژوهشی و ناشر علمی مرکز فرهنگ و معارف قرآنی و تدریس در حوزه‌های دانشگاه‌ها و ریاست آموزش و پرورش قم از جمله فعالیت‌های ایشان است. در ادامه گفتگویی که در باره جلسات تفسیر قرآن با ایشان شد است می‌پند.

۱) چند سال است که به تفسیر قرآن مشغولید و تفسیر را از چه زمانی آغاز کردید؟
بنده از سنین جوانی، یعنی چهل سال پیش تفسیر قرآن را آغاز کردم و ده‌سالی است که به طور رسمی تدریس تفسیر را آغاز کردم. هم در مراکز تخصصی تبلیغ و دانشگاه هم تفسیر را تدریس می‌کنم و هشت‌سالی است که در مسجد علمه، علما و فضلا قرآن گرفته است.

۲) جلسات تفسیر قرآن در مساجد یا کم‌است و یا استقبال از آن کم‌است. دلیل هر دو، عدم آشنایی میثاقان با روش‌های جذاب‌سازی جلسات تفسیر قرآن است، لطفاً درباره خصوصیات بیان تفسیر نکاتی بفرمایید.

تفسیر قرآن امری توان به نود و نهمه تئوری و موضوعی ارائه کرد. بهترین روش در ماه مبارک رمضان، روش موضوعی است و موضوع و مسائل، مناسب مناسبتی است. حقیقت و پدیده‌ها، موعود و سیرج و قیامت کبری و ... بر این‌ها منطبق است.

تکنه دیگری که جذاب‌سازی تفسیر مؤثر است این است که زبان، زبان روان و ساده‌ای باشد. حتی المفسر از واژه‌ها و اصطلاحاتی که خودش نیاز به بحث مفصل دارد اجتناب کند. مثلاً کلمه «حجری» برای مردم نامانوس است و به جای آن بگوییم این از باب ذکر یکی از مضایق است. نکته بعدی این است که در زمینه موضوعی که در پایان آن جمع‌بندی انجام می‌شود، پیام‌هایی که استخراج می‌کنیم، بعد از آیات قرآن نباشد.

برخی از تفسیرها ذوق غلبه دارد. ذوقیات به نظر مفسر آفت تفسیر است؛ یعنی این قدر ذوقی اش کردند که با مناسبتی نکته‌ای را از یک آیه استخراج می‌کنند. اینکه ما بگوییم از این آیه پیام به دست می‌آید، باید حساب‌شده باشد.

۳) منجمله: لطفاً اطلاعاتی درباره منبع شناسی تفسیر قرآن برای میثاقان ارائه بفرمایید. چه تفاسیری برای بهره‌گیری در جلسات تفسیر قرآن مناسب‌تر است؟

کسی که می‌خواهد تفسیر بگوید، باید اجمالاً با منابع آشنا باشد. منابع هم در یک نگاه، به دو شاخه تقسیم می‌شوند: منابع اهل سنت، منابع شیعه. منابع شیعه را می‌شود به دو شاخه تقسیم کرد: تفاسیر اثری و غیر اثری. باید مفسر با برخی از تفاسیر اثری آشنا باشد. تفاسیر اثری باز دو شاخه می‌شوند: تفسیر قرآن به قرآن، تفسیر قرآن به روایت، تفاسیر قرآن به قرآن هم از قدیم الایام بوده است. یکی از اینها تفسیر المیزان علامه طباطبائی است. برخی تفاسیر اثری خوب شیعه عبارت‌اند از: تفسیر ادرهسان مرحوم سیدهاشم بحرانی که بسیار عالی است. تفسیر نورالتقلین مرحوم عروسی حویزی، تفسیر صافی مرحوم فیض، بهترین تفاسیر روایی اهل سنت تفسیر الدر المنثور، جلال الدین سیوطی، تفسیر جامع البیان از محدثین جریر طبری است. تفسیر الدر المنثور، مترجم تراست و خیلی از روایاتی که درباره آیه است، در این تفسیر آمده است. مثلاً این روایات را بهتر می‌گویی بفرماید: «علی و شیعته هم خیر البریه».

تفاسیر غیر روایی به اقسام مختلفی تقسیم می‌شوند: تفسیر کلامی، تفسیر لفظی مثل تفسیر مشابیح التامین، تفسیر عرفانی مثل تفسیر ادبی و عرفانی خواجه عبدالله انصاری. آشنایی با تمام این تفاسیر برای کسی که می‌خواهد قرآن را تفسیر کند، لازم است. برخی از تفاسیر حرفی از خودشان بلندترند. تفسیر نور، که حرف‌ها را از جای دیگر گرفته و ایمنان باید اصل آن منبع را ببینند. برای بیان تفسیر باید حائقله سه تفسیر را دید: برای بیان تفسیر مجمع البیان، المیزان و از منابع اهل سنت تفسیر مقاتب فخر رازی. تفسیر نمونه نیز برای انتخاب اینکه چه چیزی را در کدام مفسر بگوییم، مناسب‌تر از سایر تفاسیر است. این تفسیر، شیوه‌ی بیان، دسته‌بندی و محتوای مطالب بسیار قابل ارائه است.

تکنه مهم بعدی این است که بعد از مراجعه به تفسیر، نگاه‌ها به ترجمه‌ها کنیم. از آیات قرآن ترجمه‌های زیادی شده است. گاهی انسان در

بیان تفسیری‌اش با مراجعه به یک ترجمه، مواد لازم برای بیان مطلب را دریافت می‌کند. در این مورد، امام صادق (ع) می‌فرماید: «یک ترجمه هم نباید به یک ترجمه بسنده کند و باید ترجمه‌ها را با هم تطبیق کند. به نظر بهترین راه برای این کار، نرم‌افزار «جامع التفسیر» است.

۴) در نکته پایانی چه توصیه‌ای به میثاقان دارید؟

برای تذکر خدمت دوستان عزیز مخاطبان این مجله عرض می‌کنم که آنچه به درد مردم می‌خورد، بر آن‌جانشان می‌نشیند. همین قرآن است و روایات، بنده گاهی برای پاسخ به نهضت

برهان‌های عقلی می‌گوییم که از شدن دارا اما می‌بینم خیلی اثر نکرد. همین که یک حدیث از امام صادق (ع) می‌خوانم، منبهم که مخاطب‌ها آرام کرد. دوستان عزیزم جمع‌ات و کسانی که تفسیر و اینکه قرآن چنین فرموده، نهج البلاغه چنین فرموده، خیلی مؤثر است و خیلی مردم را آرام می‌کند و از آن دلایل عقلی با عملی، اثر تبلیغی و ترویجی خیلی بیشتر است.

بی‌نوشت:
آل عمران ۱۶۱

ایجاد انگیزه به روش تعریف از مطلب

برمز و ازترین شبها در گروه نو زمان است؛ شبی که قلمها در وصفش می‌کشند، زبان‌ها از توصیفش قاصرند و عقل در فهم آن میوهت و متحیر می‌ماند؛ شبی که قلب رمضان به شمار می‌آید.

بهترین شب سال است؛ شبی که قرآن در آن بر فرستاده خدا نازل شود؛ خورشید در کنایش، آن را شبی پربرکت دانسته و ارزش آن را برتر از هزار ماه بیان کرده است. فرشتگان در این شب مقدرات یک سال را نازل «ولی مطلق زمان» می‌آورند و بر عرضه می‌کنند؛ این روایتش فرصتی استثنایی و طلایی برای شناسایی آنچه دل و جبران گذشته‌هاست در روایات، سیمازاد، فضایل و اعمال این شب سخن گفته شده است.

پیامبر اکرم ﷺ در چند روایت فرموده درباره فضیلت شب قدر به این مضمون می‌فرماید: هنگامی که شب قدر فرا می‌رسد، خداوند عزوجل به جبرئیل و دیگر فرشتگان فرمان می‌دهد که به طرف زمین سرازیر شوند و در این شب جبرئیل به همراه دیگر ملائکه سه نماز گزاران و ذاکران و عبادت‌کنندگان در این شب درود می‌فرستند و بر دعای آنان امین می‌گویند و هنگامی که طلوع فجر قرار می‌گیرد، جبرئیل به ملائکه ندا می‌دهد: آماده باد شکست نسوید. در این هنگام فرشتگان از جبرئیل می‌پرسند: «ما صنع الله تعالی فی حوائج امه»

بوقرآن هزار شب

حسن صالح‌زاده (طایفه سطوح عالی خوز محلمیه)

محمد، خدای متعال در این شب با خواسته‌ها و حاجت‌های این امت چه کرد؟

جبرئیل پاسخ می‌دهد: «بأن الله تعالی نظر الیهیم فی هذه لیلة و عفا عنهم و غفر لهم الاربعة؛ خدای متعال با نگاه رحمت به سوی آنان نگران گریست و از آنان درگذشت و نگاهان آنان را بخشید، مگر چهار گروه که از این رحمت و بخشش محروم‌اند».

فرشتگان می‌پرسند: «من هذه الاربعة؟» چهار گروه کدام‌اند؟

تواضع ندریشه به رونق نظم و مستعدی

چرتیل در جواب می‌گوید:

۱. ادب الخمر

خمر؛ شخصی که دلبسته خمر باشد؛ فردی که همیشه در حال می‌گساری و مستی است و عقل خود را تا ابله کرده است و با همان حال و بدون توجه از دنیا بیرون.

ابویصیر گوید: أم خالد معتدیه بر امام صادق ﷺ وارد شد و من نزد امام بودم، او عرض کرد: «فدایت شوم، در شکم من صدها پیچش‌های زیادی است. به دکترین عراقی مراجعه کردم، آنان گفتند: باید از شرکانتان (بمسئمت‌کننده) با سویق (آرد چوب) بخسوری تا مریضت آت

خوب شود. من این کار را نکردم؛ چون می‌دانستم شما از آن کره‌ات دارید. حال از شما می‌پرسم. خداوند به قلبم اتناحت نخورم تا از شما بپرسم. امام به من فرمودند: «یا حرف‌های این زن و سوال او را شنیدی؟» سپس به آن زن فرمودند: «قسم به خدا فوطه‌ای از آن ابرایت تجویز نمی‌کنم؛ چون بشیمان می‌گردد، هرگاه چانت به گوشه برسد.» و دست اشاره به حلقوم کردند و گوشت مرتبه بر روی آن فطهمیدی چه گفتند؟» عرض کرد: «اری.»

۲. عاق والدین

«عاقی اولادیه و شخصیتی که عاق والدین است». قرآن کریم از زبان حضرت عیسی ﷺ می‌فرماید: «سواء بالذی و لم یجعلنی جنارا شقیقا و مرا نسبت به مادرم، لیکو کار قرار داده و چیرا و شقی قرار نداده است.» پیامبر اکرم ﷺ فرمودند: بر خرفر باشد و بپرهیزد از عقوق والدین زبیرا بوی بهشت از مسیر هزار سال استقامت می‌شود؛ اما عاقی والدین از استقامت بوی بهشت محروم است. همچنین فرمودند: بهشت بر عاقی والدین حرام است و آتش جهنم عاقی والدین است. **۳. عاق رحم**

«واقع رحم؛ شخصیتی که صله رحم را قطع کرده است.»

قرآن کریم می‌فرماید: «وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْمَالَ عَلَىٰ بَاطِلٍ وَأُولَٰئِكَ أَتَىٰهُمُ الْمَوْلَاتُ الْكٰفِرَاتُ» و به آن‌ها زانیان؛ آن‌ها عظیم‌تو قبیله و از خدای پرهیزند که (همگی به عظمت او معتقد و دشمنانگی که چیزی را بیکدیگر می‌خواهند؛ او را می‌پسند؛ نیز از یک قریه یا رابطه یا خویشاوندان خود جدا می‌کنند؛ مراقب شماست.»

تو تک استخوانی استخوان استخوان دانستن

صله رحم مردمی دارد؛ مردمی که در سدی به خویشان، رفت و آمد کند کمک مالی یا حفظ آسرویی آنان و گاه بر طرف کردن ضرر، پس صله رحم شامل هر عملی است که گامی از شخص به جایارود می‌گیرد؛ قطع رحم کرده است؛ رسول

خدا ﷺ فرمودند: «صلوا از خانمکم و لؤ یسلما؛ صله رحم کنید اگر چه با یک سلام.» فردی به نام شعیب می‌گوید: روزی خدمت امام موسی کاظم ﷺ نمودم که فرمودند: فردا مردی از اهل مغرب تو را ملاقات خواهد کرد و از حال من و تو خواهد پرسید. پس هر چه از مسائل حلال و حرام از تو سوال کند تو از جانب من جواب او را بده. گفتند: فغایت شوم آن مرد می‌پرسد چه نشانی دارد؟ فرمودند: مردی بلندقد است و نام او یعقوب است و هرگاه او را ملاقات کردی، اگر خواست به نزد من بیاید و ربا بخورد بیایور.

شعیب می‌گوید به خدا سوگند که روز دیگر من در طواف بودم که مردی بلندقد به من رو کرد و گفت: می‌خواهم از احوال صاحب سوائی کنم. گفتند: کدام صاحب؟ گفت: از فلان من و فلان، یعنی امام موسی بن جعفر ﷺ گفت: اسمت چیست؟ گفت: یعقوبه. گفتند: کجا آمده‌ای؟ گفت: اهل مغربام. گفتند: از کجا می‌آی؟ مرا می‌شناسی؟ گفت: در خواب دیدم که فردی به من گفت شعیب را ملاقات کن و آنچه خواهی از او بپرس.

چون دیدار شد نام تو را پرسیدم، تو را به من نشان دادند. گفتند: در این مکان نشین تا من از طواف فارغ شوم و به نزد تو بیایم. پس طواف خود را انجام دادم و به نزد او رفتم و او با صحبت کرد. او را امری عاقل یافتیم. پس از من طلب کرد که او را به خدمت امام موسی بن جعفر ﷺ بیاورم دست او را گرفتیم و خالد آن خبر بردم.

وقتی امام نگاهش به آن مرد افتاد، فرمودند: ای یعقوب! تو در روز اجازت داشتی و بین تو و برادرزاده تو در فلان موضع نزاعی رخ داده و کار به جایی رسید که همدیگر را دشنام دادید و این طریقه ما نیست و دیدن او بدین پدران ما بر این نیست و ما امر نمی‌کنیم. احتیاج این است تا هر دو کارها پس از خداوند یگانه می‌شود یک چیز می‌ماند؛ همانا به این زودی مرگ بین تو و برادرزاده‌ای خواهد افتاد و برادرت در همین سفر خواهد مرد پیش از آنکه به وطن خویش بازگردد. نه هرگاه از خود پشیمان خواهی شد و این اتفاق به آن جهت واقع شد که شما قطع رحم کردید. خدا عمر شما را قطع کرد آن مرد پرسید: فدایت شوم! من کی خواهد

برسد؟ فرمودند: همانا جل تو نیز حاضر شده بود، لکن چون در فلان منزل با آن مهمات صله رحم کردی، بیست سال بر عمر تو افزوده شد. شعیب گوید یک سال بعد از این مطلب، آن مرد رادر مسیر حج دیدم و او را خواهر پرسیدم. خبر داد که در آن سفر برادرش به وطن بر سرید و در بین راه به خاک سپرده شد.

۴. کینه توز

«و شاحن، قیل، یا رسول الله و ما الشاحن؟ قال: الصارم؛ نه و شخص شاحن، پرسیده شد؛ ای رسول خدا شاحن چه کسی است؟ حضرت فرمود: شخصی که کینه‌توز است.»

تفریاضی

وقتی انسان غضب کند نتواند انفعال بگیرد، این انفعال در خون فرسوده عقده‌ای ایجاد می‌کند و به کینه تبدیل می‌شود. کینه‌توز برای فرونشاندن آتش کینه، اوده به برخی گناهان می‌شود و همین سبب بر اساس آیات قرآن و روایات از رحمت و لطف حق در دنیا و آخرت محروم است.

رسول خدا ﷺ فرمودند: «به من محبت و زورید و به کینه‌تو محبت و بدیدم. هر کس کینه‌تو را دوست داشته باشد، او را دوست خواهد داشت.»

امتب شب عفو و بخشش است، شب جبران خطاها و پاک کردن دل از کینه‌ها و گناهان. شب گریه و اوباشه، شب صلواتی حال کسی که صله رحم کند و کینه و کدورت از دلش خارج کند و با توبه از گناهانش با بر او پشیمانی کند.

بیت‌نوشته:

۱. نقل فی‌الهیوری، محدثین حسن زوجه‌الطیبن، ۲، ص ۱۸۰.
۲. نقل فی‌الهیوری، محدثین حسن زوجه‌الطیبن، ۲، ص ۱۸۰.
۳. شرح صلیق، مطبوعه انجمن اسلامی، ۱۳۷۳.
۴. عیسی جوری، ۱، ج ۱، ص ۱۱۰.
۵. عیسی جوری، ۱، ج ۱، ص ۱۱۰.
۶. عیسی جوری، ۱، ج ۱، ص ۱۱۰.
۷. عیسی جوری، ۱، ج ۱، ص ۱۱۰.
۸. عیسی جوری، ۱، ج ۱، ص ۱۱۰.
۹. عیسی جوری، ۱، ج ۱، ص ۱۱۰.
۱۰. عیسی جوری، ۱، ج ۱، ص ۱۱۰.

فترت کعبه

مرثیه امیر المؤمنین علی

عبدالله صمدی

۱. زیارتنامه:

«یا امیر المؤمنین یا علی بن ابیطالب یا حجة الله علی خلقه یا سیدنا و مولانا یا ابا تو جهنا و
استمقنا و توشنا یا ابا الله و قدماک بین یثی خانتنا»

۲. شعر شروع:

دل را ز علی اگر بگیرم چه کنم
فردا که کسی را به کسی کاری نیست
استغاده از اید

ذیل آیه ولایت نقل شده است وزی سائلی وارد مسجد النبی ﷺ شد و دست گدایی به سوی
هر کسی دراز کرد چیزی نیافت. امیر المؤمنین مغزول نماز بود. در حال رکوع با انگشت دست
به سائل اشاره کرد. سال طلب را گرفت انگشت را قابیرون آورد. آیه نازل شد: «انما
ولکم الله... و یوتون الزکوة و هم را کمون»^۱
۳. جملات احساسی و عاطفی (گرم یا مخاطب)

خدا، خانه خدا ساعات بهترین ساعات، شب، شب قدر، بهترین شب، برتر از هزار ماه، یا
امیر المؤمنین ﷺ! هم گدای در خانه شما، ما هم امام ما، ما هم نگین پادشاهی از شما بگیریم
خبرها گرفتارند بعضی هاشم‌کلائی دارند. آقا جان همه ما از محبان واقعی شما و بچه‌های
شما هستیم.

۴. متن بر تیره:
شعر مرثیه (سبک شبانگاهان):

به سر آمد انتظار علی، زد سپیده شب درد هجرانم
مدارا کن با من ای کوفه، یک دوروز دگر بر تو مهمانم
دل تنگم ناله سر داده، خدا حافظ مهر و سجاده، ای
علی جان، ای علی جانم
لحظات خدا حافظی با کوفه و مسجد و محراب و
نخلستان و چاه است، شب‌ها سر در چاه می کرد، ناله
می زد و در دل هایش را با چاه می گفت.
دل شب آفاق به وقت سحر، شاهد اشکیم ماه کوفه بود
نزارم کس در همه عالم، محرم آرام چاه کوفه بود
دل تنگم ناله سر داده، خدا حافظ مهر و سجاده، ای
علی جان، ای علی جانم
اهل بیشتر را جمع کرد ز هر بدنش در پناهن اثر گذاشته
بود که نمی توانست لب به غنا بزند. فرمود: شمارا
به خدا می سپارم، دل همه آتش گرفت، امام مجتبی
پر سپید باها چرا این طوری صحبت می کنی؟ فرمود
چند شب رسول خدا ﷺ را در خواب دیدم، از اذیت
و آزار مردم شکایت کردم، فرمود: علی جان فرقی
کن، نفرین کردم که خدایا بندها را بر ایاتن مسلط
کن، فرمود: علی جان خدا دعایت را مستجاب کرد
چند شب دیکه به ما ملحق می شود! حسن جان!
شب‌های آخر عمر من است، تو را وصیت می کنم به
برادر تن حسن...

عزیزه بدریم یا امیر المؤمنین ﷺ! حق داشتید سفارش
حسین را بکنید. آخر اینجا کنار ستر شما، امام حسن
بود، امام حسین بود، عباس و محمد قتیبه و بودند!
اما کربلا سرت حسین غریب نشسته، بی کسی تنها!
تنها میان فتنه‌گه افتاده کسی لطفه آخر کنارش نبود
اما نه، یکی کنارش بود: «الشمس جالس علی صدر
الحسین ﷺ». همه صدا بزیند حسین...

۵. نوشت:
۱. ماه، ۵۵
۲. فصل، ۲
۳. قم، شیخ عباس، منتهی‌الاحمال، ص ۲۱۷

مرثیه حضرت خدیجه

عبدالله صمدی

۱. حلقه اتصال به سخنرانی

جبرئیل شب معراج نزد پیامبر آمد و پیامبر به او
تویی که موده‌ای چشم انتظار چرا
تویی نخست مسلمان که گفته‌ای از صق
کرد: «حاجتی آن نقره‌ای خدیجه من الله و
منی السلام». پیامبر فرمود: «ایا خدیجه! هذا
جبرئیل یقرک السلام»
خدیجه جواب داد: «اللله هو السلام و منه
السلام و الیه السلام و علی جبرئیل السلام».

۲. مقدمه

۱. زیارتنامه:
«السلام علی ازواجک الطاهرات الخیرات
امهات المؤمنین خصوصاً الصدیقه الطاهره
الزکیه الراضیه المرصیه خدیجه الکبری ام
المؤمنین».

۲. شعر شروع:

سلام ما به تو بادی خدیجه کبری
نخست همسر خوش طینت رسول خدا
تویی که ثروت خودی در بیخ بخشیدی
به همسری که قماشش به حق بود والا

چو گشت متکفک کونور همسر تو
تویی که موده‌ای چشم انتظار چرا
تویی نخست مسلمان که گفته‌ای از صق
کلام طیبه را با نوا می آندا

۳. جملات احساسی و عاطفی (گرم یا مخاطب)

با هم برویم خانه بعبقر خدا ﷺ کنار بستر
خدیجه کبری خدا کنی کسی کنار بستر
عزیزش نگران نباشه. بشد، چقدر سخت است
که بخوای ای عزیزترین کنس خود خدا حافظی
کنی چنانی خیلی سخت است.

۴. متن بر تیره هر ماه شمر

چهارم هر ماه در میسه زینت بیستم، منم در سخن
حضرت خدیجه در بیستر افتاده است. دخترش
زهرا می رضیه مثل پروانه دور سر آدمی چرخد
غمگین و غم‌ه‌دار است! اما این مادر رفتنی است:
خدا یا چه خاکی زده بر سرم
که رفقه در سیه بر سرم
دگر دل غمخیزم، بیستم، بیستم، منم در سخن
شده قوت من اشک و خون چکر

خدیجه ﷺ به زهر آینه اشاره کرد در فاطمه
چنان دخترم من از اینکه از پیامبر تقاضای کنم،

خجالت می کشم، دخترم، تو از بابا بخوای بیکرم را
با یکی از روپوش‌های خود کنک و بپوشاند!
شده قوت من اشک و خون چکر
ندارد کن مادرم ای پدر

بیمیر برات، بیپور عیادت به جای کنک
عزیزه داریم یا خدیجه، شما از دنیا رفتید، دختر
شما فاطمه خانه بعبقر خدا ﷺ کنار بستر
شد، با اینکه بیست سال بیشتر نداشت، داغ و مصیبت
سنگینی را تحمل کرد، ولی اثر ضرب تاز پانه در
چانه‌ها شما نبود، اثر میخ در زبود، کودی صورت!
بالله، بیمیر بر ای آن دختر کی که هم اثر ضرب
تاز پانه، هم اثر میخ در بر چانه‌ها مادر، هم کودی
صورت، آخ بیمیر بر زینت کبری ﷺ بیست سال
بیشتر نداشت. یک مرتبه بین در و دیوار نشید،
مادر دارد صدا می زند: «آه یا فاطمه الیک فخذینی
فقد والله قتل ما فی احسانی من حمل!» یعنی
فقره ما محسنم رو کشتند. همه صدا بزیند یا
زهرا.

۵. نوشت:

۱. مشهد، محمدرضا، الرایع العبادت، ص ۱۲۳
۲. قم، شیخ عباس، منتهی‌الاحمال، ص ۴

هر کس برای خدا در گرمای سوزان روزه بگیرد و به تشنگی افتد، خداوند هزار فرشته را می گمارد تا صورت روزدار را دست بکشد و به او سزده دهند تا وقتی که آنگار کند و خطاب به فرشتگان می فرماید: گواه باشید که من او را بخشیدم.

منبر | معارف

ماه صبر

سیر در فضیلت روزه و روز جزای رسی در کراما

حسین زمان پور کاسری | طبله سطح عالی حوزه علمیه

روزه از جمله عبادت‌هایی است که تأثیر تربیتی و تهذیبی و اولی بر انسان دارد، تا آنجا که در روایتی آمده است: «روزه را بر انسان در روز نهاره و روز نهاره» است. در این نوشتار این‌باره تأثیر مهم تربیتی روزه از دیدگاه روایات اشاره می‌کنیم و سپس در مورد روزه‌داری در فصول گرامر سخن خواهیم گفت.

آثار تربیتی روزه

برای علاوه بر کم کردن چربی و کالری که در بدن ذخیره می‌شود، اثرات فیزیکی و روانی روزه بر بدن نیز دارد. روزه با کاهش وزن و کاهش چربی بدن، به بهبود سلامت قلب و عروق و کاهش خطر ابتلا به بیماری‌های مزمن مانند دیابت نوع ۲ و بیماری‌های قلبی عروقی منجر می‌شود.

تقویت اخلاص، صبر و استقامت

استقامت که باعث تقویت اخلاص در وجود انسان می‌شود، نیز از عبادت‌هایی است که تا شخص آن را اعلام کند، محقق نمی‌شود. در روایتی از امام علی (ع) و حضرت فاطمه (س) نقل شده است: «فلسفه وجوب روزه تنبیت اخلاص از کذب است».

تقویت باساری و صبر: صبر یکی از فضیلت‌های اخلاقی است که چایه مهمی در تحصیل معرفت الهی دارد. ماه رمضان و روزه‌داری مصداق بارز صبر است. مفلسان در تقصیر این «سختی‌ها و پستی‌ها» صبراً و با صبر و تقصیر کردند و پیامبر (ص) ماه رمضان را ماه صبر نام نهادند.

تقویت روح معنویت: انسان روزه‌دار با گرسنگی و تشنگی که کمترین کاری است که در هنگام روزه از انجامش پرهیز می‌کند، با تشنگی و روزه‌داری می‌تواند با وجود تشنگی و روزه‌داری در فصول گرامر سخن خواهیم گفت.

مهار شهوات: روزه‌داری در فصول گرامر سخن خواهیم گفت.

شهرت و شهرت خصوصاً شهوات جنسی بیان شده است که یکی از کمترین آنها روزه است. پیامبر (ص) خطاب به جوانانی که شرایط ازدواج را ندارند فرمودند: روزه بگیرید، چرا که روزه کاهش دهنده شهوات است.

ده تعیین نکردستی: در روایات زیادی اشاره شده است که روزه باعث تندرستی و سلامتی است. همچنین در روایات دیگری روزه باعث پختن عروق است. همه این احادیث اشاره مستقیم به رابطه روزه‌داری و سلامتی و تندرستی دارد.

عزت‌ناط و امان: روزه‌دار در هنگام افطار و یا هنگام سرفه، عطسه یا سعال، باید و در قیامت دینش دینار بپردازد که بر او امانش نهد و حاضر و ناظر آنست. در این نوشتار این‌باره تأثیر مهم تربیتی روزه از دیدگاه روایات اشاره می‌کنیم و سپس در مورد روزه‌داری در فصول گرامر سخن خواهیم گفت.

تقویت نوع دوستی و مهرورزی: فاضله طبقاتی و اختلافات مالی بین مسلمانان گاه باعث می‌شود اقشار مختلف نتوانند از مواضع هم آشنایی داشته باشند. اما روزه موجب می‌شود این شکاف بین فقیر و غنی پدید نرود و هر دو در این حال یکسان شوند.

کاهش آسیب‌های اجتماعی: روزه تأثیر بسزایی بر کم کردن چربی و کالری که در بدن ذخیره می‌شود، اثرات فیزیکی و روانی روزه بر بدن نیز دارد. روزه با کاهش وزن و کاهش چربی بدن، به بهبود سلامت قلب و عروق و کاهش خطر ابتلا به بیماری‌های مزمن مانند دیابت نوع ۲ و بیماری‌های قلبی عروقی منجر می‌شود.

تقویت اخلاص، صبر و استقامت

استقامت که باعث تقویت اخلاص در وجود انسان می‌شود، نیز از عبادت‌هایی است که تا شخص آن را اعلام کند، محقق نمی‌شود. در روایتی از امام علی (ع) و حضرت فاطمه (س) نقل شده است: «فلسفه وجوب روزه تنبیت اخلاص از کذب است».

تقویت باساری و صبر: صبر یکی از فضیلت‌های اخلاقی است که چایه مهمی در تحصیل معرفت الهی دارد. ماه رمضان و روزه‌داری مصداق بارز صبر است. مفلسان در تقصیر این «سختی‌ها و پستی‌ها» صبراً و با صبر و تقصیر کردند و پیامبر (ص) ماه رمضان را ماه صبر نام نهادند.

تقویت روح معنویت: انسان روزه‌دار با گرسنگی و تشنگی که کمترین کاری است که در هنگام روزه از انجامش پرهیز می‌کند، با تشنگی و روزه‌داری می‌تواند با وجود تشنگی و روزه‌داری در فصول گرامر سخن خواهیم گفت.

مهار شهوات: روزه‌داری در فصول گرامر سخن خواهیم گفت.

روزه از جمله عبادت‌هایی است که تأثیر تربیتی و تهذیبی و اولی بر انسان دارد، تا آنجا که در روایتی آمده است: «روزه را بر انسان در روز نهاره و روز نهاره» است. در این نوشتار این‌باره تأثیر مهم تربیتی روزه از دیدگاه روایات اشاره می‌کنیم و سپس در مورد روزه‌داری در فصول گرامر سخن خواهیم گفت.

عزت‌ناط و امان: روزه‌دار در هنگام افطار و یا هنگام سرفه، عطسه یا سعال، باید و در قیامت دینش دینار بپردازد که بر او امانش نهد و حاضر و ناظر آنست. در این نوشتار این‌باره تأثیر مهم تربیتی روزه از دیدگاه روایات اشاره می‌کنیم و سپس در مورد روزه‌داری در فصول گرامر سخن خواهیم گفت.

عزت‌ناط و امان: روزه‌دار در هنگام افطار و یا هنگام سرفه، عطسه یا سعال، باید و در قیامت دینش دینار بپردازد که بر او امانش نهد و حاضر و ناظر آنست. در این نوشتار این‌باره تأثیر مهم تربیتی روزه از دیدگاه روایات اشاره می‌کنیم و سپس در مورد روزه‌داری در فصول گرامر سخن خواهیم گفت.

آثار اخلاقی روزه

تقویت نوع دوستی و مهرورزی: فاضله طبقاتی و اختلافات مالی بین مسلمانان گاه باعث می‌شود اقشار مختلف نتوانند از مواضع هم آشنایی داشته باشند. اما روزه موجب می‌شود این شکاف بین فقیر و غنی پدید نرود و هر دو در این حال یکسان شوند.

کاهش آسیب‌های اجتماعی: روزه تأثیر بسزایی بر کم کردن چربی و کالری که در بدن ذخیره می‌شود، اثرات فیزیکی و روانی روزه بر بدن نیز دارد. روزه با کاهش وزن و کاهش چربی بدن، به بهبود سلامت قلب و عروق و کاهش خطر ابتلا به بیماری‌های مزمن مانند دیابت نوع ۲ و بیماری‌های قلبی عروقی منجر می‌شود.

تقویت اخلاص، صبر و استقامت

استقامت که باعث تقویت اخلاص در وجود انسان می‌شود، نیز از عبادت‌هایی است که تا شخص آن را اعلام کند، محقق نمی‌شود. در روایتی از امام علی (ع) و حضرت فاطمه (س) نقل شده است: «فلسفه وجوب روزه تنبیت اخلاص از کذب است».

تقویت باساری و صبر: صبر یکی از فضیلت‌های اخلاقی است که چایه مهمی در تحصیل معرفت الهی دارد. ماه رمضان و روزه‌داری مصداق بارز صبر است. مفلسان در تقصیر این «سختی‌ها و پستی‌ها» صبراً و با صبر و تقصیر کردند و پیامبر (ص) ماه رمضان را ماه صبر نام نهادند.

تقویت روح معنویت: انسان روزه‌دار با گرسنگی و تشنگی که کمترین کاری است که در هنگام روزه از انجامش پرهیز می‌کند، با تشنگی و روزه‌داری می‌تواند با وجود تشنگی و روزه‌داری در فصول گرامر سخن خواهیم گفت.

مهار شهوات: روزه‌داری در فصول گرامر سخن خواهیم گفت.

نزول کلام الله در شهر الله

شأن نزول کتب آسمانی در ماه رمضان

سید مهدی رضوی (طبله سطوح عالی حوزه علمیه)

قیامت ماه رمضان در روایات و آیات بسیاری با ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است.

حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است. حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است.

حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است. حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است.

حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است. حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است.

حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است. حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است.

حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است. حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است.

حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است. حضرت صادق (ع) فرمودند: همه قرآن یک جا در ماه رمضان و بیت‌المعمور نازل شد. سپس در طول قیامت‌های این ماه، نزول جمیع کتاب‌های آسمانی در این ماه است.

نزول قرآن و نزول و اشاره به وجه تسمیه قرآن

میر محمد عالمه طباطبائی در تفسیر آیه شریفه «نزلنا القرآن هدی للناس و نوری للناس» می‌فرماید: «کلمه قرآن هدی است و نور است».

نزول و معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است.

نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است.

نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است.

نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است.

نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است.

نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است.

نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است. نزول در لغت به معنای پایین آمدن و در واقع به معنای نزول و نزول است.

بعد از همه تجارزها و اهانت‌هایی که مشرکان
به علیه پیامبر و مسلمانان روا داشتند، صحابه به
پیامبر اسلام عرض داشتند: یا رسول‌الله! در حق
این قوم نفرین بفرستید تا از شر آن نجات یابیم؛
ولی پیامبر اعظم در جواب صحابه فرمود: «انسی لم
ایعت لعنا تا و انما بعثت رحمة»

منبر • معارف

پیامبر رحمت و رحمت پیامبر

نگاهی کوتاه به فتح القنوج مسلمانان

محمدحسن بن روحی طبسی (استاد و پژوهشگر تاریخ و کلاسیطیقی)

دین اسلام دین صلح و رحمت است و در هیچ
زمانی دین قتل و جنگ نبوده و نخواهد بود.
حضرت محمد ﷺ برای گسترش صلح،
آرامش و رحمت مبعوث شده است، طبیعتاً
دینی که اساس آن رحمت باشد، پیامبر آن نیز
باید پیام‌آور رحمت و صلح باشد: «فواللہ انما
الارحمة للعالمین» و ما تو را جز مایه رحمت
برای جهانیان نفرستادیم. پیامبر اسلام محمد
مصطفی ﷺ خود در این باره می‌فرماید: «و انما
نبی الرحمة» و «انما ارسلنا محمدًا»^۱

بر وجود و رفتار گرمانه و انسانی پیامبر مارد
در زمان قدرت بلامناع خویش، به خصوص در
روز فتح مکه، در تاریخ بشریت بی نظیر است.
پیامبر پس از سال‌ها دوری و اولگی از وطن
و با خاطر مهای تلخ از برخورد مشرکان قریش
و اولین روزهای بعثت، همراه با سپاهی عظیم
پیروزمانده وارد مکه شد. او می‌توانست انتقام
خویش را بر پیروان قریش بگیرد و مردم
مکه بگیرد، پیامبر اعظم می‌توانست به سبب
فاتح خویش فرمان قتل و غارت را صادر بدهد، اما
نه تنها چنین نکر، بلکه فرمان عفو عمومی صادر
کرد و از تقصیر همگان گذشت.

عزل اسدبن بنی‌ساعه

اسدبن بنی‌ساعه یکی از فرماندهان مشهور سپاه
مسلمانان بود که سر اسدسکری گروه بزرگی از
صحابه را بر عهده داشت. او صرف یک شاعر از
فرماندهای سپاه زند. در روایات اسلامی آمده
است اسدبن بنی‌ساعه در حالی که بر فتح قریش
توانست، شمشیر مکه داخل مکه شد، این امر
را به او زینت خواند: «هور زور جنگ است، امروز
جان و مال شما حاصل شمرده می‌شود.» پیامبر از

فاتمم الطقائب: بروید، همه شما ازادید»^۲،
به همین دلیل بود که صحابه فاتح، شاهر
الرحمة... امروز روز شفقت و بخشش است»^۳
را در کوهچهای مکه سر دادند.
همچنین مورخان می‌نویسند، این عفو و گذشت و
اهانت‌هایی که مشرکان مکه علیه پیامبر و
مسلمانان روا داشتند، صحابه به پیامبر اسلام
عرضه داشتند: یا رسول‌الله! در حق این قوم
نفرین بفرستید تا از شر آن نجات یابیم ولی پیامبر
اعظم در جواب صحابه فرمود: «انسی لم ایعت لعنا
وانما بعثت رحمة» برای مکتب فرستاده شد.^۴
ششدهام، بلکه برای مکتب فرستاده شد.^۵
و القاهم و روش پیامبر اسلام، روش عفو و گذشت
و رحمت و مرحمت بود.

عفو و بخشش: فائق حضرت حمزه

وحشی، غلام حبشی، در جنگ احد حمزه
سیدالشهدا را به شهادت رساند و سینه مبارکش
را برادر کت نهاد. جگر آن بزرگوار را بدندان
سکسبیدن بر خورد و خسته‌انه و غیر انسانی
کشتند تا اثر شدید مسمومیت و آسیب‌ها
پیامبر اعظم شد، اما زمانی که مکه فتح شد و
قاتل حضرت حمزه را زند پیامبر حاضر کردند،
پیامبر اسلام به او همین قدر می‌گوید: «بیش
چشمه‌اتم دور شو که ترا ببینیم». در روایات آمده
است که وحشی تا آخر در مکه با هم‌دین و امان
زندگی می‌کرد.

عفو ابو سفیان

ابوسفیان یکی از دشمنان دیرینه و خورده خود
است. او پیامبر بود. او با پیام توان علیه رسول
خدا جنگ‌های متعددی از جمله بد کری،
سویق، احد، حرم‌الاندر، بدر الموعده و خندق

را فراموشی و سازماندهی کرد. مورخان
می‌نویسند حتی در فتح مکه نیز در دل مرد
ترس و رعب ایجاد کرده بود؛ ولی ابوسفیان
زمانی که یقین حاصل کرد چساره‌ای جز
تسلی‌بخشند ندارد، ناگزیر با خواندن اشهد لا
اله الا الله ایمان آورد. پیامبر بدینگونه سوابق
سیاه و راه یاد آورده بود، به موقعی جادو جملات
تاریخی خود را در چنین بیان کرد: ابوسفیان
می‌تواند بید مردم اطمینان دهد که هر کسی به
محیط مسجدالحرام پناهنده شود یا سلاح به
زمین بگذارد و بی طبعی خود را اعلام کند یا در
خانهاش آییند یا به خانه ابوسفیان پناه ببرد،
مال و سرش در امان خواهد بود.

عفو عکرمه بن ابی جهل

عکرمه بن ابی جهل یکی از اشراف قریشی
جنگ‌های پس از بدر بود. پیامبر در فتح مکه
خون او را هدر امان کرده بود، اما در خواست
مهرش، پیامبر برابرش نماند.
عفو صفوان بن امیه
صفوان بن امیه از جمله افرادی بود که در
جنگ‌های خویش علیه اسلام و پیامبر شرکت
کرد. بعد از غرضه کشته شد. پیامبر شرکت
به آنان صلاحیت عام و نام داده شد است تا در
بدرش امید که در جنگ بکشد. بنابر همین مورد
که در آلام بعد از دار او پخته بود: بنابراین پیامبر
خون او را هدر اعلام کرد. وی از ترس مجازات
تصمیم گرفت از طریق بحر حجاز به خارج فرار
کند ولی کسی نپذیرفت پیامبر شفاعت کرد.
حضرت محمد ﷺ با کمال ملذرا و مهربانی
مکه‌ها را با عقاب نکرد و فرمود: «ادھابوا
فاتمم الطقائب: بروید، همه شما ازادید»^۶ و بعد از این
فتح قطیف و سرزشت‌سود بود که کسی را به
اسلام مجبور نکرد.

بوی فوش:

۱-۷: آئینہ
۲- ترمذی، فیوضی سنن، ص ۲۰۶
۳- ابن کثیر، تفسیر القرآن المفسر، ج ۳، ص ۲۲۳
۴- نقل ۶۸

میهمان آسمان

بررسی ماهیت معراج پیامبر اکرم

اسماعیل غنیشی
(طبع سلطوح عالی حوزه علمیه)

انیشتمین می‌نویسد با خواندن داستان معراج
پیامبر اسلام به این مطلب رسیدم که لحظه
بلندشدن براق لباس پیامبر به ظرف آبی اصابت
کرد و واژگون شد و هنگام بازگشت پیامبر از
معراج جسمانی و روحی‌اش و اسیر آسمانی،
هنوز آب در حال ریختنشدن به سطح زمین
بود. وی قائل است این همان نظریه به ایناست
و نسبت زمان است و با همین نظریه می‌توانست
معاد جسمانی را اثبات کند.
شکی نیست مابرای اثبات خالقیت معراج پیامبر
اکرم ﷺ نیازی به این استدلال‌ها نداریم؛ ولی
این چنین گفتاری می‌تواند به موبد خوبی در این
زمینه باشد.

«معراج» که معنای لغوی‌اش در زبان عربی،
وسپه‌ای است که انسان که مکتب آن، به بندگی
صعود می‌کند. گفتاری است در آن کریم برای
بیان سیر آسمانی پیامبر از واژه «معراج» استفاده
نشد است، بلکه در روایات و تفاسیر اولیه
سوره اسراء، از نشی که پیامبر به معراج رفت، به
«لیلة المعراج» یاد شده است و شاید دلیل این
نامگذاری، استفاده پیامبر ﷺ از مرکزی به نام
«براق» باشد که مسافرت ایشان و صعود به
آسمان‌ها، با آن اقدام گرفت.

روایات معراج این قدر متعدد است که گویی به
حدواتر رسیدیم و در قول همگان است، به
گونه‌ای که اگر همه در بعضی از روایاتی این
روایات، اختلاف نظری وجود داشته باشد، می‌تواند
به نام قائل اعتماد و باقی‌مانده حساب می‌آیند؛

مراجعي با اين كيفيت كه طي آن، پيامبري بعد از عروج به آسمانها، به ميان مردم خوش بازگردود و به تبليغ خود ادامه دهد و مشاهدات خود را در اختيار آنان قرار دهد، درباره هيج پيامبر ديگري گزارش نشده است.

البته اين اختلاف نظر در مورد حديث معراج از حيث سند نسيست، بلكه از نظر زمان، مكان و تعداد دفعات وقوع آن است كه به اصل سند روايت خليلي وارد نكند.

اختصار معراج در پيامبر اكرم

در ساره انتحصال اين معجزه الهائي به پيامبر اكرم ﷺ با عدم انحصار آن بايد گفت از لحاظ عقا و موازين ديني، هيج ابراي وجود ندارد كه ديگر پيامبران نيز با ياري خداوند، به سرشي اعجاز اميز در زمين و آسمانها به گردش بر داشته و نشانههاي خداوند را مشاهده کرده باشند؛ اما آنچه از ايات قرآن كريم و نيز روايات معتبري مي توان استنباط كرد اين است كه معراجي با اين كيفيت كه طي آن، پيامبري بعد از عروج به آسمانها به ميان مردم خوش بازگردود و به تبليغ خود ادامه دهد و مشاهدات خود را در اختيار آنان قرار دهد، درباره هيج پيامبر ديگري گزارش نشده است.

البته اياتي و رواياتي كه سرعت عجاب انگيز حديث تسليم شدن ﷺ در مسافرت به مقام عبوديت مختلف زمين و آسمان استفاده از بيروي بادبان کرده اند، سرچشمه پيامبراني مانند ادريس ﷺ و عيسي ﷺ را به آسمانها اعلام مي كند؛ اما همان گونه كه بيان شد هيج کدام از

آنها مشابهتي با آنچه در معراج پيامبر ﷺ اتفاق افتاده ندارد؛ زيرا مسافرت سليمان ﷺ ﷺ فقط در زمين بوده و ادريس و عيسي ﷺ فقط به آسمان و بدون بازگشت به زمين بوده است؛ به دليل آنكه بر اساس روايات شيعه، ادريس ﷺ در آسمانها وفات کرده و حضرت عيسي ﷺ نيز هنوز در آسمانها و در انتظار ظهور حضرت مهدي ﷺ و پاري رساندن به آن حضرت است.

بمعراج قلوب پيامبران

خداوند با مشاهده حسد و تلاش پيامبر ﷺ و تحمل سختي ها، كه در مردم مكه به ايشان روا داشته است، سبب سگرنگن ها تا زخم زيارها گرفته و بالاخره حضرت به سمت مدينه و ترك خانه و كاشانه، تصميم به تقويت قلب شكسته پيامبر ﷺ گرفت؛ براي الا بردن اطمينان پيامبر، كه ايشان در تمام اين مشكلات دراي درساات خود تدديد نكرد و نه واينگونه نياز به اطمينان داشته باشد. در سفر معراج، رؤيت بهشت و جهمي ابراي پيامبر رقم خورد.

در روايت معراج به طور مفصل از مقام عبوديت و بندگي، برترين كردار، شايسته تان محبت خداوند، پيامبرستاني مردمان، ويژگي دنيازدگان، ويژگي اهل اخرت، پادشاهان زاهدان، برهيز كاري زينت مومن، ارزش سكوت، اهميت زرق

حلال، جا يگاه و اناثر روز و ويژگي عابدين و مسائل مهمي از آن دست سخن به ميان آمده است كه هر يك در جا يگاه خود جاي برسي و مطالعه دقيق دارد.

نوعود در معراج

ازي از همه اين ديني ها كه بگنيزيم دين «موعود» در معراج، شايسته ترين و مردم و آرام بخش ترين قسمت اين سفر بود؛ نكي سر پرو درگار انور گفت: انمه اطهار ﷺ را يكي از ديگري به پيامبر ﷺ نشان داد تا اينكه به نوعود رسيد. خداوند فرمود: «ي محمد! اينها به امامان بعد از تو اوند و اين يك نيز مقدم است كه حلال كننده حلال من و حرام دهنده حرام من است و از دشمنان من انتقام خواهد گرفت. اي محمد! او دوست بدار كه من او دوست دارم و هر كس او را دوست بدارد، من او را دوست خواهم داشت.

۱. نمي. ابان بن ابني زينب، القبيبه، ۱۳۲. ۲. سجاني، جعفر، فروغ نديت، ج ۱، ۳۸۱، ۳۸۲. ۳. طباطبائي، محمد حسين، التبيان، ج ۱، ص ۱۹۰. ۴. مجمع البيان، ج ۱، ص ۱۹۵. ۵. شيخ عابدي، يوسف، رسال الشيعه، ج ۵، ص ۶۴۸. ۶. شيخ قنبي، الكافي، ج ۲، ص ۱۵۰.

منبر | معارف

صد شکر که این آمد و صد حیف که آن رفت

عید فطر عید نذکی

کاظم میرزایی (طلبه سطوح عالی حوزه علمیه)

انسان عارف یک ماه تلاش می کند تا روز عید فطر رسد و روز وصال خود را عید فطر قرار می دهد. حاصل ریاضتی که در ماه رمضان هست، رضایت عایدی که در ماه رمضان بود، بازچینی الی زکی راضیه مَرْتَبَةُ^۱ است و همین به خاطر یکی از عیدها فرمودند: «عید برای کسی است که خداوند روزش را پذیرفته باشد؛ در عبادت خالص خود باشد و روزی که در آن، بنده معصیت خدا را نکند، همان عید است.»

علت حرمت عید فطر

در منابع روایی علی بن حرام بودن روز عید فطر ذکر نشده و فقط به صورت ظنی می توان نو اشاره شده است؛ اما به حرمت ظنی می توان دو علت را بیان کرد؛ اول اینکه ظاهر این روز به نوعی مهمانی شامی شبیه است و اما ساسامی معانی با خوردن و آشامیدن همراه است. شاهد این موضوع آیه ۱۱۴ مومنانه است که می فرماید: «و ما یزانی که خورون از عیسیٰ ﷺ در قیامت است و نام و طعام آسمانی کردند آن حضرت از خاوند در قیامت مالدند آسمانی کرد و آن را عید نامند. اللّٰه جمیرنا انزل علینا ما لدنهم اسماء تکون لنا عیدا...»^۲

پیوست:

۱. تفسیر الباقه، فخر رازی.
۲. تفسیر ترمذی، میرزا جواد البلاغی، ص ۳۳.
۳. تفسیر ۲۸.
۴. تفسیر ۲۸.
۵. تفسیر ۲۸.
۶. تفسیر الباقه، ص ۵۵، ص ۲۸.
۷. تفسیر طباطبائی، سید محمد حسین، ترجمه المیزان، ج ۱، ص ۳۳۳.
۸. ص ۳۳۳.
۹. تفسیر هندی، تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۲۰۹.
۱۰. تفسیر ۲۴.
۱۱. تفسیر صافی، تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۱۳۳.

کروهی که روزه را تنها برهیز از خوردن و آشامیدن دانسته و همین بسند کرده اند و آن را خدمت و طاعت و بلکه مشق می بنده استند و یا دروغ و سواغ و تهمت و... روزه خویش می شکستند. روزه روز این گروه مورد بسند خدا نیست، از این رو ایشان را از عید بهره جندان نیست، مگر اینکه از زوی حسن ظن به رحمت خدا عید گیرند.

امام فرزانه مسجد لرزاده

نکاحی که با خدا می آید البته عمید زنجانی (ره)

شاید

ایشان در این شمار به معرفی یکی از مفاخر ائمه جماعات و چهره های ماندگار علمی ایران اسلامی است. مردم آید البته شیخ عیسی عمید زنجانی در خاتمه یک کسب الیایی طوایف امام جماعت مسجد لرزاده را بر عهده داشت و در آن ایام نگاه به بشر معارف اسلام و انقلاب اسلامی می برداخت.

✦ مسجد لرزاده ایگاه زینت و نیرو ساری

امامت جماعت است. مسجد لرزاده بر عهده گرفت و از آن تاریخ تا سال ۱۳۲۸ به مدت ۳۴ سال این عالم فرزانه شمع فروزان محله لرزاده و جنوب تهران بود. در مقدمه آنست که مسجد لرزاده تبدیل به پایگاه فعالیت های انقلابی می شود در فرجام آن انقلاب اسلامی و پس از آن در فرجام مقدس، از مراکز اصلی تربیت نیرو برای دفاع از انقلاب اسلامی گردید.

ایات الله عیسی عمید زنجانی، متولف و فروزین ۱۳۱۶ در شهر زنجان است. از خانواده ای اصل و مومن و متقی و در خانواده که همواره محفل و مایوی روحانیان آگاه و میغان معارف دینی بود. پدرش از بازاربان مومن و اهل تبحر و مادرش از نوادگان میرزا محمد حکمی زنجانی (فیلسوف معروف) بود. در دوره پرستان بود که گرایش خضرمحور مردم آید البته به برهان در این مسجد و در کنار آن مدرسه علمیه و مدارس غیر دولتی و اسلامی در سال های دهه سی و چهل نام این خانه خدا را بر زبان ها انداخته مسجد و مدرسه ای که برزگی چون مرحوم آیت الله سعادت پور و ششماری از علمان و دانشمندان بزرگ تهران و ایران از آن برخاسته اند. بارجلج آیت الله برهان، این مسجد به مرحوم آیت الله میرزا علی اقلسی و آنگار شد و پس از وی به امیر مرحوم آیت الله و عیسی نجفی، آیت الله شیخ عیسی عمید زنجانی از سال ۱۳۵۰

و اشاعه و دوستی. همواره مبارزه و ظلم ستیزی در دوران طاقت پویده است. خضرمحور مردم آید البته به برهان در این مسجد و در کنار آن مدرسه علمیه و مدارس غیر دولتی و اسلامی در سال های دهه سی و چهل نام این خانه خدا را بر زبان ها انداخته مسجد و مدرسه ای که برزگی چون مرحوم آیت الله سعادت پور و ششماری از علمان و دانشمندان بزرگ تهران و ایران از آن برخاسته اند. بارجلج آیت الله برهان، این مسجد به مرحوم آیت الله میرزا علی اقلسی و آنگار شد و پس از وی به امیر مرحوم آیت الله و عیسی نجفی، آیت الله شیخ عیسی عمید زنجانی از سال ۱۳۵۰

منبر

هویت طبکی

خارج فقه و اصول و فلسفه را، در هنر از حضرت آیات اسام خینی، برورجی، در جت، مسجد محمد داماد، علامه طباطبائی گرانند. در سال ۱۳۴۱ به نجف اشرف رفت و به مدت هفت سال از محضر بزرگانی چون امام خمینی، آیت الله حکیم، آیت الله خویی، آیت الله سیامچومد شاهرودی، آیت الله میرزا باقر زنجانی کسب فیض کرد و به درجه اجتهاد رسید.

همزمان با تحصیل دروس سطح و خارج از تدریس دروس مزبور عاقل نشدند در ضمن آن به پژوهش و تحقیق پرداخت و با فعالیت فداکارانه اسلام در مبارزه با ظلم، برای احیای ارزش های اسلامی آشناندند. در نهضت امام خمینی در سال ۱۳۴۴ از همراگان فلک و با در همی آن بزرگوار بود مسیری که در نجف و سپس در تهران ادامه یافت.

✦ مسجد لرزاده

شیخ عیسی عمید زنجانی که یک داماد مرجع عالی قدر حضرت آیت الله در عیسی نجفی بود، به توصیه ایشان در سال ۱۳۵۰ به دعوت مردم آن محله به مسجد لرزاده آمد و در همان محله ساکن شد. همان ایستایی در دوره نه ماهی فرهنگ و معرفتی را آغاز کرد. دو شب تفسیر قرآنی، یک شب تفسیر نهج البلاغه و یک شب هم فتاوی حضرت امام خمینی امر باعث شد مسجد ملو از جوانان تشنه علم اسلامی و روحانیت انقلابی و آگاه شود. از همین رو بارها به ساواک احضار شد و دوباره به زندان افتاد.

در همین سال ها بود که کتابخانه کانون ارشاد را راه اندازی و صندوق قرض الحسنه را تأسیس کرد. در تأسیس جمعیت خیریه به امام خمینی در محله لرزاده تأسیس در مانگه خیریه به پیشانی سردار لرزاده، رئیس حوزه علمیه حضرت امام مسجد لرزاده، تأسیس و خدمات بزرگ آن انجام داد.

فرزانه است. با مجاهدت و شجاعت این قتیة انقلابی بود که در طول سال های ۵۰ تا ۵۷ مسجد لرزاده یکی از مراکز مهم مبارزه با رژیم طاقت پوید در سال ۵۷ و ۵۸ با تشکیل گروه های انقلابی از جوانان تربیت شده در مسجد، تشکیک بزرگی از نیروی انسانی مومن و متقی در آن منطقه جنوب تهران تشکیل داد. این کار از ششمنی جو و رعب و وحشت برآمده از فضای استکباری آن روزها بسیار مؤثر بود.

مسجد لرزاده در سال های ۵۵ و ۵۷ و ۵۸ مبارزه در جنوب تهران بود که یکی از بزرگترین تجمعات انقلابی در آن تشکیل می شد. اهل

از مهم ترین آثار ماندگار آن عالم فرزانه ده جلد فقه سیاسی است که در نوع خود بدیع و کتب تفسیر است. بیش از پنجاه جلد کتاب در فقه و حقوق و تفسیر و تاریخ اسلام و مسأله مقاله علمی، بخش دیگر از سرکات عمر ۷۴ ساله او است.

محل خاطرات زیادی از آن سال ها به یاد دارند. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، مسجد لرزاده با حضرت آیت الله عمید زنجانی نقش مهمی را در حفاظت از دستاوردهای انقلاب اسلامی ایفا کرد و تبدیل به یکی از مراکز مهم آموزشی و مناطق عملیاتی و پشتیبانی و تدارکات جبهه شد.

آیت الله عمید زنجانی همزمان با مسئولیت ریاست امامت جماعت، مسئولیت جامعه روحانیت جامع جنوب تهران و نمایندگی مردم تهران در دوره های سوم و چهارم مجلس شورای اسلامی و تدریس در حوزه و دانشگاه را بر عهده داشت. سال ۱۳۴۸ بود که همزمان با پذیرش ریاست بزرگترین کلاس دانشگاه کشور، یعنی دانشگاه شهید بهرمان، از امامت جماعت مسجد لرزاده کناره گیری کرد و در خدمت به جامعه علمی همت گماشت.

آیت الله عمید زنجانی پس از یک دوره چهار ساله مسئولیت خطیر در دانشگاه تهران، دچار بیماری مسأله صراع بین دو پس از تحمل درد و زنجاری قرآن در تاریخ ۱۳۸۰/۱۰ دعوت حق را بیک گرفت. همه شهادت آیت الله متحقی به خاک سپرده شد. از مهم ترین آثار ماندگار آن عالم فرزانه جلد فقه سیاسی است که در نوع خود بدیع و کتب تفسیر است. بیش از پنجاه جلد کتاب در فقه و حقوق و تفسیر و تاریخ اسلام و مسأله مقاله علمی، بخش دیگر از سرکات عمر ۷۴ ساله او است.

امید است در فرصتی مناسب با همت کارگزاران آن بزرگوار، این بزرگداشت علمی و تجلی و مشتملی ایشان برگزار شود. عاشق سید مایات سعید.

ادب معاشرت

حسین فروغی (سطح علمای حوزه علمیه)

چراغ های مسجد دسته دسته روشن می شوند. الجمله، ده شب مجلس با پرورداری بزرگوار شد. آقا سید محمدی که از بهای منبر پابین می کند حاج شمس الدین بابی، مجلس هم کم کم از میان جمعیت راه باز کند تا آنکه او برسد. جمعیت هم همین طور که سلام می کنند، راه باز می کنند تا دم در مسجد. وقت خدا حافظ، حاجی دست می کند چپ کنش...

آقا سید باقی، راهزنی با صاحب اصلی محفل، دست شاعر درنگند بزرگوار!

سید باقی را اینون ایکنه حساب و کتاب کند می گذارن بر قیاس، مدت ها بود که دخل اسپرده بود دست دیگری!

آقا سید حاج مرشد شامو رو تا دم در منزل همراهی می کنن...

حاج مرشد، پیر مرد پنجاه و شصت ساله، لیختن زانن نزدیک می شود. حاج شمس التماس دعا می می گوید و سید او را سپارده بند خد.

اومضطرب این طرف آن طرف را نگاه می کند و سست زن می رود زن. آنگار تازه خوش جمع آنها شده، کمی خوش را جمع و جور می کند. به قیافه شامان که نمی خورد مشتری باشد! حاج مرشد که آمد زبیر با سینه ای که گوید. خانم، بروید آنجا پیش آن آقا سید، با شما کاری دارند.

زن، با تردید، راه می افتد. حاج مرشد، همان جا می ایستد. از مشایخت این زن می ترسد زن چیزی نمی گوید. مسکوت کرده مشتری اگر مشتری باشد، خودش...

دخترم از این وقت شب، آید بادهای کنار خیابان که چه شود؟

شاید زن، کمی فهمیده باشد! کلماتش قهری هوای در دل دارد، مثل چشمه اش که قهری هوای بران:

حاج آقا به خانم مجبور! احتیاج دارم...

سید، ولی مشتری بود! باکت را بیرون می آورد و سست زن می گیرد.

این، مال صاحب اصلی محفل است! همین ترسیده، مضطرب، این طرف آن طرف که تاتقی که تمام نشده، کنار خیابان ایستد. سید به حاجی ملحق می شود و او را می رود می شنود. آنگار بران چشمه های زن، عمی ندارد.

سید دست به سینه از زوقی خارج می شود. زبیر لب سلام می دهد و دور می شود. به هر حد که می رسد، نگاشتی به نگاه برده می خورد و زنی به پشت محبوب که کنارش ایستاده، مرد که آنگار مدت مدیدی است سید را می آید، نزدیک می آید و بعد از عرض اندامی می گوید: خانم بنده می خواهد سلام عرض کند.

مرد که دورتر می ایستد زن نزدیک می آید و کمی نقاب از صورتش برمی گردد که سید مدیانش را بهتر بنسند. سما همان صدای خیابان لا اله الا الله و همان گفتار که در سست نشینده باشد، تنه به حاج آقا، یعنی قیاحت نازد! کم بین پیر مرد شمای سید اولاد بیغیر! این وقت شب، یکی ببیند نمی گوید اینها این فاشه چه کار دارند؟ سبحان الله...

سید مکتبی می کند و بعد دوباره به حرف می آید. دختر جوان، آن بزرگداشت علمی و تجلی و مشتملی ایشان! آقا سید من، سیدمهدی قوم از عالم عامیانه دهه چهل در تهران، آن قدر حاج مرشد! آخر با فکر اروضی می شود این بار،

من فکر می‌کنم امامت جماعت شغل نیست، مگر در کنار آن تربیت یا تدریس یا تالیف و تصنیف باشد. در قدیم علمای بودند که مردم را تربیت می‌کردند، مثل حاج سیدمحمدی قوام... روحانی باید شغلش آزار باشد.

شیرین و شندید است که برخی می‌توانند همه صفحات نشریه‌ای با موضوع «سیک معاشرت طلاب با مردم» را پر کنند، بزرگمردی که بنظر می‌آید سیمانش آن چنان در دل‌های مردم ریشه دوانده بود که تا آخر عمر هیچ کس او را جز با همین عنوان ساده و بی‌برای «سیدمحمدی قوام» صدا نزد مردم نداده و عامی‌وار آن قدر دوست می‌داشتند که نقل شده است در تشییع و تدفین پیکرش، صحن بزرگ حرم حضرت فاطمه معصومه پر شده بود از صدانفر با کلاه شاپویی و لنگ به دست. سردی که ایستاده جماعتی تهرانی دربار او این گونه می‌گوید: «من فکر می‌کنم امامت جماعت شغل نیست، مگر در کنار آن تربیت یا تدریس یا تالیف و تصنیف باشد. در قدیم علمای بودند که مردم را تربیت می‌کردند، مثل حاج سیدمحمدی قوام... روحانی باید شغلش آزار باشد.»

«روحانی باید شغلش آزار باشد» را باید قانون کلی و سبب افکن همه اصول رفتاری طلبه دانست؛ قانونی که به خوبی می‌سواند قرآن و روایات برپای آن موجدانی یافت و هرگز نمی‌توان آن را منحصر به زمانی چون ایام تبلیغی و مکانی چون مساجد و کتابخانه دانست؛ بنابر این هنگامی که روایاتی چون «علماء امتی کاتبانه بنی‌سیرائیل» و «ان العلماء ائمة الامة» و در گری قضایه قرار گیرد و سیره رفتاری و عملی انبیا در تمام معاشرت مردم در صغری قیاس، نتیجه آن ضرورت معاشرت و مخالفت با مردم قرار گرفتن در جمع ایشان با نگاه و رویکرد تربیتی است، وظیفه مهمی که امروزه مستأسفانه در میان طلاب، کم‌رنگ‌تر از گذشته شده است اینکه روحانی با وجود مسافت کم از منزل تا مسجد را با تومبیل

برود، برای وقتن به بازار، خود را به شکل افراد عادی در لور او زوبین عبا و قبا بوسر گذاشتن عامه اجتناب کند، برای اقامه نماز دیرتر از همه به مسجد بیاید و زودتر از همه نیز مسجد را ترک کند.

ایسن در حالی است که قرآن به عنوان سند راهبردی زندگی مؤمنان، پیامبران یعنی بهترین مخلوقات خدا را این گونه توصیف می‌فرماید: «و ما از نسائنا فأنك من المرسلین الا انهم یكفون الطعام و یشون فی الأسواق»؛ پیامبران آن فرستادیم جز اینکه آنان این غذا می‌خورند و در بازار راه می‌روند. «همچنین در جای‌جای سیره عملی رسول خدا و نامه معصوم (ع) این خطامی و سیر الیعی به چشم می‌خورد تا جایی که در کتاب‌های روایی بابی با عنوان «باب الشراء» «بیده می‌شود که مجموعه این در سن‌های علمی و عملی را در موضوعات گوناگون چون روش معاشرت در سفر، روش تعامل با همسالیه، چارچوب‌های معاشرت با اهل تسنن و... بیان کرده است؛ برای نمونه الگوی رفتاری پیامبر به عنوان اسوه و الگوی مسلمانان در معاشرت با مردم این چنین توصیف شده است: رسول اکرم (ص) «... به هر کس بر خورد می‌کردند از بزرگ و کوچک، ثروتمند و فقیر، اسلام می‌کردند اگر به جایی حتی برای خوردن خرمایی خشک دعوت می‌شدند آن را کوچک نمی‌شردند زندگی شان کج‌ترینه بود. بزرگ طبیع، خوش معاشرت و گشاده بودند. بی‌آنکه بخندند، همیشه متسم بودند. بی‌آنکه اخمو باشند، محزون بودند. بی‌آنکه از خود لذتی نشان دهند، متواضع بودند. می‌بخشیدند ولی اسراف نمی‌کردند. دل‌بازک و نسبت به تمام مسلمانان مهربان بودند.»

امام‌العباس (ع) معاشرت با مردم زمانی مفید و مؤثر خواهد بود که بر اساس آداب و یار عایت چارچوب‌ها و ضوابط باشد. بخشی از این آداب در فرصت آینده، بر اساس اولویت بیان خواهد شد.

رواق

مسجد / شماره ۱۷ / بهار ۱۳۹۳

سرویس رواق:

با حلول ماه مبارک رمضان بازار مباحث حکمی روزه و روزهداری مانند همیشه گرم می‌شود؛ اما آنچه کمتر مورد توجه قرار می‌گیرد نص صریح قرآن است که در آن اشاره به وجود روزه در امت‌های پیش از اسلام است.^۱

با نگاهی کلی به ادیان و فرق مختلف، به سادگی می‌توان دریافت که مسئله روزه و همیز و امساک در چه درجه از اهمیت قرار دارد و جایگاه آن میان دین و دین‌ها و از ادیان مختلف تا چه اندازه رایج است. نکته شگفت‌انگیز در موضوع روزه، وجود این عمل در میان ادیان غیر توحیدی به عنوان یک عمل و شمسک عبادی است. این مسئله از آن جهت قابل توجه است که حتی ادیانی که بر پایه عقول بشری شکل گرفته‌اند نیز از نتایج شکرگزاری روزه و جنبه‌های روحی، روانی، معنوی، بهداشتی، اقتصادی و... آن غافل نبوده‌اند.

در این شماره بر آن استدیم تا بررسی این مسئله دین، رویداد ادیان دیگر، اهداف امساک شدتین در هر تغییرات آن به وجود آمده در این عمل عبادی و ترمسیم وضع فعلی هر دین از این موضوع به اثبات امساک در عقاید ادیان زنده دنیا یا فاجعه بانسیم.

مقصود از ذکر این مطالب این است که فراموش نکنیم در بررسی امساک و روزه در ادیان مختلف باید از معانی اصطلاحی روزه در اسلام و آنچه در سیرت معنی اسلامی، مبطل و غیره روزه است. به خصوص خوردن و آشامیدن فاسده بکرمیم. لازم است که این فراترگی، عوارض و لوازم آن را نیز در بگردیم تفاوت روزه در ادیان از جهت تعداد روزها و چگونگی روزه رهاست. هر چند در ادیان مختلف جزئیات و کیفیت روزه تفاوت دارد اما اصل حکم روزه وجود دارد و هدف آن به طور کلی تعدیه نفس و ایجاد طهارت و پاک‌مندی و رفیع و بلاست.

پی‌نوشت:

۱. «ما انزلنا الذین اولئنا من قبلك من آياتنا انهم یومنون بالیوم»؛ «ما انزلنا الذین اولئنا من قبلك من آياتنا انهم یومنون بالیوم» (سوره بقره، ۱۷۷).

۱. الحاشیة: لایابی جمہور: عوالی الثانی المیزانی فی الاحادیث النبویة، ج ۲، ص ۴۱۰.
 ۲. شیخ الاسلام: اصول کافی، ج ۱، ص ۳۳.
 ۳. قرآن، ۲۰.
 ۴. علی بن ابراهیم: «... یستعمل فی الحقیقۃ من کسب و صغیر و غیر و فقیہ و لا یخاف ما فی علی ولی الخلف الثانی و کان علیہ المؤذکر و التوفیق، جمیل المنار، مطلق الوجه، یتم اثنان فی صحیح، مخرومان فی غیور، یتم اثنان من غیر نفاة، جولان فی طر شرف، رفیق قلب، یتم اثنان من کسب...» (ذیلمی، حسن بن محمد، تاریخ طرابلس، ج ۱، ص ۱۸۶).

گونه‌شناسی

اسی روزه‌درادیان

هندوئیسم

زمان روزه‌داری

۱. آغازین روزه‌های سال
نوی هندویی (ماه می یا ژوئن) سه روز به نام چت
۲. دوره چهارماهه: ناکه
پنکمی، راکشه بندهان،
ماهاشیوارتری، شروته

چگونگی روزه

سخت‌ترین حالت
روزداری زمانی است که
فرد هندو از انواع لطمه و
اشربه ممنوع می‌شود و
موارد آسان تر فقط خوردن
برخی از انواع خوراکی‌ها
مانند خوراکی‌های جامد
ممنوع می‌شود.

هدف از روزه

چایگاه عالی روزه در این
آیین همراه با انگیزه‌های
مختلفی همچون: بیمه
کردن زندگی (بیت زمان
نیش مارها، انگیزه‌های-
سیاسی یا دینی (روزه)
گاندی، نمونذ بستن و
تحکیم پیوند پشتیبانی
برادرانه و ...

بودیسم

زمان روزه‌داری

راهبان، نول و نیمه راه ماه
مرد عادی: چهارروز در
ماه پنج روزه قبل از روز
وفات بودا.
روزه مدام توی: چهار روز
که دو روز اول دعا، اقرار
به گناهان و تلاوت متون
مقدس

چگونگی روزه

خسودداری از خوردن
غذاهای جامد، خوردن
برخی مایعات نامعی
ننارد.
در استقبال از سالوز بودا،
از خوردن گوشت پرهیز
می‌کنند.
در روزه مسام در روز آخر
حتی با دهان راه هم فرو
نمی‌برند.

هدف از روزه

تربیت حسو و ذهن.
رسیدن به اهداف دینی
نظیر انرژی درونی

زرتشت

زمان روزه‌داری

برخلاف تمام ادیان در
این آیین روزه‌داری
ممنوع است.
موبدان زرتشتی در تفسیر
روزه در اوستا آن را به روزه
اندام تاویل کرده‌اند.

چگونگی روزه

باید اندام یک زرتشتی
(چشمه‌ها، گوش‌ها،
زبان و پاها) در طول
سال از امساک و دوری
از گناه باشد.

هدف از روزه

از آنجایی که روزه به شدت
مسور تا یک جنبش‌های
ضد حکومتی ساسانیان
جسمانی برای رهایی نور
محسوس در بدن انسان
برای اتصال به نورانی
(خدا).

هدف از روزه

مبارزه با قرارت موبدان
زرتشتی ساسانی از اوستا.

مانویان

زمان روزه‌داری

یک ماه روزه عمومی.
نوشاکان (عوام): تمام
یکشنبه‌ها، دو روزه بدون
اقتلار. در مجموع حدود
۸۰ روز در سال.
برگزیدگان (روحانیون):
یکشنبه‌ها و
دوشنبه‌های هفته.

چگونگی روزه

حدود ۱۳۰ روز در سال
چگونگی روزه
روزه از خوردن و آشامیدن
و هرگونه عمل جنسی.
زمان روزه از طلوع آفتاب
تا غروب آن.
منع از خوردن و آشامیدن
و هرگونه عمل جنسی.

هدف از روزه

تربیت نفس و ریاضت
جسمانی برای رهایی نور
محسوس در بدن انسان
برای اتصال به نورانی
(خدا).
مبارزه با قرارت موبدان
زرتشتی ساسانی از اوستا.

صابین

زمان روزه‌داری

سالانه سسی روز روزه
می‌گیرند که هشت روز
آن پیوسته و هفت و شش
روز آن را برکنده و بقیه
را هر طور خواستند انجام
می‌دهند.
دو روز روزه: روزه سنگین و
روزه سبک.

چگونگی روزه

روزه سنگین: نخوردن
گوشت، ماهی و تخم‌مرغ.
روزه خفیف: انجام ندان
مراسم تمهید و ذبح کردن
قربانی.

هدف از روزه

پالایش و تهذیب نفس، با
روزه تمام جوارح (گوش،
چشم، زبان و ...)

یهودیت

زمان روزه‌داری

اجباری: یوم کیوره،
روزه فرزند ارشد (روز
۱۴ ایسیان)، روز نهم ماه
روز و تخریب معبد اول
(دوم)، هفدهم ماه تموز،
دهم ماه طوت، سوم ماه
تشرین و روزه روز ایستر.
اختیاری: روزه برای توبه،
رضایت خدا، پیروزی در
جنگ و ...

چگونگی روزه

روزه کیوره از آغاز غروب
خورشید روز قبل تا
شامگاه یوم کیوره، اما
غالب روزه‌ها از صبح تا
غروب آفتاب است.
پرهیز از خوردن و
آشامیدن.

هدف از روزه

از نظر یهودیان روزه‌داری
صرفاً دست‌نسیست از
خوردن و نوشیدن و
نیست؛ بلکه فرد مؤمن
باید از گناهان خویش در
برابر پروردگار توبه نماید.
توبه باید ناشی از ظاهری
داشته باشد که این روزه
و اظهار عجز در برابر خدا
نمود ظاهری آن است.

مسیحیت

زمان روزه‌داری

روزه نیست. ۴۰ روز، از
چهارشنبه خاکستر تا عید
ایستر به جز یکشنبه‌ها.
۲. چهارشنبه خاکستر؛
جمعه؛
۳. شنبه بعد از سومین
یکشنبه انونت (یکشنبه
قبل از میلاد مسیح)؛
اولین یکشنبه لت بعد از
عید حلول روح القدس؛
۶. روز تجلیل صلیب
(در پاییز).

چگونگی روزه

بر اساس قوانین جدید
این کلیسا، تنها روزه
لت واجب است و انجام
غروب روزه‌ها از صبح تا
غروب آفتاب است.
پرهیز از خوردن و
آشامیدن در طول روز،
غروب از صبح تا عمل
در برخی موارد.

هدف از روزه

تفاوت پرهیز روزه در این
است که در روزهای روزه،
تنها یک وعده غذای
کامل ممکن است صرف
شود، اما در پرهیز، تنها
خوردن گوشت ممنوع
است؛ ولی خوردن ماهی،
تخم‌مرغ، شیر، کره و پنیر
اشکالی ندارد.
هدف از
تسلط بر امیال نفسانی،
پرورش روح، جبران
خطاهای گذشته، رهایی
از آثار گناه و احساس
یکانگی با مصیبت و مرگ
مسحیح است

مسیحیت

زمان روزه‌داری

قطبیان ۲۱۰ روز از
مجموع ۳۶۵ روز سال را
روزه‌دار هستند، بیش از
هر فرقه دیگری در طول
سال روزه می‌گیرند.
برای حضور در مراسم
عشای ربانی باید دو یا
سه روز قبل روزه بگیرند.

چگونگی روزه

پرهیز از مشقات
خوانی (گوشت‌خمر،
پرندگان، ماهی، شیر،
تخم مرغ و کره)،
خوردن و آشامیدن در طول روز،
غروب از صبح تا عمل
در برخی موارد.

هدف از روزه

تفاوت پرهیز روزه در این
است که در روزهای روزه،
تنها یک وعده غذای
کامل ممکن است صرف
شود، اما در پرهیز، تنها
خوردن گوشت ممنوع
است؛ ولی خوردن ماهی،
تخم‌مرغ، شیر، کره و پنیر
اشکالی ندارد.
هدف از
تسلط بر امیال نفسانی،
پرورش روح، جبران
خطاهای گذشته، رهایی
از آثار گناه و احساس
یکانگی با مصیبت و مرگ
مسحیح است

مسیحیت

زمان روزه‌داری

۱. روزهای
چهارشنبه و جمعه.
۲. روزه بزرگ:
۲۹ روز تا عید فصح.
۳. روزه مارت (قدیسه)
۱۵ روز از اول ماه
اگوست.
مجموعاً ۱۲۲ روز روزه
می‌گیرند.

چگونگی روزه

پرهیز از مشقات
خوانی (گوشت‌خمر،
پرندگان، ماهی، شیر،
تخم مرغ و کره)،
خوردن و آشامیدن در طول روز،
غروب از صبح تا عمل
در برخی موارد.

هدف از روزه

تفاوت پرهیز روزه در این
است که در روزهای روزه،
تنها یک وعده غذای
کامل ممکن است صرف
شود، اما در پرهیز، تنها
خوردن گوشت ممنوع
است؛ ولی خوردن ماهی،
تخم‌مرغ، شیر، کره و پنیر
اشکالی ندارد.
هدف از
تسلط بر امیال نفسانی،
پرورش روح، جبران
خطاهای گذشته، رهایی
از آثار گناه و احساس
یکانگی با مصیبت و مرگ
مسحیح است

مسیحیت

زمان روزه‌داری

۱. روزهای چهارشنبه
و جمعه.
۲. روزه بزرگ (۴۹ روز)
قبل از عید
رستاخیز (مسح)
۳. روزه کوچک: (پیش از
تولد مسیح و چهل روز)
۴. روزه نینوی: (سه روزه-
زمان آن سه هفته پیش از
ایمان‌ورزی بزرگ)
۵. روزه رسولان: (۸۰
ساعت جشن بختلیکاست)
۶. روزه مریس: عزادار:
ایمان‌ورزی بزرگ)
۷. روزه رسولان: (۸۰
ساعت جشن بختلیکاست)
۸. روزه مریس: عزادار:
ایمان‌ورزی بزرگ)
۹. روزه رسولان: (۸۰
ساعت جشن بختلیکاست)
۱۰. روزه مریس: عزادار:
ایمان‌ورزی بزرگ)

چگونگی روزه

پرهیز از مشقات
خوانی (گوشت‌خمر،
پرندگان، ماهی، شیر،
تخم مرغ و کره)،
خوردن و آشامیدن در طول روز،
غروب از صبح تا عمل
در برخی موارد.

هدف از روزه

تفاوت پرهیز روزه در این
است که در روزهای روزه،
تنها یک وعده غذای
کامل ممکن است صرف
شود، اما در پرهیز، تنها
خوردن گوشت ممنوع
است؛ ولی خوردن ماهی،
تخم‌مرغ، شیر، کره و پنیر
اشکالی ندارد.
هدف از
تسلط بر امیال نفسانی،
پرورش روح، جبران
خطاهای گذشته، رهایی
از آثار گناه و احساس
یکانگی با مصیبت و مرگ
مسحیح است

دوری از اهل بیت

گرفتاری در بدعت‌ها

به کوشش: مرتضی ناصحی

ماه رمضان در پیش است. روزه به عنوان یکی از مهم‌ترین مناسک عبادی اسلام، نشان‌نامهٔ ایام مبارک است، به همین جهت هر کس شایسته است در محضر حجت‌الاسلام دکتر مروجی طبعی زاری تذکره زده تا لغت‌ها در اهل سنت را با نیت‌نگاهی به تفاوت‌ها و اشتراک‌های آنان یادبندش. شیعه، مورد بررسی توفاقر آید، دعوی که مروجی طبعی، عضو هیئت علمی و مدیر گروه فرق تشیع دانشگاه ادیان و مذاهب قم هستند، در کارنامه علمی ایشان تدریس در دانشگاه‌های امام صادق (ع)، ادیان و مذاهب، آزاد اسلامی تهران، دانشگاه‌های امام رضا (ع) و... دیده می‌شود. ایشان صاحب چندین تألیف جزوی در زمینه تخصصی خود هستند که مهم‌ترین آنها کتاب «حدیث سلسله‌الذهاب از دیدگاه اهل سنت» است که کتاب برگزیده سومین جشنواره کتاب‌سال ۱۳۸۹، نیز «مقام رفیع (ع) به روایت اهل سنت» و نخستین جشنواره «مقاله‌ها» ۱۳۸۷ و «فقهی‌شناسی جشنواره کتاب‌سال دانشجویان» ۱۳۸۹ به عنوان از برتر گردیده‌شماره شده‌اند.

۱. اندکی درباره اهمیت روزه در اسلام و معنای آن توضیح بفرمایید. است که مورد اتفاق همه مسلمین و بلکه تمام اهل سنت است. ۱۸۲ بقره که می‌فرماید: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لِكُم مِّنْ فَضْلِهِ كَثِيرٌ» حقیقا به این نکتته اشاره می‌کند که اصل اسماک و روزه و وجوب آن در همه ادیان وجود داشته است.

میان مسلمین، روزه امری واجب و ضروری است که همه فرق و تجمعاتی اسلامی آن را قبول دارند؛ اما نکته‌ای که باید در مورد آن صحبت کرد وجوه اشتراک و افتراق بین شیعه و اهل سنت در مورد روزه است.

صوم در لغت دارای دو معنی است. اولین معنی صوم «ترک کردن» است، مانند ترک خوردن و آشامیدن، ترک ازدواج، ترک صحبت و غیره. صوم در کنه لغوی اهل سنت به معنی ترک لذت‌ها، چه لذت‌های مادی و معنوی، به معنای صوم است. در کتاب تراث شیعه آمده‌است این معنی نشان دهنده این موضوع است که در معنی اول صوم بین شیعه و اهل سنت اختلاف چندانی وجود ندارد. در دومین معنی را این منظور افریقی که مالکی مذهب است در کتاب لسان العرب بیان کرده است و صوم را به معنی «امساک» آورده است. «امساک» به لحاظ مصداقی عدم است و صوم است و در واقع هر صومی امساک است و اولی هر امسکی صوم نیست. تفاوتی تو در کتاب اهل سنت تنها در نیت آنهاست؛ یعنی وقتی به امساک نیت شرعی داده شود و شخص خود را دقیق به این مسئله کند که از آنان صیاح از آن مغرب از خوردن و آشامیدن و دیگر به مسائل امساک کند، فعل او اصوم می‌نامند؛ اما اگر فعل امساک او یا نیت خاصی نباشد به آن امساک گفته می‌شود.

۲. هدف و غایت روزه گرفتن در اهل سنت چه مسئله‌ای عنوان شده است؟

در اهل سنت غایت روزه دقیقاً ذیل آیه ۱۸۳ بقره قره در کتاب تفسیر فخر رازی بیان شده است. خداوند به صراحت در این آیه می‌فرماید «لعلکم تتقون». فخر رازی به استناد این عبارت غایت و هدف ووشن روزه گرفتن را تقوی و پرهیزکاری بیان می‌کند و معتقد است در اصل روزه وجوب و حکم شرعی است که خداوند واجب کرده است. این آیه در حقیقت سال دوم بعثت پیامبر در ماه شعبان نازل و به لحاظ شرعی و نگاه اسنایی، واجب شد و نیت تنها این گونه به مسئله روزه نگاشته شد و وقتی کتاب‌ها و منابع آنها بررسی کنید، هیچ نشانی از ابعاد دیگر روزه از جمله به یاد بفرمایید و سختی کشیدن انسان و یاد قیامت افتادن، نمی‌توان دریافت.

اما ذیل این آیه خداوند موارد دیگری را نیز بیان می‌کند که نشان گر این است که غایت روزه تنها مسئله مادی نیست؛ بلکه کنترل نفس را هم در آن بیان می‌کند که در واقع تمرینی باشد بر مواظبت نفس و خواسته‌های شهوانی و نفسانی انسان که فخر رازی در کتاب تفسیر کبیر خود به آن اشاره می‌کند. باید اذعان کرد که این مطالب بیشتر در جریان حدیث‌گذاری اهل سنت دیده می‌شود که تنها به ظاهر قرآن و حدیث تکیه کرده‌اند و آن را ملاک تبیین احکام اسلامی می‌دانند. اما جریان عقل گرایان اهل سنت که تبیین‌های عقلی از منابع اسلامی نیز برداشت می‌کنند، در مسئله روزه و تبیین اهداف و غایات آن با جریان تشیع بسیار نزدیک هستند.

از طرف دیگر در ابتدای کتاب مفتاح الجنان که کتاب بارز شیعی محسوب می‌شود بیشتر بر بعد اجتماعی روزه تأکید شده است و مروج شیخ عباس همدی روایتی در این باب نقل کرده است. اما در اهل سنت کمتر

به این روایات اشاره می‌شود و روی آن تأکید دیده نمی‌شود و مردم را کمتر با بعد اجتماعی روزه ترغیب می‌کنند و بیشتر روی وجوب حکمی آن تأکید دارند.

اهل سنت معاصر باخوان المسلمین که پیر و سید محمد قطب هستند و یا نوع‌مترکی که دین‌الهدوی سید جمال هستند، نگاه بازتری در این باب دارند و بیشتر تبیین اجتماعی و بین المللی روزه را ارائه می‌یابن می‌کنند. این عده از اهل سنت به نوعی با سلفی و وهابیه‌ها در تضاد و تقابل هستند؛ چرا که آنها بیشتر بر وجوب حکمی و شرعی روزه تأکید دارند. در حقیقت اهل سنت معاصر به‌عنوان عده‌ای که هر حکمی تبیینی اجتماعی دارد.

۳. اختلافات حکمی در نذ شیعه و اهل سنت چه مواردی هستند؟

نکته‌ای که در احکام روزه باید به آن توجه کنیم، احکام خاص روزه در شیعه و سنی است که به اختلاف فتاوی علمای برمی‌گردد؛ مثل اثبات نیت، زمان شروع و پایان روزه و... نکته مهم در این باب این است که اهل سنت روزه را از آغاز صبح شروع تا ابتدای حمزه شرقیه، یعنی سرخ شفق هنگام غروب اقباب می‌دانند، در حالی که شیعه معتقد است که باید حمزه شرقیه قبل از آغاز این برود تا روزه‌دار بتواند افطار کند. دومین مسئله مورد اختلاف ماه ماه رمضان و شوال است که بین علمای شیعی و اهل سنت اختلاف وجود دارد و چندی است که تبدیل به تنازع شده است. در حقیقت اهل سنت رویهٔ ماه رمضان اصل می‌دانند و طبق قواعد ریاضی و نجومی خودشان زمان شروع و پایان ماه مبارک رمضان دیگر ماه‌های سال را محاسبه می‌کنند. البته این مسئله تنها مربوط به اهل سنت معاصر است که به شدت تحت تأثیر حاکمان و سیاستمداران است، وگرنه حنفی، مالکی و حنبلی‌ها معتقدند هلال کار چه یک کتیبه دیده شود، ماه شرعی ثابت می‌شود. اما شیعی‌ها حتی شیعه و امامیه اگر یکی را می‌توانند کشور هلال ماه دیده شد، حتی اگر کتیبه نبینند ماه برای دیگر مسلمانی اثبات شده است. این‌ها یک سری اختلاف‌های علمی است که امروزه به شکمکش و تنازع تبدیل شده است که با اهداف اصلی روزه بسیار فاصله دارد.

سومین اختلاف مهم بین شیعیان و اهل سنت نوافل ماه رمضان و نماز تراویح است. اهل سنت تسبیح‌های رمضان نماز طولانی به جماعت می‌خوانند؛ این یکی از بزرگ‌ترین اختلافات رمضان است. در اصل اینکه حکم رکات زیاده نماز باید خوانده شود که تقریباً ۱۰۰۰ رکعت در پایان ماه مبارک رمضان می‌شود؛ این تعداد نظر وجود دارد؛ اما اهل سنت اعتقاد دارد که باید این گونه نمازهای مستحبی به جماعت خوانده شود؛ در صورتی که علمای شیعه معتقدند اصل در نماز مستحبی این است که جماعت نداشته‌اند؛ در صورتی که اینک نص صریحی در این رابطه وجود داشته باشد؛ مانند نمازهای افطار و قریان.

اگر کتاب اهل سنت در ابواب نماز تراویح دیده‌شده و به وضوح می‌توان دریافت که نماز تراویح بدعتی است که خلیفه خود در اهل سنت از خود بر جای گذاشته است. تراویح در لغت به معنی استراحت، یعنی تسکین به منزه است. استراحت نماز، در اصطلاح تراویح به وقف‌هایی است که بعد از چهار رکعت نماز مستحبی به عنوان استراحت انجام شود؛ دوباره جماعت دیگر بخواند. خود نمازهای استحبایی روزه رمضان تمام نمود. علمای اهل سنت روایتی در در مکتب خود در رابطه با نماز تراویح نقل کرده‌اند؛ مختلف است؛ به همین دلیل در مورد تعداد رکات این نماز بین

در حقیقت اهل سنت روزهٔ حلال را شرطی دانند و طبق قواعد ریاضی و نجومی، خودشان زمان شروع و پایان ماه مبارک رمضان دیگر ماه‌های سال را محاسبه می‌کنند. البته این مسئله تنها مربوط به اهل سنت معاصر است که به شدت تحت تأثیر حاکمان و سیاستمداران است

علمای اهل سنت اختلاف وجود دارد. در عبدالله ابن عمر نقل می‌شود که تعداد رکات این نماز را ۳۶، ۳۲، ۲۰، ۱۶ رکعت دانسته است.

در کتاب صحیح بخاری جلد یک صفحه ۳۳۴ روایتی از محمد ابن اسماعیل بخاری نقل می‌کند مبنی بر اینکه یکی از شش ماه مبارک خلیفه دوم به مسجد آمده و می‌بیند مردم هر کدام به صورت نماز تمام می‌خوانند. عصر همه را جمع می‌کند که همه جماعت بخوانند و ابی‌ان کعب امام جماعت نماز قرائ می‌دهد. عصر این خطاب خودش تصریح می‌کند که «جمعت البدعه هذه»، یعنی خودش اقرا به خود بودن این نماز می‌کند. نکته جالب این است که عمر ابن خطاب خودش یکبار هم نماز تراویح را نخوانده است.

قسطلانی از علمای شافعی مذهب در کتاب «رشاد الساری» جلد چهارم، صفحه ۶۵۷ در تفسیر این حرف عرف ابن خطاب می‌گوید: «عمر ابن کار را بدعت نامید، به این دلیل که این نماز جماعت که در زمان پیامبر بود و در زمان ابوبکر... همچنین مابقی علمای اهل سنت، به دنبال این نماز توسط خلیفه دوم تصریح می‌کنند؛ مثل این فرامه حدیثی، در کتاب «المغنی» جلد ۲ صفحه ۱۶۶، ابن عبدالبر بیان می‌کند مذهب در کتاب عمده‌الاسقاری جلد ۱۱ صفحه ۱۲۶ و ابن عدلیار مالکی مذهب در کتاب الاستیعاب جلد ۳ صفحه ۱۱۱۴۵. این عبارات اثبات می‌کند نماز تراویح یکی از بدعت‌های خلیفه دوم و یکی از عوامل دور شدن از اهداف ماه رمضان است.

۴. دیدگاه اهل بیت و نسبت به نماز تراویح توضیح دهید.

کلبینی در کتاب کافی جلد ۴ صفحه ۱۵۴، به نقل از امام صادق (ع) در نماز تراویح می‌گوید: «پیامبر گرامی اسلام نماز مستحبی ماه رمضان را بجای می‌آورد، در حالی که برخی به وی اقتدا می‌کردند و پیامبر به بدت این را نیز از کار نهدی می‌کرد». امام مجلسی در «مهرات القبول» جلد ۱۶ صفحه ۳۳۸ صحیح دانستن این حدیث به تفسیر و تبیین آن می‌پردازد. شیخ صدوق نیز در کتاب «من لا یحضره الفقیه» جلد ۲ صفحه ۸۷، نقل از امام صادق و امام باقر (ع) روایتی را در این نماز تراویح و مسجد گویند که می‌فرماید: «فان نلتک مصعبه و الا کل بدعه ضلاله وکل ضلاله

سبیلها علی ذلک التقلیل فی شیء خیر من کتبی بدعه». صحیح طوسی نیز در کتاب «تهذیب الاحکام» جلد صفحه ۷۰ به نقل از امام صادق می‌فرماید: «زمانی که امیرالمؤمنین (ع) مسجد کوفه شدند، به امام حسن دستور دادند که در خواندن نماز تراویح در مسجد گویند که پس از دستور امیرالمؤمنین (ع) مردم کوفه با این دستور به بدت مقابله کرده‌اند و بدعتی و اعمر او اعمر اسراند».

در اهل سنت به صد تبیین صحیح احکام روزه و ماه مبارک رمضان و رابطه رحسین به هدف اصلی روزه بودند و نماز تراویح را یکی از منابع رسیدن به این مهم قلمداد می‌کردند. آنچه امروزه باید در میان مسلمین مورد توجه قرار بگیرد این است که همه ماه رمضان مانند جمعی از علماء کرام گاهای همدلی و اتحاد بین مسلمین است و نباید با برخی از فتوهای اختلافی به تنازع و شکمکش‌های مذهبی تبدیل شود. باید با دریافت باطنی و روحی که همان ترک ماه مبارک که همان ترک شهوات است به هدف غایی روزه برسیم.

روزه‌اندام

رهاضایی (کارشناس ارشد ادیان شرق)

هرچند در یک نگاه کلی غالب ادیان جهان، نگاه ایجابی به موضوع بهیض و اساک دارند و حتی زمان‌هایی را برای روزه‌داری بیرون معین کرده‌اند اما در میان زرتشتیان هر نوع اساک در خوراک و روزه‌داری نهی شده است. دلایل این مخالفت را می‌توان در خویشکاری انسان و نقش او در مبارزه با اهریمن، جستجو کرد. طبق آموزه‌های این آیین، بیرون باید به چندین اصل اخلاقی پایبند باشد که یکی از آنها اصل کار و آبادانی است. کشاورزی از بهترین شغل‌ها است زیرا انسان است. دیگر کاری که بر عهده بیرون است از یادان است که این مسئله هم رابطه مستقیمی با نقش مبارزاتی انسان در مقابل نیروهای اهریمنی و شر در نظر گرفته شده است. بنابراین تمام کارهای ریاضتی که در منافات این اصول باشد از نظر ایشان مردود خواهد بود. برای نمونه در فرگرد سوم و نیندیه فراد ۳۳ این گوته آمده است: «بدر این پیام زندگی را بر یاد باشنده گزاف تا بخورد گانه نه‌اندانی، نه‌نیرومندی باسایه‌ای رانه‌نیرومندی را نه‌نیرومندی و ام‌فرزند درست کردن را» (سیرس نمی‌شود از پرا خوراک که هر مرد جهان مانی یادانگی هستند و از نختورن در امرگ)»

نهیضت‌های اصلاحی و مخالفت

از سویی دیگر شاید دلیل مخالفت شدید میوندان برای نمونه در روایات دراب‌راب هم در مورد روزه چنین آمده است:

«روزه در روزهای ایستاده، فلسفه بودایی و هلنی، و نیز عقائد زرتشتی و ایرانی غیر زرتشتی بود. وی در غرب با تکیه بر تعالیم مسیح، در شرق با تکیه بر سخنان بودا و در ایران با تکیه بر آموزه‌های زرتشت و نیز اسطوره‌ها و مفاهیم دین ایران باستان به ترویج این خود پرداخت و توانست شخصیت‌های بزرگی چون آگوستین مقدس (مسیحی)، شاپور ساسانی و در این‌ها خود راورد».

پی‌نوشت:

۱. رهنسی، یونانید، ترجمه از متن اوستایی، تهران، پخش (۱۳۸۵)
۲. رهنسی، مقدمه، فرهنگ‌نامه، فراد ۳۴
۳. آگوستین، بهیض، مقدمه، ترجمه از بخش مذهبی، امین الجن پارسی، سن ۱۳۵۵
۴. میوندانگ، رساله، سیرس، اولاد روایات دراب‌راب همز، بهیض، ۱۰: ۲۶۷

آموزه‌ها و شرا بنیاد

اجتماع مونیسان را می‌توان به دو دسته کلیه هم که گردیدگان (رواحیان) و نونوشان (مردم) تقسیم کرد. جماعتی بزرگ که خود به خود دسته و مرتبه مختلف تقسیم می‌شدند.

مبارزه با اساک روزه

احمد رضائی (کارشناس ارشد ادیان شرق)

مانی یکی از جنبش‌های مهم ایران در زمان حکومت ساسانی بود که در اوایل سده سوم میلادی پدیدار گشت. این دین در همان آغاز دعوت با مخالفت جدی دو گروه است کهش در ادیان معاصرش، یعنی زرتشتیان شرقی ایران و زرتوکی‌های مسیحی روم مواجه شد. ظهور این مانی در ایران همزمان با تلاش ساسانیان در ایجاد وحدت دینی و ایجاد حکومتی یکپارچه در ایران بود این تلاش‌ها برای ایجاد دینی واحد و اوستا با ظهور مانی تقریباً بی‌ثمر ماند.

دین مانی ترکیبی از مسیحیت گنوسی بی‌تئو، اله‌پرین، عقائد قدیمی بابلی، فلسفه بودایی و هلنی، و نیز عقائد زرتشتی و ایرانی غیر زرتشتی بود. وی در غرب با تکیه بر تعالیم مسیح، در شرق با تکیه بر سخنان بودا و در ایران با تکیه بر آموزه‌های زرتشت و نیز اسطوره‌ها و مفاهیم دین ایران باستان به ترویج این خود پرداخت و توانست شخصیت‌های بزرگی چون آگوستین مقدس (مسیحی)، شاپور ساسانی و در این‌ها خود راورد».

نوشته‌ها:

۱. رهنسی، یونانید، ترجمه از متن اوستایی، تهران، پخش (۱۳۸۵)

۲. رهنسی، مقدمه، فرهنگ‌نامه، فراد ۳۴

۳. آگوستین، بهیض، مقدمه، ترجمه از بخش مذهبی، امین الجن پارسی، سن ۱۳۵۵

۴. میوندانگ، رساله، سیرس، اولاد روایات دراب‌راب همز، بهیض، ۱۰: ۲۶۷

دین مانی ترکیبی از مسیحیت گنوسی بی‌تئو، اله‌پرین، عقائد قدیمی بابلی، فلسفه بودایی و هلنی، و نیز عقائد زرتشتی و ایرانی غیر زرتشتی بود. وی در غرب با تکیه بر تعالیم مسیح، در شرق با تکیه بر سخنان بودا و در ایران با تکیه بر آموزه‌های زرتشت و نیز اسطوره‌ها و مفاهیم دین ایران باستان به ترویج این خود پرداخت و توانست شخصیت‌های بزرگی چون آگوستین مقدس (مسیحی)، شاپور ساسانی و در این‌ها خود راورد».

برای روحانیون وجود داشت که تقریباً تمام زندگی ایشان در ریاضت مدام بوده است.

● **چتن‌ها:** در پایان یک ماه روزه، جشن بزرگ مونیسان بنام «هما» (مسائل عظیم‌تر) برگزار می‌شد. در این جشن که مهم‌ترین واقعه سال بود، مانیان در اطراف تخت خالی مانی، که تصویری از او بر آن قرار داشت، بیانی تصور که خود مانی‌باز می‌گردید بر تخت می‌نشیند حلقه می‌زدند و به گناهان خود اقرار می‌کردند و سوره‌های خاص این جشن را می‌خواندند. گفته شده که در این روز مانی به‌دست پهلوان، امام پادشاه شدید مونیان زرتشتی و پس از آنها شاهان ساسانی با این این جدید گردید؛ چراکه شالوده قدرت روحانیون دینارده زرتشتی را به خطر انداخته بود.

● **نوشته‌ها:** برای ایشان تمام یکشنبه‌ها، روزه واجب بوده است. روزه عمومی هم یک ماه (ماه دوم زمستان) بوده که از طلوع آفتاب تا غروب آن، روزه‌دار بودند. دو روز به نون افطار هم بر مردم واجب بوده است. بنابراین مردم مدعی در طول سال خود روزه‌دار بودند.

● **بزرگ‌یادگان:** ایشان علاوه بر روزه‌های واجب بر توده‌ها، دوشنبه‌ها نیز روزه‌دار بودند. روحانیون در طول سال در حدود ۱۳۰ (روز روزه‌دار بوده‌اند. جدولی از روزه، یک سبزی ای حکام برهیزی می‌هم

● **مناج:**

۱. مانی‌نامه، روایت این ندم، متن عربی، ترجمه محسن ابوالقاسم، تهران، نعلوری (۱۳۷۸)، ص ۱۳۸-۱۳۹

۲. اسماعیل، بر ابوالقاسم، اسطوره‌های پیش از این مانی، روایت جدید گفتاری در عرفان مانی، تهران، گزوارن (۱۳۷۸)، صفحه

۳. نیراده، سید سخن، مانی، شناسی، پژوهش‌ها و ترجمه‌ها؛ و یکوشن، ایرج، گفتار، تهران، سوس (۱۳۸۲)، ص ۲۲۲-۲۲۳ و ۲۲۳-۲۲۴

۴. میرزاغری، مقدمه، فرهنگ‌نامه، بهیض، مانی و آموزه‌های او، تهران، نعلوری (۱۳۸۲)، ص ۳۸-۳۹

۵. باطقی، ناصر، بحثی درباره‌ی مانی‌نامه، تهران، امیرکبیر (۱۳۵۷)، ص ۵۷-۵۸

۶. زبانی، ایرج، نوشته‌های مانی و مانیان، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی، (۱۳۷۸)، ص ۲۲-۲۳

روزه صابئین

رضا کاظمی‌راد (مادشوی دکتری الهیات مسیحی)

تاریخچه

در معرفی این آیین گفته شده است که دین صابئان یکی از دین‌هایی است که قبل از ظهور اسلام در شبه جزیره عربستان معروف بوده و مرکز آن در ایران و در نزدیکی رود کرخه، در تالاب‌ها و باتلاق‌های شمال غربی خوزستان نزدیک به موسنگر و در شهر هویزه واقع است. درباره تاریخ این دین و این گوته‌ها، مونسین این کیست و در چه تاریخی پیداشده‌اند این که قوم صابئین از کجا به این منطقه آمده و سابقه تاریخی آنها کدام است. روایات تاریخی بسیار مختلفی وجود دارد، برخی بر این باورند که مؤسس این دین، نوه حضرت ادریس است که «صابئ» نام داشت و به‌صورت جهت پیروی وی به این نام معروف شدند.^۱

ایندگاه قرآن کریم در مورد صابئین

آیات ۶۲ بقره، ۶۸ بقره و ۱۷ صافات، در قرآن این دین یاد کرده‌اند. این قوم در تاریخ به‌اسامی صبی، مغنسله، منالی و یحیایی شناخته می‌شود. برسی معتقدند صابئین تعبیری است که قرآن به کار

محراب

مسنجد / شماره ۱۷ / بهار ۱۳۹۳

مسو بس محراب: اوقات گذران فراغت

در گذشته در بین بیستتر خانوادهها به دلیل میزان درآمد خانوار، اکثر افراد خانواده مجبور به اشتغال دائم یا موقعی بودند؛ به‌طور مثال یک جوان نوجوان نداشت تا تحصیل به کار و حرفه‌اش اشتغال داشته تا علاوه بر تأمین هزینه‌ها، صاحب یک مهارت نیز گشته باشد و به همین دلیل زمان و زمینه‌ای برای بروز مضامین اجتماعی و تهاجمی را وجود نداشت.

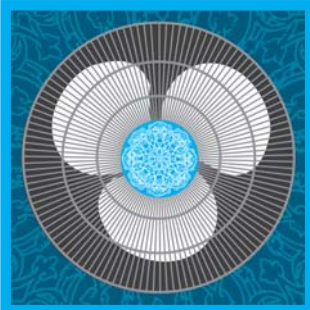
سبک زندگی در عصر حاضر زمان‌هایی را برای افراد خانواده و به‌خصوص نوجوانان و جوانان پیش آورده که از آن تغییر به اوقات فراغت می‌کنند. افزایش این ساعتها موجب شده تا بسیاری از مسولان و اندیشمندان نحوه گذران این اوقات را مورد توجه قرار دهند.

نحوه پرداختن خانوادهها، مراکز آموزشی، مساجد، کانون‌ها و... به این اوقات، تا حدودی بیان‌کننده نگرش‌ها و ارزش‌های حاکم بر جامعه است.

برنامه‌ریزی مطلوب برای بر کردن اوقات فراغت، نقش بسیار مؤثری در سبک زندگی افراد دارد و به دنبال آن تحولات اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی

جامع را در پی خواهد داشت.

دو پارو که با یادگین دومی فراغتی و کتابی و گوشه‌گمنی

کلیسای تسطوری

پیروان این کلیسا روزهای چهارشنبه و جمعه را همسواره روزه می‌گیرند. افزون بر این، آنها چهار دوره روزه دارند. طولانی‌ترین روزه که «روزه بزرگ» خوانده می‌شود، ۴۹ روزه طول می‌انجامد و به عبد قسح ختم می‌شود. کودکان در روزه نیز روزه «هارت مریم» است که از اول ماه آغاز می‌شود و پانزده روزه طول می‌انجامد. تسطوری‌ها در طول سال ۱۷۲ روز روزه می‌گیرند.

کلیسای بختویی

بعقوبی‌ها به طور کلی، روزهای چهارشنبه و از روزه واقع می‌شوند. در روزه این آیین به طور کلی صرف گوشت، لبنیات و تخم‌مرغ ممنوع است. ماهی در برخی روزهای روزه ممنوع است و در بعضی روزها جزا رتوکس‌ها به این دلیل روزه می‌گیرند که معتقدند برهیز از شکم‌پوری رحمت خدا را برای آنها به ارمان می‌آورد.

دیگر کلیساهای شرقی

افزون بر کلیسای ارتدکس، در اکثر کلیساهای شرقی نیز روزه به عنوان یکی از آیین‌های عبادی مهم تلقی می‌شود و به برخی از مهم‌ترین آیین کلیساهای پارتام.

کلیسای قبطی

در این کلیسا پیش از هر فرقه‌ای دیگری در طول سال روزه گرفته می‌شود. روزهای روزه در کلیسای قبطی، ۲۱۰ روز از مجموع ۳۶۵ حاضر هستند.^۲

روز است، روزه به معنی برهیز از مشتقات حیوانی یعنی گوشت قرمز، پرندگان، ماهی، شیر، تخم‌مرغ و کره است. افزون بر این در طول روزهای روزه، آنها باید از خوردن و آشامیدن در از طلوع خورشید تا غروب آن مطلقاً برهیز کنند.^۳

همچنین بر اساس قوانین این کلیسا، تمام کسانی که می‌خواهند در مراسم عشاء ربانی حضور داشته باشند باید از دو ماهه روز قبل از انجام عمل جنسی برهیز کنند و از نیمه‌شب روزه بگیرند.^۴

ریخته و مشک‌ها تابه گردد. بلکه شراب نور در مشک‌های نو می‌ریزند تا هر دو محفوظ باشد.^۱ در این پاسخ دو نکته لحاظ شده است: اول علت عدم روزهداری شاگردان و دوم اینکه پس از عیسی امر روزهداری بر پیروان لازم است.

برخی مسیحیان معتقدند که روزه ظاهری نیست، بلکه باطنی و معنوی است و هدف اصلی آن این است که با فروتنی به خدا تقرب جویند و هدایت‌های او را بپذیرند. در این باره چنین آمده که «هرگز روزهای که من می‌پسندم این نیست که بندهای خوارات را بگشایم و گره‌های بیخ را باز کند و مظلومان را آزاد سازد و هر یوغ را بشکند؛ مگر این نیست که نان خود را بین گرسنگان تقسیم کنی و فقیران را نده شده را به خانه آوری و چون برهنه را بپوشانی و...»^۲ انگاه دعا خواهی کرد و خلودند تو را اجابت خواهد فرمود و استفاده خواهی کرد و خواهد گفت که اینک حاضر هستم.^۳

سه فرقه کاتولیک، ارتدوکس و پروتستان در مسیحیت روزهای خاص خود را دارند و روزهایشان با یکدیگر فرق می‌کند.

ارتدوکس شرقی

در این فرقه، دوره‌های متعددی برای روزه وجود دارد که شامل ایام روزه «LENT» روزه‌های رسولان «APOSTELS» روزه آوسون یا نوماسیون «DORMITION» روزه تولد مسیح «NATIVITY» و روزهای دیگر است.

برخی مسیحیان معتقدند که روزه ظاهری نیست بلکه باطنی و معنوی است و هدف اصلی آن این است که با فروتنی به خدا تقرب جویند و هدایت‌های او را بپذیرند.

ماهنامه
تسطوری
فرهنگی
ترویجی
۳۶

6. Bahar, Amir-Mansour B. - Ed. P.120
7. Pary, Kim (ed.). The Blackwell companion to eastern Christianity. (Blackwell, 2007. 1sted. p.113
8. سوریال علیة، به نیر: تاریخ مسیحیت شرقی: ترجمه‌اشفاق عبدالمطلب، لاشریة: ۲۰۰۷، ص ۲۶۶.
9. سوریال علیة، عزیز: بیستین، ص ۱۷۲، ص ۱۷۲.

مگر می شود با این همه کار و این همه مراجعه کننده، برخوردی بیش نباید. بسیار اتفاق افتاده است که افرادی که مشکل دارند در فواصل مادی یا خانوادگی هستند یا عصبانیت با سایر برخورد می کنند، اما همیشه سعی می کنیم با حکم یا خلاق و روی خوش با عصبانیت‌ها و پرخاشگری‌ها رویه‌رو شویم

اما این افراد چگونه‌ای از این همه کار دارند؟ مدیر داخلی مسجد جامع تارکم از آرزوی خاصی که مسجد به او می دهد گفت: «مسجد آرزوی خاصی به ما می‌دهد چون مسجد خانه خداست. یک امامزاده که بنده خداست انرژی مثبت زیادی به اثرش می‌دهد، اینجا که دیگر خانه خداست و سال‌هاست مؤمنین زیادی در آن عبادت کرده‌اند، بندهایی است که انرژی معنوی در آن وجود دارد. بیست سال پیش من یک مغز خسته بودم و شش بندها زخمی که می‌شد من می‌شدم دیگر خسته بودم و نمی‌توانستم کاری انجام دهم و به خانه می‌رفتم؛ اما از زمانی که در این مسجد کار می‌کنم، با وجودی که از صبح تا شب کار می‌کنم من همیشه

❖ بخشی از فعالیت‌های مدیریت مسجد ❖

آقای بحرینی مدیر داخلی مسجد جامع تارکم هر روز از صبح تا شب در مسجد حضور دارد و کمی از مسئولیت‌هایش می‌گوید: «کارهای من عبارتند از: خرید لوازم مورد نیاز مسجد، هماهنگی پرسنل برای اجرای برنامه‌های در نظر گرفته شده، برنامه‌های همگسی مسجد مثل ختبه‌ها، سخنرانی‌ها، دعاها و برنامه‌های مثل اعیاد و جشن‌ها و عزاداری‌ها تا سایل و نمازگزاران شیرینی و شربت و تاشم دعوت از قریبی همسئروا از بسیار تالیب خوبی با یکدیگر و استخوان مسجد دارند. نکته مهم اینجاست که این ارتباط خوب محصور به آشنایان و دوستان مسجدی نیست و آنها هر تازواره‌ای را باوری کشاده می‌پذیرد. برای مثال کار که برای نماز جمعته قیومیه هم می‌پذیرفتند و در نظر خدا خرد راه مهجان شکریت گورانی کردند. متأسفانه این را در کمیته مسجدی شاهد بودیم. این رفتارها صفت ما، رعایت و نجابت خاصی را فرمایشی مسجد کفر می‌کند.

آقای بحرینی با همسان خود روی می‌گویند: «مگر می‌شود با این همه کار و این همه مراجعه کننده، برخوردی بیش نباید. بسیار اتفاق افتاده است که افرادی که مشکل دارند در فواصل مادی یا خانوادگی هستند با عصبانیت با ما برخورد می‌کنند اما ما همیشه سعی می‌کنیم با حسن خلق و روی خوش با عصبانیت‌ها و پرخاشگری‌ها رویه‌رو شویم و با این‌همه و با این‌همه رفتار خوب مشکل حل کنیم. تلاش ما این است که تا آنجا که می‌توانیم محظوظ از منی باشند تا همیشه و رفتاری داشته باشیم که از ایشان در مسجد به‌وجود آورد.»

❖ انگیزه کار در مسجد ❖

آقای بحرینی مدیر داخلی مسجد جامع تارکم هر روز از صبح تا شب در مسجد حضور دارد و کمی از مسئولیت‌هایش می‌گوید: «کارهای من عبارتند از: خرید لوازم مورد نیاز مسجد، هماهنگی پرسنل برای اجرای برنامه‌های در نظر گرفته شده، برنامه‌های همگسی مسجد مثل ختبه‌ها، سخنرانی‌ها، دعاها و برنامه‌های مثل اعیاد و جشن‌ها و عزاداری‌ها تا سایل و نمازگزاران شیرینی و شربت و تاشم دعوت از قریبی همسئروا از بسیار تالیب خوبی با یکدیگر و استخوان مسجد دارند. نکته مهم اینجاست که این ارتباط خوب محصور به آشنایان و دوستان مسجدی نیست و آنها هر تازواره‌ای را باوری کشاده می‌پذیرد. برای مثال کار که برای نماز جمعته قیومیه هم می‌پذیرفتند و در نظر خدا خرد راه مهجان شکریت گورانی کردند. متأسفانه این را در کمیته مسجدی شاهد بودیم. این رفتارها صفت ما، رعایت و نجابت خاصی را فرمایشی مسجد کفر می‌کند.

به نظم و انضباط آن هستند. روی استون‌ها نماشگر نصب شده است که متناسب با ساعت و روز جماعت و محلات و ایتهای قرآن و احادیث امعه(علیهم السلام) در آن پختن می‌شود. دعای بعد از نماز و دیگر دعاها برای برنامه‌های مسجد نیز برای نمازگزاران نیز در آن پختن می‌شود و دیگر نیازی به استفاده از کتاب دعائست. علاوه بر ساختمان اصلی و قدیمی یک ساختمان پنج طبقه در کنار مسجد به بخش‌های مختلف فرهنگی مسجد اختصاص دارد از زیر زمین سالن ورزشی، همکف سالن ختبه، طبقه دوم کتابخانه، بسج مسجد است. و به‌روزی مسجد ساختمان طبقه سوم فرهنگی خواهران و پسران آن و طبقه چهارم بسج مسجد است. حال ساخت است و در حال حاضر دندان پزشکی، از مایگناژ و مطب و پزشک حاضر خدمات‌رسانی به مردم شده است.

❖ مردهای مسجد ❖

مدیران جماعت این مسجد در هر سه وعده بسیار پرجمعیت برگزار می‌شود با وجود وسعت ششست مسجد، ششسان ایوان و حیاط مسجد در نمازهای مغرب و عشا پر از جمعیت می‌شود. نمازگزاران مسجد بیشتر همسایه‌های مسجد و کسبه محل هستند و بعضاً نمازگزارانی از راه‌های دور و محلات دیگر تهران هم می‌یند.

نمازگزاران شیرینی و شربت و تاشم دعوت از قریبی همسئروا از بسیار تالیب خوبی با یکدیگر و استخوان مسجد دارند. نکته مهم اینجاست که این ارتباط خوب محصور به آشنایان و دوستان مسجدی نیست و آنها هر تازواره‌ای را باوری کشاده می‌پذیرد. برای مثال کار که برای نماز جمعته قیومیه هم می‌پذیرفتند و در نظر خدا خرد راه مهجان شکریت گورانی کردند. متأسفانه این را در کمیته مسجدی شاهد بودیم. این رفتارها صفت ما، رعایت و نجابت خاصی را فرمایشی مسجد کفر می‌کند.

آقای بحرینی با همسان خود روی می‌گویند: «مگر می‌شود با این همه کار و این همه مراجعه کننده، برخوردی بیش نباید. بسیار اتفاق افتاده است که افرادی که مشکل دارند در فواصل مادی یا خانوادگی هستند با عصبانیت با ما برخورد می‌کنند اما ما همیشه سعی می‌کنیم با حسن خلق و روی خوش با عصبانیت‌ها و پرخاشگری‌ها رویه‌رو شویم و با این‌همه و با این‌همه رفتار خوب مشکل حل کنیم. تلاش ما این است که تا آنجا که می‌توانیم محظوظ از منی باشند تا همیشه و رفتاری داشته باشیم که از ایشان در مسجد به‌وجود آورد.»

گزارشی از مسجد جامع تارکم

رنگ خدا

به کوشش علی اصغر غلامی

مشکلات خود را برای مطرح و حل شدن نزدیک روحانی و افراد مؤمن برنورد و برای آراه مسائل اقتصادی، بهداشتی و... از آموزه‌های دینی، سخن خاندن و فعالیت‌های این مسجد برای (السلام) استفاده کنند. مردم می‌خوانند مسجد حاکم بر مسجد و جایگاهی که این مسجد در میان مردم متعلقه دارد درانتقل کنیم. مسجد جامع تارکم یک مسجد معمولی نیست؛ حتی تنها یک مسجد بسیار فعال هم نیست. مسجد جامع تارکم از آران مهم و بسیار تأثیرگذار و قدرتمند در محله تارکم و قلوب مردم محله است.

در مردرد زندگی روزمره خود نیاز دارند نه تنها در زمان نماز، بلکه هر زمان که احتیاج به کمک دارند به خانه‌های پناه‌یاب‌برند و از آنجا کمک بگیرند. مردم می‌خوانند فرزندانشان از خردسالی با فضای مسجد آشنا شده‌اند. در مسجد جاری شدن آموزش بیینند و هر هوای یاد نام خدا نفس بکشند و رشد کنند. در نوجوانی راه زندگی و مسلولک چگونه زیستن را از زبان خادد مسجد بیاموزند و از گمراهی مصون بمانند. مردم می‌خوانند

آبی آن را نشانه گذاشت و به طرف مسجد پیش رفت، یک روز آفتابی زیباست. وارد مسجد که می‌شویم چند نفر مشغول شستن فرش‌های مسجد هستند. مسئول فرهنگی مسجد، حاج آقا غلامی که وارد مسجد می‌شود با همه آنها برخورد بسیار دوستانه و نزدیکی دارد. حاج آقا می‌گویند: «بها هم محل هستند که داوطلبانه به خادم مسجد کمک می‌کنند.» حاج آقا غلامی باز توضیح می‌دهد: «کسبه و اهالی محل تمام

مجله
فرهنگ
و
تاریخ
شهر
تارکم

شاید کار خاصی در مسجد ما انجام نشود. شاید در خیلی از مساجد این برنامه ها باشد. اصل این است که مسجد بک محیط کانون تربیت برای همه مردم در سنین و طبقات مختلف باشد.

نشود. شاید در خیلی از مساجد این برنامه ها باشد. اصل این است که مسجد یک محیط و کانون تربیتی برای همه مردم در سنین و طبقات مختلف باشد. مستولان مساجد دو نکته مهم را باید یاد داشته باشند: اولی آن کار که قسمت مهم کار همین است، بیطرفی برای همه است. بیطرفی در کار کار اخلاص داشته باشند. به برای این مسئله ها خوششان را آماده کنند. چاق با مردم را بد مسئله خوبی داشته باشند. نوع رفتار با مردم خیلی مهم است. باید گوش شنوا باشند برای مردم و با بختند، دوستی و محبت با مردم رفتار کنند. وقتی مسجدی ها بچهند شخصی خاصانه کار می کنند و در خدمت فرهنگی دارد همه خوششان را می بینند و دانش و کمک می کنند و ایراد از گروهی پیدا می شود. بزرگ مردم بخش ستانفازاری و اجرایی است. اگر هر چله آن مردم بخورد، تمام مردم با همی که در خدمت می کنند و در بیشتر مساجد اجرا می شود، فایده ندارد. و با علاوه این نکته مهم که یک کار فرهنگی در مسجد یک جور جواب نمی دهد. در هر منطقه باید متناسب با شرایط و نیازهای مادی و فرهنگی مردم برنامه ریزی و اجرا شود.

❖ **هفتگی از فعالیت های مسجد**

«مسجد طریقت های زیاتی دارد. ارتباط جوانان محل با مسجد ارتباط خوبی است. اعتماد با این است که جوان باید در مسجد فعالیت کند. در ارتباط آن در قلعه مسجد خیلی فعال است تا جایی که تعداد کلاس ها را بیشتر کرد. این جهت مستخف در کلاس های دارالقرآن شرکت می کنند. رشته های مختلف قرآنی می خوانی، روخوانی، قصص قرآنی، تجوید و... حتی روزهایی که کلاس اندریم بچه های دارالقرآن

به مسجد می آیند و گیمپت های بازی استفاده می کنند. همچنین بعد از امتحانات انرخواهی تفریحی و آموزشی باشد. بچه های دارالقرآن و بخش های دیگر کارهای فنی، تدارکاتی، تبلیغات، تزیینات و... را به عهده گرفته اند. ما یک اتاق صوت داریم که دستگاهای خوب و پیشرفته ای دارد. سخنرانی سخنرانان مسجد به سرعت و لحنی لوح فرشته به علاوه ممتنان عرضه می شود. تصاویر و متن های روی نمایشگرهای داخل شبستان به وسیله همین بچه ها در اتاق صوت تنظیم می شود.» «ما در همه مناسبت ها برنامه ها سخنران و نشریه داریم. همیشه سفیر برقرار است که توسط امام جماعت مسجد گفته می شود. ما دو بار در یک هفته هشت سال آغاز داریم. یک مصور می گذرد نتها از تعداد مستقیم که نشدند، بلکه بیشتر هم شدند. یکشنبه جلسه قرآن داریم که جمعیت زیادی می آیند و برای اولین بار استادی عوت می کنیم. دو شنبه ها اخلاقی گفته می شود. سه شنبه ها دعای توسل، چهارشنبه ها تفسیر قرآن، پنجشنبه ها دعای کمیل مفصل توسط مداحان خوب بخونند. همه ما ربعت نماز ظهر و عصر به یادگاری حضور می آوریم. یکشنبه ها هم یک کیمپت می کنند و مشکلاتی باشد. کمک کنیم. جمعه ها در آنجا ندوه و برنامه های مختلف برگزار می کنند. در مدارس مسجد برای این ماه ها کرده ایم. نماز خونها را در این مدارس برگزار می کردیم و به آنها هدیه میدادیم. به برنامه های قرآنی در مدارس تبلیغ می کردیم. در اعتکاف مساجد سیستم دانش آموزان برای من شان شرکت کردند و امتحانات آن در مسجد داشتیم. کتبخانه مسجد کتبخانه های بسیار مجهزی است و اعضای زیادی دارد و از ساعت هشت صبح تا هشت شب باز است.»

مجموعها بدسته عزاداری سینه زنی به صورت سنتی بدون طبل و دهل در خانه شهیدان روییم بعد از عزاداری و عرض آند و تقدیم هدیه به مسجد بر می کردیم و بعد از آن شام می دهیم.

هر سال اعتکاف داریم. اسامی از خانم های کمتر از ۴۴ سال تمام ثبت نام کردیم. اخیر از خانواده های شهیدان تا خانم های جوان تر در برنامه باشند. واحد خواهران مسجد برایشان برنامه های خاصی داشتیم. صرف این برنامه ها برای مردم باشد؛ و گرنه انجام صرفی از منبر بودن مسجد و اهمیت و ارزش آموزش علوم در آن دارد. این ویژگی یک فرصت بسیار مناسب برای فعالان

✦ **محراب** پروژه ده مسجد

مسجد پایگاه علمی

چایگاه آموزشی مسجد را با اوقات فراغت و تفاوتی جز آن برای انواع کلاس ها با کلاس های درسی نویسنده: مریم ترضی اسدی

مسجد در اسلام یک شان ویژه و خاص دارد و آن نیز عزت است. مسجد میوید بکتا و به جای آوردن نماز است. نماز ستون دین است و برای این کار، چایگاه اختصاصی می خوانی تارک و تعالی در نظر گرفته شده است. حضور مردم در صف نماز جماعت و دیگر عباداتی که در مسجد انجام می شود، در درس ها و پیامدهای مهمی از جمله همسنگی، وحدت، آگاهی مؤمنین از احوال دیگر و زیارت همدیگر، دارد. از سوی دیگر، مسجد محلی است برای گفتن و معاشرت مؤمنین درباره امور معرفتی، اخروی و معنوی. نماز گزار باید با جامعه اسلامی؛ چنان که به او اربابیت باشد، **تعالی** ذکر و گواهی علمی سازه مردم باید یکدیگر، تعلیم و تعلم و بیان از این دو مسأله آمیز نقل و سفارش شده است؛ مطالب خود میسرمان است. هم دیگر می تازد و آن چایگاه آموزشی خانه خدای تعالی است. روزی یکبار خدا **خدا** وارد مسجد شدند و او را دیدیم. در مسجد هستند. دستهای ذکر می کنند و خندند و فکر می قرآنی می کردند. خدا می خوانند و به او اربغبت می نمودند. حضرت دادین ایدین از دوسته از مؤمنین، مدرسه و چارچوبهای تربیتی نیکی اند و یکی برترند. آن را دیگری است. اینان خدا می خوانند، پس ای خدا! تعالی عبادت می کند و اگر بخواد باز می داد و ولی دسته دیگر، علم فر می گردند. به ندادن می آموزند و من آموزگار بگردد. ندیم، پس اینان برترند. سپس با آنان نشست.» در روایتی دیگر حضرت فرمودند: «هر کس به مسجد من بیاید و جز برای یاد گرفتن یا یاد دادن نیکی نماند، باید بیاید. جدا در خداست. هر کس برای غیر اینان بیاید، چون است که به نماند! کس دیگری ان آمده است.» افزایی و تعمیق روایتی از منبر بودن مسجد و علوم و فنون مادی، راهی برای استفاده از ابزار مادی برای هوای مردم شدن مسیر بندگی انسان

فرهنگی و دفعه همدندان عرصه تربیت شمرده می شود تا آن را برای پرورش استعداد های جوان، ایجاد انسان های سالم از لحاظ معنوی، فکری و روانی و تربیت نسلی صالح، کارآمد و پیراسته از زایل اخلاقی استفاده کنند. اوقات فراغت تحصیلی دانش آموزان و استفاده از طالبان دانشجو یان و برخی از اساتید و حتی اولیای نوجوانان، موقعیتی خوب برای تعلیم و تعلم در مساجد و کانون های فرهنگی مسجد است. طالبان دانشجو یان جوان و فرهیخته، برنامه ریزی دوره های آموزشی مساجد، به نکات دقیقی باید توجه داشته باشند و تنها به ثبت نام و برگزاری کلاس های درسی بسنده نکنند. جنگی که در جبهه فرهنگی به پا شده است، طرفت ها و برنامه های دقیق را می طلبد که تنها به یکی از این طرفت ها (سبک زندگی) اشاره شد. تربیت و پرورش و رشدگان فرهنگی حق، باید اساس کار برنامه های اوقات فراغت دانش آموزان در مساجد باشد و محتای آن کلاس ها تقویت و دیگر آفرینش های رایج و معمول نخواهد داشت. صرف فعالیت مهم دیگری که باید چگونگی اجرای آن آموزش مساجد به این برداشت، مولود تمددی است که تنها به برخی از آنها اشاره می شود. فرآیند اهداف انقلاب اسلامی؛ نقش و جایگاه اقتصاد مقاومتی در خانواده ها؛ فرهنگ جهاد و شهادت؛ تبیین ارزش و ویژگی های این موضوعات، آد و نقشه و... در این موارد میزان مجرم تلاش خود شناخته ها و به وسیله های این موضوعات، ولایت محققانه مطالعه و تبیین کرد. کلاس ارائه نمایند. **پی نوشت:** ۱. ر. رحمانی، فصل ۲، ج ۲، ۲۲۴ و ۲۲۵، المجلد ۱، ص ۸۲۲. ۲. الفکی، ج ۱، ص ۱۹۱. ۳. تفسیر المیزان، ج ۱، ص ۱۹۹. ۴. سنن ابی یوسف، ج ۲، ص ۸۲.

اسروزه خانواده‌ها این نقش تربیتی را به عهد
کودکها، مدارس، مساجد، کانون‌های فرهنگی
آموزشی و... واگذار کرده‌اند. این مراکز آموزشی
باید به مسائل دینی و مراحل تربیتی از دیدگاه
اسلام و انچه احکام آگاه باشند و بر طبق آن به
تربیت و آموزش کودکان بپردازند.

مهراب ▶ پرونده مسجد

استعدادهای خفته

برنامه‌های تربیتی آموزشی برای کودکان توجه به ویژگی‌های و شناختی در دین اسلام
الهام‌بخشی

بررسی‌ها نشان می‌دهد که کودک در سنین اول زندگی خود قادر گونه
ادراک است؛ اما احساس او کامل است. در مورد بودن ذهن کودک
از ادراک خدای تعالی در قرآن کریم، مسورندخل آیه ۸۷ می‌فرماید: «وَاللَّهُ
أَخْرَجَكُم مِّنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَتَعْلَمُنَّ شَيْئًا خَلَقْتُمْ مِنْهَا»^۱ خدایتان را از شکم‌های
مادرانتان خارج کرد در حالی که چیزی نمی‌دانستید». کلام خدایتان متعال
زین خدای بودن ذهن کودک از هر گونه ادراکی دارد.

به تدریج که کودک رشد می‌کند، اطلاعات و ادراکات محیطی ذهن او را
افزایش می‌دهد. در رشد کودک والدین نقش اساسی و اولیه دارند. امروزه
والدین کودکان خویش را برنام‌ریزی و کلاس‌های مختلف آموزشی رشد
می‌دهند. به راستی توجه به ویژگی‌های و شناختی کودک، چگونه برای
برنامه‌های تربیتی و آموزشی آنها باید برنام‌ریزی کرد تا به شدتواقی برسد؟
خبر از قلب کودک همچون این‌ها شفاف است و هر گونه محرکی از خود در
منکس می‌سازد. هر گونه ادراکی که در حد توانایی ذهن کودک باشد و به
اوارانه شود، به سرعت آن را جذب می‌کند. زمانی که کودک منتقل ادراک و
یادگیری به ذهن و قلب کودک ابر الی‌مؤمنین (ع) می‌فرماید: «وانما قلب
الحدث کار خدای الحاله، مالتی و یهات منی فی قلبت خلتقونی و نوجان نوجان
منذ من حیالی است. هر تخمی که در آن افتاده شود به خوبی می‌پذیرد»^۲.

حضرت امام صادق (ع) معروف‌ترین طبقه‌بندی را از مراحل تربیتی کودک
در حدیثی ارائه کرده‌اند. آن بزرگوار در این روایت توجه به تمام مراحل رشد
جسمی، روانی، عاطفی و شخصیتی توجه نشاندهند: «کودک خود را از ها کن

تا هفت سال بازی کند سپس او را به مدت هفت سال تربیت کن؛ و مدت
هفت سال دیگر مشاور و ملازم خود قرار بده؛ اگر در این امر موفق کنشی چه
بپتر و در غیر این صورت هیچ خبر و نمری در او نخواهد بود»^۳.
با توجه به این حدیث هفت سال اولیه کودک با بازی است؛ بنابراین آموزش
و تربیت هم باید همراه با بازی باشد تا کودک را خسته و ازرده نکند. اگرچه
از دید بزیبتر مردم فکر می‌کردند که بصری تربیت کودک خودیادیه
این آموزش‌های رسمی بدهند و والدین سعی بر آن دارند که کودک را در
کلاس‌های مختلف ثبت‌نام کنند و به یقین می‌توانیم گویم که یکی از
نیازهای کودک در هفت سال اول زندگی اوست.

کودک با بازی خود را در حیطه‌های مختلف زندگی‌اش از جمله تعاملات
اجتماعی، اعتماد به نفس، هوش و خلاقیت و تخلیه انرژی را نندودمی‌دهد.
در حقیقت کودک به وسیله بازی محیط اطراف خویش را بنا بر قرار می‌کند و
موقعیت‌های گوناگون را بر عهده گرفتن نقش‌های مختلف در بازی تجربه
می‌کند و برای آفونی نقش‌های واقعی در اجتماع آماده می‌شود. بازی یکی
از عوامل مهمی است که بر روحیه و شخصیت کودک اثر می‌گذارد و پیشخ
جذابی‌ناپذیر زندگی اوست. روان‌شناسان و جامعه‌شناسان بر این باورند که
بازی در سال‌های اولیه بسیار حیاتی است و بجز دید آوردن نشانی، برای رشد
جسمی و روان‌شناختی کودک اهمیت ویژه‌ای دارد. کودک به وسیله بازی
راه‌های برخورد و تعامل با محیط پیرامون خود را فرامی‌گیرد و مهارت‌های

اجتماعی و زبانی را کسب می‌کند. امروزه اهمیت بازی در دوران کودکی با
پژوهش‌های گسترده‌ای به طور کامل آید. مشاهده است، بازی مؤثرترین و
اصلی‌ترین راه یادگیری برای کودکان است. از این رو می‌توان با برنامه‌ریزی
هدفمند بازی برای آموزش موضوع‌های علمی، مهارت‌های اجتماعی،
اصول اخلاقی و ارزش‌ها و باورهای اجتماع‌سودمند.

درکولی، فرویل و مونتسه‌سوری بر کارکردهای بازی و اساسی‌بازی بیش از
دیگر ابعاد آن را تبیین کرده‌اند. پیاز از روش‌های آموزشی چارلی استفاد کرده
و معتقد است که باید بازی را روشی و وسیله‌ای برای آموزش دانست و آن
استفاده کرد.

از نظر اسلام مسئولیت پدر و مادر فقط اداره زندگی مادی و تأمین نیازهای
جسمی کودک نیست؛ بلکه پاسخ‌گویی به نیازهای عاطفی و روانی کودک و
توجه به جنبه‌های تربیتی‌وی نیز بر عهده والدین است؛ آنجا که هدف مهم و
وظیفه‌اصلی والدین تربیت‌شکوفاسازی استعدادهای کودک است. کلاس اسلام
هر آنچه را که برای رسیدن به این هدف مفید باشد، پذیرفته است و از والدین
می‌خواهد که زمینه‌رشد را برای کودک فراهم کنند.

نکته مهم این است که امروزه خانواده‌های نخبه‌نشین تربیتی را به عهد کودک‌ها،
مدارس، مساجد، کانون‌های فرهنگی آموزشی و آثار و کارکردها دارند. این مراکز
آموزشی باید به مسائل دینی و مراحل تربیتی از دیدگاه اسلام و انچه اظهار
آگاه باشند و بر طبق آن به تربیت و آموزش کودکان بپردازند.

۱. بی‌نوشته:
۲. میزان الحکمه، ج ۱، ص ۱۵۰.
۳. تجلی‌مستجاب: بازی کودک در اسلام، (قم: پیمان‌کتاب، ۱۳۸۵).

مهراب ▶ پرونده مسجد

زنگ فراغت

تعریف اوقات فراغت با نگاه به آیات و روایات
حسین فروغی

جملاتی چون «وقت‌الاست»^۱ «فرست‌ها چون ارمی‌م‌گذرند»^۲
«دم غنیمت باید شمرده»^۳، و... همواره ذهن انسان را نسبت به
موضوع مهمی به نام «زمان»^۴ درگیر می‌کند. همین توجه و
اهمیت‌نسبت به جنب‌و‌جوش انسان را برای بهره‌گیری در دست‌مناصب
از آن به‌تکاپو و چشم‌و‌پوشش وامی‌دارد. یکی از نکاتی که توجه‌به
آن در برنامه‌ریزی اهمیت فراوانی دارد «اوقات فراغت» است.
واژه فراغت در زبان عربی معنای بسیار متفاوتی از فراغت در زبان
فارسی دارد. فراغت در فارسی به معنای آسایش بعد از کار کردن
است و در عربی به معنای بیکاری،^۵ باید توجه داشت که فراغت
مفهوم متفاوتی از بیکاری دارد. فراغت زمانی به‌موجود می‌آید که
شخصی از شغل و فعالیت‌های که دارد آسایش و سودگی پیدا کند؛
اما بیکاری زمانی پیش می‌آید که هیچ شغل و فعالیت منظمی
نداشته باشد. ارزش فراغت به اندازه‌ای است که بسیاری آن را
با صرف هزینه به دست می‌آورند؛ اما بیکاری خریدنی نیست،
بلکه در حقیقت ارزشی ندارد. بنابراین در فراغت کار وجود دارد.
اماد در بیکاری فعالیت و کاری وجود ندارد.

فراغت در روایات:

بر اساس روایات، مؤمن همواره مشغول است و هیچ‌گاه بیکار نخواهد بود؛ زیرا اگر شغل حسنگی و رنج دارد، بیکاری نیز مایه فساد
و تباهی خواهد بود.^۶ یکی از گروه‌هایی که در عبادت‌ها هرگز اجابت نمی‌شود، کسانی هستند که در خانه می‌نشینند و می‌گویند:
پرونده کار روزی مرا برسان و او به طلب روزی بیرون نمی‌روند.^۷ خداوند در جواب موسی وقتی سوال کرد کدام یک از بندگانت
بیشتر نرفت دارد؟ فرمود: آن کسی که شب هنگام چون مرد مسافر است و روز بیکار، امام زین‌المالدین درباره مردی که در مدینه
واگردی کرده، با ولادتگی‌هایش مردم را می‌خواند، فرمود: «به او بگویند خوار خوار او است (روز رستخیز) که باطل گریان و
و گریان در زین زمان خواهند دید»^۸.

آنچه در روایات برای آن تبیین شده است، تزه به معنای گردش و تفریح است. تأیید این سخن روایتی از رسول خداست که در
این چهار چوب و کلیات برنام‌ریزی در خدمت اربابان می‌کند: «صحفا را بهم اهداست که خرمنند، مامایی که خردش از او گرفته
نشده، باید ساعتی را برای خود نظر کرد؛ زیرا برای مناجات با پروردگارش و زمانی برای حساب کشیدن از خویش و زمانی برای
اندیشیدن در نعمت‌هایی که خدای عزوجل به وی ارزانی داشته است و زمانی برای پرهیزمند ساختن نفس خود از حلال زین‌الربان

زمان آخر کمکی است به آن سه زمان دیگر و مایه
سودگی و خوشحالی دل‌ها»^۹. بخش‌یابانی این
روایات نشان دهنده اهمیت و کلیدی بودن تفریح و
تفرج در زندگی و تأثیر آن بر بخش‌های دیگر فعالیت
مؤمن، حتی در عبادت است.

بی‌نوشته:

۱. بی‌نوشته: ص ۱۵۰.
۲. قاموس، ج ۴، ص ۱۶۵.
۳. امام علی (ع)، بیان سخن‌العمل مجوده، فاضل‌الفرغ، قم، ۱۳۵۰.
۴. امام صادق (ع)، «جهان من آشتی آن است؛ پس آشتی را جستجو با هم
دهد». در اول فضیلت ستم‌نویان با ستم‌کاران و ستم‌گریان و ستم‌خیزان و
بی‌بندگی، فی‌العلم، مؤسسه‌ی مطالعاتی و تحقیقاتی امام‌المهدی (عج)، قم، ۱۳۸۰.
۵. قاموس لغوی، از ابن‌سراج، ص ۱۳۰.
۶. بی‌نوشته: «مطل سوسوسه‌ها را با سوسوسه‌ها، با ستم‌کاران را با ستم‌کاران
و ستم‌خیزان، با ستم‌خیزان، با ستم‌کاران». در اول فضیلت ستم‌نویان با ستم‌کاران و ستم‌گریان و ستم‌خیزان و بی‌بندگی، فی‌العلم، مؤسسه‌ی مطالعاتی و تحقیقاتی امام‌المهدی (عج)، قم، ۱۳۸۰.
۷. بی‌نوشته: «آنکه بگوید با ستم‌کاران، با ستم‌خیزان، با ستم‌کاران». در اول فضیلت ستم‌نویان با ستم‌کاران و ستم‌گریان و ستم‌خیزان و بی‌بندگی، فی‌العلم، مؤسسه‌ی مطالعاتی و تحقیقاتی امام‌المهدی (عج)، قم، ۱۳۸۰.
۸. بی‌نوشته: «آنکه بگوید با ستم‌کاران، با ستم‌خیزان، با ستم‌کاران». در اول فضیلت ستم‌نویان با ستم‌کاران و ستم‌گریان و ستم‌خیزان و بی‌بندگی، فی‌العلم، مؤسسه‌ی مطالعاتی و تحقیقاتی امام‌المهدی (عج)، قم، ۱۳۸۰.
۹. بی‌نوشته: «مطل سوسوسه‌ها را با سوسوسه‌ها، با ستم‌کاران را با ستم‌کاران و ستم‌خیزان، با ستم‌خیزان، با ستم‌کاران». در اول فضیلت ستم‌نویان با ستم‌کاران و ستم‌گریان و ستم‌خیزان و بی‌بندگی، فی‌العلم، مؤسسه‌ی مطالعاتی و تحقیقاتی امام‌المهدی (عج)، قم، ۱۳۸۰.

فراغت زمانی به‌وجود می‌آید
که شخص از شغل و فعالیت‌های
دارد آسایش و سودگی پیدا کند؛
اما بیکاری زمانی پیش می‌آید
که هیچ شغل و فعالیت منظمی
نداشته باشد.

هیچ وقت هم نباید خسته بشویم. ششصد و بیست و یکمین قرآن را «فاذا فرغت فانصب» وقتی از کار فراغت پیدا کردی، یعنی کارت تمام شد، تازه قامت راست کن، یعنی شروع کن به کار بعدی؛ توقف وجود ندارد. «فاذا فرغت فانصب» یا هر رنگ قرآنی که به سمت آرمانهای پذیرفته شده و اعلام شده‌ی اسلام حرکت کنی، این رغبت الی‌الله است. البته ممنوعیت ارتباط دلی با خدا، نقشی اساسی دارد این را باید همه بدانند. سیویزیها ما را دچار غرور و غفلت کندند «اذا جاء نصر الله و الفتح و رأیت الناس یدخلون فی دین الله افواجاً فسحب بسهم صدک واستغفره انه کان یبغوا». اینها پشوتانهای حقیقی یک ملت مومن است بیانات ۹۱

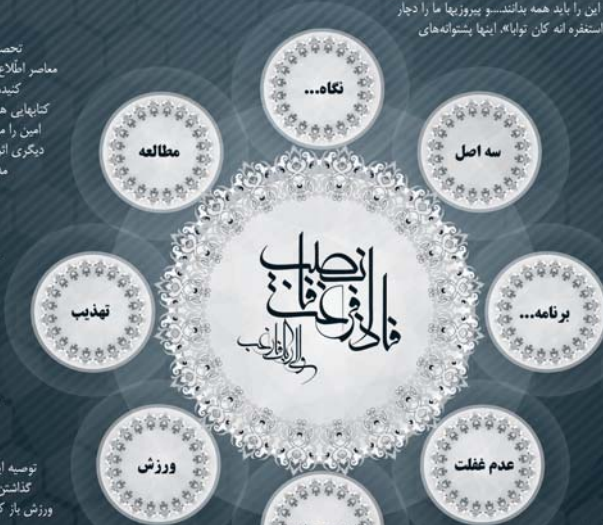
من دو سه سال پیش به جوانها- ظاهرآ در جمع شما بود یا یک جمع دیگری- گفتم من به جوانها می گویم: تحصیل، تهذیب، ورزش، بیانات، سال ۱۳۸۶

تحصیل کنید؛ یعنی نیروی خرد، فکر، مغز، علم در شما تقویت شودن نمی‌دام شما چقدر از تاریخ معاصر اطلاع دارید و چقدر آن را خوانداید. چقدر خوب است که شما در تابستان که قدری فراغت پیدا می‌کنید، واقعاً برنامه‌ریزی کنید و قدری از تاریخ معاصر، در جمله همین قسبه‌ی تنباکو را مطالعه کنید. کتابهایی هم در باره‌ی این موضوع نوشته شده که مناسب است آن‌ها را بخوانید. البته مطالعه‌ی کتابهای امین را می‌گویم... از لحاظ علمی خودتان را تقویت کنید، پیش برید؛ نه فقط برای اینکه حرف شما در دیگری اثر کند، برای اینکه شما می‌خواهید یک ستونی باشید که این بنای عظیم، این کاخ مجلل- کاخ مدینت و پیشرفت ملت ایران- بر روی این ستونها بر سرپا بایستد و بنا شود. بیانات / سال ۱۳۷۷

دل‌های شما جوانها نورانی است؛ فطرت الهی در شماها زنده و درخشان است. امروز شما خودتان را به کارهای نیک، خلق نیک، رفتار نیک اگر وادار کنید و عادت بدهید، هویت انسانی شما همین‌چوهر شکل می‌گیرد و تا آخر عمر این دستاورد یا شما خواهد ماند. بخصوص در این مقطع سنی شماها، که یک مقطع ژرف‌ان است؛ یک مقطع طلایی است. در این مقطع خیلی کارهای بزرگ می‌شود بر روی شخصیت خود انجام داده خودسازی. ارتباطتان را با خدا قوی کنید. در مسائل دینی بر نقاط عقلانی و ظریف بپردازید و آن‌ها را از استادان ماهرین فرابگیرید. دین، عواطف هم دارد؛ لکن این عواطف به معنویات عمیق، به فکر عمیق تکیه دارد؛ این فکر را باید آموخت و با مبانی دینی آشنا شد و بر اساس آن، روی شخصیت خود، روی دل خود اثر گذاشت. روی دل خودتان باید اثر بگذارید ما باید دل خودمان را خیلی اوقات مخاطب قرار بدهیم. بیانات/سال ۱۳۸۶

توصیه این است که جوانها ورزش کنند...وقتی که من با این سن و با این همه اشتغالات- واقعاً وقت گذاشتن من برای ورزش یک مجاهدت است- بتوانم از لایلهای کارهای فراوان و متراکم، وقتی برای ورزش باز کنم و با وجود بالا رفتن سن و انحطاط مزاجی، مقیدم به کوهستان بیام، شما ببینید که جوانها چه وظیفه‌ای دارند! بیانات / سال ۱۳۷۵

من گزارشهای متعددی داشته‌ام از جوانانی که در تابستان، تعطیلات دانشگاهی یا دبیرستانی خود را در نقاط دوردست گذرانده‌اند و برای روستاییان مسجد، درمانگاه، راه، حسینیه، حادّه و پل ساخته‌اند. عکسهای این فعالیتها را برای من آورده‌اند و من آن‌ها را دیده‌ام. پیغمبر طبق روایتی فرمود: «نما سیاحه اثنی الیهاد فی سبیل الله». جوانان ما سیاحتشان را هم از این راه تأمین می‌کنند؛ سیاحتشان در ضمن کار برای مردم است. این ارزش دارد. جوانی خود را قدر بدانید. تربیت معنوی و دینی و تحصیلات اسلامی و معرفتی و دانستن تاریخ و پیشرفت علمی را- که بحمد الله جوانان ما امروز در خط آن هستند- قدر بدانید و در این راهها بکوشید. بیانات/سال ۱۳۸۲

هرچه که هست بدانید که همه‌ی مخاطبان شما عوام‌الناس نیستند؛ یک عده خواص هم هستند و شما هم می‌خواهید باشید؛ مگر غیر از این است؟ این‌ها ادجهای خرمند و عالمی هستند که یا در حال فراغت به برنامه‌ی شما گوش می‌دهند؛ یا دنبال چیزی در برنامه‌ی شما می‌روند؛ یا مرید برنامه‌ی شما هستند... شما باید طوری حرف بزنید که آن‌ها را اشباع کنید؛ آن‌ها باید احساس بویجی و سبکی در برنامه‌ی شما کنند. مهم‌ترین چیزی که این سبکی را اقام می‌کند، نامنظم حرف زدن و شد گزیده‌گویی است؛ حالا اسمش گزافه‌گویی می‌شود، روده‌درازی می‌شود؛ هرچه هست؛ «کم گوی و گزیده گوی چون در». بهترین چیزی که یک نفر را که پای منبر شما نرفته، خشنود می‌کند این است که شما سخنان، سخن منظمی باشد و هرکدام از کلمات معنای خودشان را داشته باشد؛ نخواهید زیادروی کنید و مرتب کتش بدهید و دائماً تسمیرات مرادف بیخودی به کار ببرید. بیانات، سال ۱۳۷۰

فرض بفرمایید نوجوان بالستعدادی را به یک مجموعه‌ی عاقل مدبر دلسوزی سپرده‌اند که او را برای تبدیل به یک انسان ممتاز و برجسته، تربیت کنند و پیش ببرند. شکی نیست که تأمین غذا برای او لازم است؛ چون اگر غذا نداشته باشد، زنده نخواهد ماند تا ممتاز شود. شکی نیست که ورزش برای او لازم است؛ چون اگر ورزش نکند، توانایی ادامه‌ی کار پیدا نخواهد کرد. شکی نیست که تعلیم و تربیت برای او لازم است و باید درس بخواند؛ چون اگر درس نخواند و عالم نشود، امکان کارهای بزرگ برای او وجود نخواهد داشت. شکی نیست که سیاحت و مزاحمت و حضور در مراکز تفریحی، برای او لازم است. یعنی اگر ما نخواهیم یک تربیت صحیح بکنیم، امکان ندارد که از جهات دنیایی غافل شویم. بیانات / سال ۱۳۷۵

مسجد سازی به سبک مجازی

ایوبذر نعل

www.masjedsaz.ir

آیا با خبر بودید امکاتی فراهم شده است که می‌توانید با پرداخت آنلاین حتی هزار تومان - هزینه چند آخر یک مسجد فراهم کنید؟ سایت مسجد ساز چنین امکاتی را فراهم کرده است که در ادامه به معرفی این سایت خواهیم پرداخت.

مسجد اولین جایگاه هر مؤمن مسلمان برای ادای فریضه الهی است حتی برنامه روزانه او از مسجد شکل می‌گیرد، خاطراتش رقمی خورد دوستانش را استنسیان می‌کند و امر اجتماعی خود را بر اساس دوستان مسجدی شکل می‌دهد. از ابتدای ظهور اسلام مسجد جایگاه ویژه داشته است. قرآن و معضومان **«مسلمانان! راه ساخت مسجد و گرمی داشتن آن تریب و کبر داند این کلام خدا را آیه هجده سوره توبه است که می‌فرماید: «مسجد**

خدا را تنها گسائنی آباد می‌کنند که به خدا و روزیابین ایمان آورده و نماز برپا داشته و زکات داده و جز از خدا ترسیده‌اند پس امید است که اینان از راه یافتگان باشند»

یکی از نهاد های نوپا و پر تلاش در امر مسجد سازی «جمع خیرین مسجد ساز» است. مجاری شکل گیری این مجمع بنابر نوشته‌های سایت از این قرار است: «بنا به توصیه‌ها و پیام‌های مقام معظم رهبری در اجلاس‌های نوزدهم و بیستم نماز کشور، در خصوص اهتمام جدی به امر مسجد سازی، جلسهای ویژه جهت الاسلام و المسلمین محسن قرآنی در تاریخ دوازدهم دی ماه نود و مصادف با ولادت با سعادت مفتحمین اختر تائبانک امامت و ولایت حضرت موسی‌بن جعفر **«با حضور جمعی**

از شخصیت‌های کشوری و لشکری، فرهنگی و خیرین به عنوان هیئت مؤسس و امانا در محل ستاد قائم‌نماز تشکیل شد. در همین جلسه مجمع خیرین مسجد ساز کشور تأسیس گردید.»

اکتوب این مجمع با باخلاقان بسیار در فضای مجازی امکاتی به بدیل برای علاقه‌مندان به امر مسجد سازی ایجاد کرده است. هر شخص بنابر وسع خود می‌تواند هزینه پرداخت چند آخر تا یک مسجد کامل پیش ساخته را به صورت انی و آنلاین پرداخت کند و در این خبر نیز شریک شود. همچنین اگر تخصص و مهارتی دارید که در ساخت مسجد نقش دارد می‌توانید مشخصات خود را در بخش کمک‌های غیر نقدی ثبت کنید. این سایت همچنین امکاتی برای خیر سانی از کربین مسجدهای ساخته شده و در حال ساخت در نقاط

متخلف شهرستان به تبدیل شده است. برای نمونه خبری از شمالی ترین نقطه کشور مینی بر «ساخت و افتتاح مسجد امام حسین **«در روز سالی سربون شهرستان بجنورد» تا خبری دیگر از جنوبی ترین نقطه دریا» «بناز به ده میلیون تومان بودجه برای تکمیل ساخت مسجد امیرالمؤمنین در حسین آباد شهرستان بوجران» در بخش اخبار مسجد شده است. دیدن این سالیات می‌تواند انگیزه فراوانی در مؤمنان و علاقه‌مندان به امر مسجد سازی ایجاد کند. گردانندگان سایت مسجد ساز می‌توانند با ایجاد فضایی تمامی با مخاطب و مکانسی برای درج پیام‌های دیدگاه‌های مخاطبان به جذابت نشدن این سایت کمک شایانی کنند.**

نشاط معنوی

بهررسی فقیسی اوقات فراغت در مسجد مرتضی اسدی (دانش‌آموخته حوزه علمیه قم)

آن پرهز شود. استفاده از وسایل و لوازم ورزشی در شبستان یا فضای مسجد نیز جایز شمرده نمی‌شود و باید محل دیگری غیر از مسجد برای آن انتخاب کرد. مسجد را به هیچ وجه نمی‌توان از مسجد بودن خارج کرد یا تبدیل به ورزشگاه نمود. گرچه مخروبه شده باشد.

تعلیم قرآن و احکام و آموزش اخلاق اسلامی و تمرین سرودهای مذهبی و انقلابی در مسجد اشکال ندارد اما در صورت ایجاد مزاحمت برای نماز گزاران جایز نیست.

در برنامه‌های فرهنگی نیز تبدیل کردن مسجد به مکانی برای نمایش فیلم جایز نیست. البته نمایش فیلم‌های مذهبی و انقلابی کنه دارای محتوای مفید و آموزنده باشند، تحت نظارت مجامع مسجد ساز، اشکال ندارد. در این مورد نظر امام جماعت تعیین کننده است. همچنین با توجه به جایگاه شرعی خاص مسجد، هر بخش موسیقی در آن متغلی با محرمت مسجد باشد، حرام است حتی اگر موسیقی غیر مطرب باشد.

یوش است:
۱. سول ۳۳: «فصلت حضرت ابی‌الله خاتمی»

امنا و توجه به نماز گزاران مسجد چرا که در مواردی شرع مقدس تصمیم‌گیری را متوقف بر این نکات می‌داند. از جمله در این پرسش و پاسخ، سؤال: آیا استفاده از شبستان مسجد برای رشد فکری، فرهنگی و نظامی (پسا آموزش‌های نظامی) جوانان جایز است؟ آیا با توجه به کمبود امکانات اختصاصی، می‌توان این کارها را در ایوان مسجد انجام داد؟

جواب این سوال تابع کیفیت وقف صحن مسجد و ایوان آن است و باید از امام جماعت و هیئت امانی مسجد در این باره نظر خواهی شود.

بایان این نکته لازم است انواع فعالیت‌هایی که برای اوقات فراغت نوجوانان در مسجد در نظر گرفته می‌شود را به بررسی کنیم. این فعالیت‌ها اغلب در زمینه‌های آموزشی، هنری، ورزشی و نظامی اجرا می‌شود. علما و فقها بر اساس آیات و روایات حکم می‌شود. در مورد افراد در موداند. در این مختصر، سندهنیدی و جمع بندی این احکام به شکل زیر بیان می‌شود.

ورزش، تمرین ورزشی و نظامی از مواردی است که با شان و منزلت مسجد منافات دارد. لذا باید از

تأسیسات فصل تعطیلی مدارس است و فعالان و نهاد های فرهنگی از جمله مسیح و کانون مساجد با برنامه‌های مختلف در صدد بر کردن اوقات فراغت دانش آموزان و نوجوانان هستند. با توجه به اینکه مرکز این فعالیت‌ها مسجد هستند و حفظ حرمت مساجد، امری بدیهی، مهم و اساسی است، ضروری است تا با نگاه فقهی، حدود و چگونگی این فعالیت‌ها در خانه‌ها بررسی کنیم.

حضور نوجوانان در مساجد یک فرصت به بدیل برای تربیت آنان بر اساس معیارهای الهی است. پورهش انسان در تراز انقلاب اسلامی مطلوبی تأثیر گذار بر آینده کشور است. برگزاری دوره‌های آموزشی و برنامه‌های متناسب با اوقات فراغت در مسجد گاهی موجب شکسته شدن حرمت خانه خدا می‌شود که همین وقت، توجه به تذکر این امر بسیار طرف می‌شود.

بر اساس مبانی فقهی در فعالیت‌های غیر عبادی داخل مسجد باید سه نکته توجه خاص شود: توجه به مکانی که صیبه مسجد در آن خوانده شده، توجه به نظرات و افعال امام جماعت و هیئت

وقت شناسی اسلامی به سبک جدید

ابودرکمان

با شروع هر سال اگر افراد وقت شناسی باشیم معمولاً به دنبال تهیه انواع تقویمها و سررسیدها از گروهی از روزها و مناسبت‌های سال می‌افتیم؛ یکی برای روی دیوار، یکی روی میز و دیگری سررسیدی برای یادداشت‌های روزانه، حال باید سنجیم این سررسید را که در همه اوقات به همراه ما است. تحمل کنیم. گاهی تبلیغات تجاری که بر روی این تقویمها درج شده است نیز بدجوری توی ذوق می‌زند و یک سال تمام با یک آگهی تبلیغی تکراری و آزاردهنده روبه‌رو هستیم.

این بار با معرفی تقویم دستکتایی «شمیم بار» و موبایلی «شمیم یاس» می‌خواهیم این مشکل همیشگی را برای شما حل کنیم. این نرم‌افزارها زمانی یکی پیدایمی کند که مذهبی‌ان محیطی لذیذ برای آگاهی‌رسانی‌های شما فراهم می‌کند. مثلاً در نظر داشته باشید که اگر در شهرهای کشور و خیلی از شهرهای جهان باشید می‌توانید آذان‌های روزانه را منطبق با اوقات شرعی شهر و یا مؤمنان در ملاقه خود شنوید. از مناسبت‌های دینی و ملی روز آگاه شوید و مطالب مرتبطاً مفیدی درباره هر روز به اطلاع شما برسد.

«شمیم بار» نرم‌افزار دستکتایی پرطرفداری است که کاربران آن هم اکنون به چندصد هزار نفر می‌رسند. این نرم‌افزار که برای سیستم عامل ویندوز طراحی شده است توسط انجمن گفت‌گوی دینی اسکندین طراحی شده است. این انجمن در سال ۱۳۸۸ برای پاسخ‌دهی به سوالات و اشکالات دینی در جوامع مجازی با نظارت مرکز ملی پاسخگویی به سوالات دینی راه‌اندازی شد که در قالب انجمن‌های تخصصی با حضور کارشناسان، رسالت پاسخ‌گویی به سوالات و مشاهدات دینی در فضای مجازی را بر عهده دارد. این انجمن در سرعت جایگاه خود در میان جوامع مجازی پیشگام و در طول مدت کم حضور خود در فضای مجازی (چهار سال) توانست است رشد چشم‌گیری را از خود نشان دهد و جزو ۲۰۰ سایت برتر در میان سایت‌های ایرانی در ایران باشد. این سایت تا اسفند ۹۲ دارای ۲۵۰۰۰ موضوع، ۴۹۴۸۱ نوشته و ۲۳۲۵۵ کاربر است.

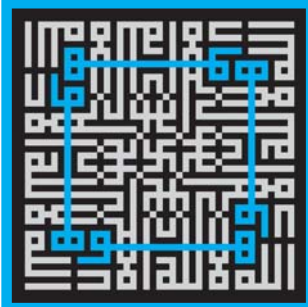
این نرم‌افزار در محیطی کاملاً رایج پس‌زمینه آبی‌رنگی از

امکانات مورد نیاز یک کاربر وقت شناس را در اختیارش می‌گذارد. با نصب آن بر روی رایانه خود با هر بار راه‌اندازی سیستم فعال شده و به صورت برجسته نمایش در می‌آید. در نسخه ۹۳ علاوه بر نمایش مشخصات روزهای ماه و اعلام وقت شرعی پیش‌رو امکان جالبی به آن اضافه شده است که می‌تواند در ساعات روز و شب، نمایش از خورشید و ماه آن شب را به شما نشان دهد. یعنی با گذشت روزها این ماه کوچک و بزرگ می‌شود.

حالا به بخشی از امکانات این نرم‌افزار توجه کنید: نمایش کامل رویدادهای ملی و مذهبی و میلادی (جامع‌تر از تقویم‌های رسمی)، امکان ثبت یادآوری برای روزهای دلخواه جهت هشدار دادن به شما، امکان ثبت یادداشت‌های روزانه در هر روز دلخواه، نمایش اوقات شرعی کل سال شهر دلخواه، قابلیت نمایش و چاپ اوقات شرعی کل سال (۲۲۰۰ شهر کشور و ۲۵۰۰ شهر خارج از کشور)، بخش آذان به صورت خودکار با قابلیت انتخاب آذان ۱۸ دلخواه و امکان انتخاب آذان‌های متفاوت برای صبح و ظهر و مغرب، هشدار ده‌دندانه آذان با قابلیت تنظیم بین ۱ تا ۳۰ دقیقه قبل از آذان، نمایش خودکار سر خط مطالب و رویدادهای هر روز بدون باز کردن تقویم، امکان ارسال پرسش‌های دینی و دریافت جواب به صورت پیامک.

پیشنهاد می‌کنیم همه قابلیت‌های این نرم‌افزار را با نصب آن و پیوستن به کاربران چندصد هزار نفری آن تجربه کنید. نسخه تلفن همراه این نرم‌افزار نیز از بیشتر امکانات «شمیم بار» برخوردار بوده و با نام «شمیم یاس» ارائه شده است. این اپلیکیشن اندرویدی را «شمیم بار» ارائه کرده است که تولید کننده انواع نرم‌افزارهای موبایلی اسلامی است. «شمیم یاس» امکان قبله‌یابی نیز دارد و از ویژگی‌های مناسبتی نیز برای اعلام وقایع شرعی روزانه برخوردار است.

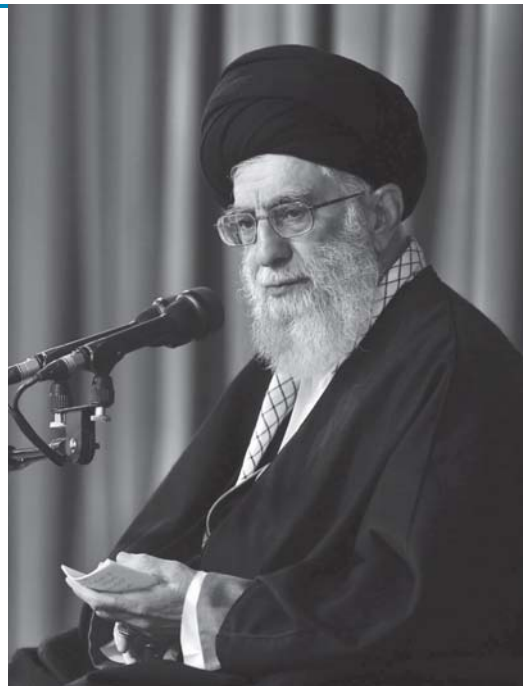
شبستان

مسجد / شماره ۱۷۴ / ۱۳۹۳

مسر و یس شبستان: تبدیل همیشه خوابه

اگر جوامع بشری را (با کمی مسامحه) به دو جامعه پیشرفته و غیر پیشرفته تقسیم کنیم در واقع با این تقسیم‌بندی توحشی خدمت به مقدار کار مردم آنها دانستیم. ساعت کار در جوامع پیشرفته مانند ژاپن و یا آلمان قابل مقایسه با کنسروی مثل ایران نیست. متأسفانه زمانی که صحبت از این کنسورها می‌شود برخی تنها به ابزارها و رفاهی که در آنها وجود دارد توجه می‌کنند در حالی که مهم، توجه به میزان کار، تلاش و همت این نونهال افراد است. واقعیتی که نباید از آن فرار کرد این است که فعالیت و تلاش در کشور ما با توجه به ظرفیت‌های موجود، دارای جایگاه مناسبی نیست. تبلی و رخت از جمله افت‌های است که بسیاری از مشکلات، ریشه در آن دارد. امیرالمؤمنین (علیه السلام) می‌فرماید: افسد موقفت، تبلی است و با در جایی دیگر می‌فرماید: کسی که همواره تبلی کند در رسیدن به آرزویش ناکام می‌ماند. رهبر فرزانه نظام در سالگرد ارتحال امام (ره)، دچار شدن به تبلی، بی‌روحگی و کم‌کاری را از جمله حاشی‌های پیش و دانسته‌اند که باید با عزمی ملی و مدیریتی جهادی با آن مقابله کرد.

گفتمان سازی فرهنگی و عناصر آن از نگاه مقام معظم رهبری

مهدی رضوی

عصر اصلی قوام هر جامعه و تمدنی، فرهنگ است که به عنوان بخش نرم افزار جامعه و تمدن حضوری جدی و فعال در فرآیند مرقوم و پرورش جامعه دارد. فرهنگ همچون هوای پری زندگی و حیات است؛ زیرا فرهنگ و ارزش‌های فرهنگی روح و معنای حقیقی هویت یک ملت است. همه چیز آن ملت و جامعه مرتب بر فرهنگ است. سسوی دیگر یکی از ابزارهای مهم در استیلای سیاسی و اجتماعی جوامع، قدرت فرهنگی و میزان نفوذ و تأثیر در سبک زندگی مردم است. فرهنگ یک مقوله پدیده فرهنگی است که بر اثر میل و اقبال مخاطب در ذهن و جان او نفوذ می‌کند. از این رو جوامع برای پیشبرد اهداف سیاسی و اجتماعی و حتی مقاصد نظامی خود از عنصر فرهنگ بهره می‌گیرند تا به واسطه آن بتوانند ذهن و رفتار جوان، نوجوان و حتی کودک را تحت تأثیر قرار دهند. به همین جهت مقام معظم رهبری فرمودند: «واقع قضیه این است که کارزار فرهنگی از کارزار نظامی اگر مهم‌تر نباشد و اگر خطرناک‌تر نباشد، کمتر نیست؛ این را بدانید... واقعاً یک میدان کارزار است اینجا»^۱

میان نظام‌های فرهنگی و محصولات فرهنگی، رقابت سبکی برقرار است. در جهان امروز نمی‌توان چشم و گوش جوان و نوجوان و حتی کودک را بیست تا نگاه به تولیدات سایر کشورها و فرهنگ‌ها کند. خواسته‌ها یا خواسته‌های محصولات تولیدات فرهنگی سایر جوامع از راه‌های گوناگون و نیز آثار افراد جامعه ما است. همه پدیده‌های صدا و سیما، تبلیغات رسانه‌ای، تبلیغات رومی محصولات بازی‌های رایانه‌ای، کلاس‌های آموزشی، اسباب بازی و عروسک بچه‌ها، کتاب و مجله و صدها چیز دیگر امروزه از راه‌های انتقال فرهنگی هستند که نوبه‌ی محصولات فرهنگی را در اختیار افراد جامعه قرار می‌دهند.

در چنین موقعیتی، فعالیت فرهنگی نمی‌تواند به صورت جزیره‌ای، سوزای و تک‌محصولی ارائه شود؛ چرا که در فعالیت‌های جزیره‌ای و تک‌محصولی فقط در زمان خاصی یا نوبت خاصی از مخاطبان ارتباط برقرار می‌شود و ارتباط همه‌جانبه در سطوح مختلف و پایدار با جامعه برقرار نمی‌شود. چون ارتباط پاینده ذهنی و عاطفی برقرار نمی‌گردد، محصول فرهنگی هر چقدر هم عالی و خوب باشد، نمی‌تواند تأثیر گذار باشد. فعالیت فرهنگی هنگامی می‌تواند مؤثر واقع شود که ظرفیت «گفتمان سازی» و «شبکه‌سازی» داشته باشد؛ یعنی در عمق جامعه، سطوح مختلف

شخصیت و لایه‌های متعدد اجتماعی نفوذ کند، در نرسد عموم تلقی به قبول شود و به تدریج به مطالبه و خواست عمومی تبدیل شود. برای رسیدن به چنین ظرفیتی باید برای فعالیت‌های فرهنگی برنامه‌ریزی دقیقی داشت تا بتوان در رقابت میسان نظام‌های فرهنگی و جنگ نرم فرهنگ دست بالاتر را داشت. فرهنگ سازی فرهنگی با بخش‌های مختلف فرهنگ مرتبط است. بخشی از آن با ضرورت شبکه‌سازی منسجم بین نهادهای دینی، دانشگاه‌ها، صنعت و بازار ارتباط دارد. بخش دیگری به استناد بالادستی، به خصوص سند مهندسی فرهنگی کشور بازمی‌گردد و در عین حال بخشی به محصولات فرهنگی مرتبط است. در یک نگاه کلی می‌توان گفت محصولات فرهنگی زمانی می‌توانند در گفتمان سازی فرهنگی مؤثر باشند که دست کم از چهار ویژگی برخوردار باشند:

۱. اتقان محتوایی

یک محصول فرهنگی باید پیام و محتوای صحیح فرهنگی که ریشه در آرمان‌ها و اهداف فطری و معنای انقلاب اسلامی دارد را به مخاطب منتقل کند. صرف اینکه یک محصولی در جهان به عنوان اثر فرهنگی شناخته می‌شود برای تولید و تبلیغ آن نظام جمهوری اسلامی کافی نیست. باید به کیفیت محتوایی، اهمیت و اتقان آن توجه ویژه‌ای شود و قبل از تولید محصول و پیامی که قرار است به مخاطب منتقل کند مورد مطالعه عمیق و دقیق قرار بگیرد. اگر محتوای ضعیفی منتقل شود، قابل جبران نیست؛ «هنسلفه فرهنگ، مسله مهمی است. اساس این ایستادی، این حرکت و در نهایت اشاره‌ای بیروزی، بر حفظ فرهنگ اسلامی و انقلابی است و تقویت جناح فرهنگی مؤمن [است]. با مسائل فرهنگی شوخی نمی‌شود کرد، بی‌ملاحظگی نمی‌شود کرد؛ اگر چنانچه یک رخنه فرهنگی پهنو آمد، مثل رخنه‌های اقتصادی نیست که بشود آن را جمع کرد، بول جمع کرد یا ساید داد یا برانه نقدی داد، ایچوری نیست، به این آسانی دیگر قابل ترمیم نخواهد بود.» مشکلات زیادی دارد.^۲

۲. جدایی‌تیری

مسئله دومی که باید در تولید یک محصول

فرهنگی به آن توجه کرد، جدایی‌تیری و فاخر بودن فرمی محصول است. از آنجا که انسان‌ها فقط از زبان یاد می‌گیرند و با زبان یاد می‌کنند، مل و توجه‌دارند. نهم محصولی که بیشتر بین پاره رازا اثر هنر برود مورد تحسین و پذیرش عمومی واقع می‌شود. زبان هنر زبانی است که پیش از آنکه با عقل و ذهن مخاطب ارتباط برقرار کند، با احساس و قلب او سخن می‌گوید. مقام معظم رهبری در این زمینه متذکرند: «همیشه تکیه نباید کم گذاشت. تا اثر کار خودش را بکند می‌بینید. دیگران با این کارهای هنرمدانه‌ای که بعضاً دارند، در یک باطل‌هایی ارتلیع می‌کنند؛ شگفت اینک ما هم همان حرف‌ها را قبول می‌کنیم... اوقتی کسی هنرمدانه‌ها می‌کند، یادداشت همین است که جنبایلم هم که هیچ علاقه‌ای به آن تاریخ و به آن فرهنگ ندارید. می‌نشینید و کمال علاقه‌گوش می‌کنید و خواهی نخواهی آن فرهنگ را جذب می‌کنید. این خاصیت هنر خوب است.»^۳

۳. تنوع قالب

از دیگر عناصر مهم در گفتمان سازی یک اثر فرهنگی، تنوع قالبی آن است. اگر یک اثر هنری فقط در یک قالب واحد محدود می‌ماند، هر چقدر هم چندمنظوره باشد، نمی‌تواند گفتمان سازی کند؛ زیرا فقط به دست یک صنف خاص رسد و پس از مدتی مورد غفلت قرار می‌گیرد. اگر بتوان محتوای آن اثر را با شگردهای مختلف و در قالب‌های متنوع برای مخاطبان مختلف عرضه کرد، وضع تغییر می‌کند و ارتباط با آن محصول فرهنگی از روش‌های مختلفی در جامعه جریان پیدا می‌کند. مقام معظم رهبری در تحلیل چرایی شکست برخی از طرح‌های فرهنگی می‌گویند: «دوستان ما آمدند در یکی از دستگاه‌های فعال و مسئول عروسک‌های خوبی درست کردند؛ خوب هم بودند؛ اول هم حساسیت طرف مقابل را یعنی مخالفین را خارج‌جا کردند؛ اینها آمدند در مقابل باری و مانند اینها، اینها گفتیم که اشک کار شما این است که شما آمدید به فلان باب هم برسری را کرد دختری را آوردید در بازار، این عروسک‌ها را بچیه ما اصلاح نمی‌کنید. ببینید، بیوست فرهنگ می‌گویی می‌انها است - عیبی یک عروسک

است فقط، در حالی که مرد عکبوتی را بچیه ما می‌شناسد، بتمن را بچیه ما می‌شناسد. ده بیست فیلم، درست کردمانه این فیلم را اوجانیده، همه که می‌بیند همان عروسکی که در فیلم داشت کار می‌کرد؛ در معازبه هست، به پدر مادرش می‌گوید این را برای من بخردید عروسکی می‌آورد؛ می‌شناسد؛ این بیوست است؛ گفت اینک شما باستانی این عروسک را که ساختید، در کنار ساخت عروسک، ده - بیست فیلم کودک درست می‌کردید برای اینکه این عروسک معرفی شود پیش بچه‌ها. بعد که معرفی شد، آن وقت خودشان می‌خرند، اولی او وقتی معرفی نشد، آن را نداد و ورشکست می‌شود؛ و ورشکست شد، یعنی یک چنین دقت‌هایی را باید است کرد.»^۴

۴. استمرار و تکرار

عناصر استمرار و تأکید نقش مهمی در گفتمان سازی دارد. اگر محصول فرهنگی محدود به مقطع زمانی خاصی شد، پس از گذشت زمان مغفول واقع می‌شود و از طرأت و تازگی آن کاسته می‌شود. اگر قرار است محصول فرهنگی همچون عنصری زنده، فعال و پویا باشد باید همواره به استمرار، رشد، تکرار و تبلیغ آن توجه کرد. به تعبیر مقام معظم رهبری در کارهای فرهنگی باید تکرار زیاد باشد؛ چرا که «بعضی از تکرار واجب است؛ مثل نماز، صبح‌شما سوره حمد و ذکر و رکوع و سجود امی خوانید و بجا می‌آورید، که بعد از صلوة و عصر و بعد هم همان را تکرار می‌کنید؛ چون اهمیت دارد؛ چون موضوع آن قدر مهم است که باید مرتب و دائم تکرار شود تا ذهن سیراب شود؛ در این حقایق و اسناد به عمل تحریک و وادار شود.» نمونه این تکرار و استمرار را در کار حافظ می‌توان مشاهده کرد؛ «بعضی حافظ را بداند که در تکرار بسیار زیاد است؛ تکرار حافظی تکرار مضمون نیست، تکرار ایده‌ها و مفاهیم است؛ یک مفهوم را بی‌انبارهای تکرار می‌کنند، می‌شود این را گفت تکرار مضمون که عیب هست در عمر.»^۵

یادداشت:

۱. بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۳/۷/۱۹.
۲. گفتار در دیدار اعضای مجلس خبرگان رهبری، ۱۳۸۳/۷/۱۹.
۳. بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۷/۱۱/۱۹.
۴. بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۳/۷/۱۹.
۵. بیانات در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۱۳۸۳/۷/۱۹.
۶. بیانات در این گفتار، شماره چهارم، ۱۳۸۳/۸/۱۹.

از لحاظ اعتقادی مهم‌ترین و بزرگ‌ترین مشکل این جریان‌ها را باید عدم اعتقاد به «استقلال فرهنگی» و روی آوردن به «انقلاب فکری» دانست؛ مسئله‌ای که باها و بارها پیش از انقلاب حضرت امام خمینی (ره) و رهبران انقلابی همچون استاد شهید مطهری و آیت الله دکتر بهشتی و آیت الله خامنه‌ای بر آن تأکید کرده بودند.

لیبرالی که منافق شد

دردآیدری خط انقلاب در جریان انقلاب اسلامی

زمانه سید علی موسوی

انقلاب اسلامی ایران در طول سال‌های مختلف بحران‌های گوناگونی را در پیش داشته که در نتیجه‌های سخت به سلامت عبور کردند تهرانی گروهک فرقان، مشی دولت مفتوح، تشکیکات کچه ملی، کهگی‌آبادی نی‌سدر غائله جوامیدنی خلق، سرر بر آوردن گروهک‌های کمونیستی یا صومالی‌ها که در هدف تجزیه‌طلبی در چهار گوشه این کشور از جمله بحرآن‌های سال‌های اول انقلاب اسلامی بود.

کته‌کتاب توجه‌ایک‌گانه‌ایان جریان درامد مقام نظر تمام‌زات جدی و اساسی با هم داشتند و هر کدام به یکی از بلوک شرق و غرب وابسته بودند. اما مدتی سبزی برای مقابله با انقلاب را می‌توان در پیوند مناسبات می‌کرد. نمونه آن «انقلاب فرهنگی» و «روای اوردن به اتفاق» است؛ دانست: مسئله‌ای که بارها بارها پیش از انقلاب حضرت امام خمینی (ره) و رهبران انقلابی همچون استاد شهید مطهری و آیت‌الله دکتر بهشتی و آیت‌الله خامنه‌ای بر آن تأکید کرده بودند.

تحت‌تأثیر فضای فرهنگی کشور محل اقامت خود به یکی از تخلص‌های ایدئولوژیک غربی وابسته می‌شدند. از آنجا که بسیاری از آن حرف‌ها برای آنها جدید و جذاب بود و تاکنون به گوششان نخورده بود، تلقی به قبول می‌کردند؛ به‌خصوص زمانی که پیشرفت فیزیکی مادی و صنعتی آنها را می‌دیدند که ربط ازگانیک میان آن عقاید و پیشرفت صنعت احساس می‌کردند و این رو آن عقاید بر آنها همچون وحی تجلی می‌کرد و خود را با همسران جامعه غنی‌مانده خوششان می‌انگاشتند. پس از مدتی تحصیل و تفریح و کسب مدرک با همان محفوظات و دانش‌ها به کشور خود بر می‌گشتند و به سرعت مشغول تحلیل شرایط اجتماعی و سیاسی، آداب و رسوم و عقاید و اندیشه ایرانیان بر اساس همان شاقول غربی می‌شدند.

نسل اول و دوم این جوامعت‌اند چنان ساده‌انگازانه که تاریخ و اجتماع این سده‌ها را می‌نگریستند که فکر می‌کردند با حذف یا تغییر ریزان و یا محدود کردن اختراعات پادشاه مشکل حل خواهد شد؛ اما هر چند جلوتر می‌آمدند مسئله حل‌نشده باقی می‌ماند. زمانی که با فرهنگ و باور اسلامی مواجه می‌شدند مشکل آن بسیار سخت بود؛ آنها در غرب یادگرفته بودند که «دین باورده است و خرافات دارد»، «مشائین دین» یا «شعده‌شناسی است»، «دین افیون توده‌هاست» و باید آن را میاره کرد؛ اما فرهنگ و معارف ایرانیان ریشه در قلوب مردم، تاریخ و هویت این مزر بود؛ دانش، نسخه‌های صادر شده غربی کمونیستی یا لیبرالیستی و سوسیالیستی یا سرمایه‌داری در جوامع اسلامی به‌خصوص ایران از نظر ذاتی و فلسفی و مسوالمات این‌ها فرهنگ و معارف اسلامی و فلسفی و معرفت‌شناسی و معرفت‌شناسی و علوم و اندیشه‌های بشری و میراث عقیدت‌دارند؛ این‌ها برای کسانی که در فلسفه، کلام، فقه و اصول و ده‌ها دست‌یاد دیگر با اقتنا روشی از غایبی معرفتی برخوردار هستند، مستقیم‌دارند و در چاه اول و آنگاه آندیشه‌های بشری می‌چرخند چون روی می‌آوند.

این دست‌خوشی به‌خصوص برای مظاهر و اصول مسلم گرفته شده غرب بیش از حد باشد. صاحبان این فکر در سده شانزدهم میلادی مارکسیسم، لیبرالیسم و سوسیالیسم و ده‌ها اسم دیگر را ابداع کردند و باورهای و تاریخ اسلامی را به میل خود بر اساس پیش

فرض‌های خود تفسیر کردند. تا قبل از این فرض‌ها به اهداف خود به تعریف «جُزْفُونِ الْکَلِمِ عَنِ مَوَاضِعِهِ» و «بَعْضُ نَوْهِنِ بَعْضٍ وَتَوَكُّفُ بَعْضٍ» روی آوردند. به عبارت دیگر به اسلام به عنوان یک منظومه منسجم و واحد دارای سطوح و ابعاد نگرینسند و بخش‌هایی از آن را مطابق مذاق و اصول فقهی ذهنیشان سودرآبر کردند و به تفاسیر علمی، جامعه‌شناختی و انقلابی از آنها روی آوردند. در چنین فضایی از فکر و اندیشه، افسرد خود، هویت و تپششان از ذیل تاریخ غرب و تحت شاقول اندیشه‌های غربی می‌شناسند و می‌سجدند و در نهایت به اجبار همان الگوها و مدل‌های تولید شده دیگران بازسازی و به عنوان الگوی پیشرفت توسعه کشور خود معرفی می‌کنند.

جوابش‌ناشی

جریان حکمت‌معاذی با صفویه تا انقلاب اسلامی

سینا قیاض

یکی از جریان‌های فعال و پویای تاریخ معاصر ایران اسلامی از زمان صفویه تا کنون، جریان حکمت‌معاذی است که در بسیاری از تحولات فرهنگی، فکری و حتی سیاسی و اجتماعی این چند قرن نقش پررنگی داشته است. حکمت و فلاح در تمدن اسلامی ریشه بسیار عمیق و جریانی است که گسترده‌اندیشه‌ای و فقه‌الغزین آن را باید در آیات توحیدی و هستی‌شناختی قرآن کریم برورخی روایات رسول اکرم ﷺ و به خصوص در خطبه‌ها و کلمات سایر ائمرا هم‌رازمین امام علی ؑ ردیابی کرد. سایر اهل بیت ؑ نیز در قالب خطابه، نامه، دعا، تاملات و بیانات سادگراکان عطفی و کلامی به پیشی انقلابی از این‌ادرات تحصیل کرده گرفت و به آنها مجبور شدند انقلاب اسلامی و وجه سلبی آن یعنی میاره با رژیم پهلوی همراهی کنند. پس از پیروزی انقلاب و در مرحله ابتدایی و سبازندگی آن، اختلافات سرر بر آورد میان پیش فرض‌های مسلم آنها و اسلام ناب محمدی اختلافات روشن و روشن‌تر شد. این افراد ابتدا تا تشکیکات معرفتی و اظهارات کلامی‌ایز مخالفت خود را با طرح‌های انقلاب علیه‌ایز بردند. پس از آنکه از مباحثه علمی و تبلیغات مطبوعاتی راه از پیش‌بند بردند به جنبش‌های سیاسی و گروه‌های خیابانی روی آوردند و در نهایت میاره، مسالحنه‌ار علیه حکمت‌معاذی را ردیابی کردند.

فلسفه حکمت‌معاذی در عهده صفویه سیدجمال‌الدین اسفزاری در تربیت در یک حکمت‌معاذی بود که نتوانست نیهضت پیوسته اسلامی در جهان اسلام را زنده کند و آغاز نیهضت بازگشت حکمت‌معاذی در جهان عرب کرد. وی جریان ایجاد ادراک فقهی و جریانی نوگرا کرد. در کشور مصر سایر حکمت‌معاذی‌ها برقرار کرد. در رانستان‌ایزاد نیز میاره سبزه‌ایز یاد کرد که در ۱۹۳۰ هجری شمسی به فلسفه کلام خمینی (ره) و علامه طباطبائی آغاز شد. وی توانستند در برابر آماج شهیدان کلام کسبیتدا و محلات و کتاب‌های حزب، توده‌های جامعه اسلامی را بیه‌بخت کند. بر پی‌گیری‌های این مدرسه فلسفی و فقهی نشان‌دارن بزرگی همچون آیت‌الله مرعشی مطهری، آیت‌الله شهید بهشتی، آیت‌الله شهید مطهری، آیت‌الله فلسفی دیگر و تألیفات و شرح از رشدند و سرنوت‌ساز «اصول فلسفه و روش رئالیسم» بود که در تخریب امواج خروش‌انگیز کمونیستی و تزکیت‌سناسی‌های جدی فرهنگ کرد و جوانان انقلابی‌ها را باسلامت‌های خادوی، ملاسجد و پیدایان و ملاحظه نوری محور اصلی حوزه افکارشان گرفت و در کنار فقه و اصول

اینجا که نشستهای جایگاه پیامبر و وصی است!!

تشریح دستگاه قضا در سلامت جامعه
به کوشش مرتضی ناموسی

حضرت الاسلام والمسلمین زراقی کارشناسی ارشد جواز و جرم‌شناسی است و از سال ۶۱ تا ۶۳ قضاوتی شده است. او در دادگاه کیفری استان تهران از آغاز به کار کرد و سپس مدتی در قم به عنوان دادستان ویراستر و سرپرست دادسرای عمومی مشغول به خدمت بود. ایشان در حال حاضر مستشار شبیه ۲۷ دیوان عالی کشور هستند.

سلامت دستگاه قضایی و سلامت جامعه چه ارتباطی دارند؟

در این باره باید ابتدا به جایگاه دستگاه قضا در فرهنگ دین اشاره کرد پیامبر ﷺ می فرماید: «لَعَلَّ قَاتِلَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ» آسمان‌ها و زمین، با عدالت یا پرچمی مانند، یکی از صفات الهی ارسال انبیا عدالت است. خداوند نسبت به حضرت داوود در آیه ۲۸ سوره «ص» می فرماید: «وَأَوْرَثْنَا دَاوُدَ الْوَجْدَ الْخَلِيفَةَ فِي الْأَرْضِ فَأَنكحْتُمُوهَا بِالْحَقِّ وَالنَّبِيُّ اتَّبَعَ الْهُدَى» یعنی یکی از نتایج طبعی ارسال انبیا احیای عدالت و حکم به حق است. خداوند متعال در مورد پیامبر اکرم نیز همین حکم را فرموده: «فَأَلِّهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ لِيَكُونَ خَشْيَتَهُمْ وَهُمْ فِيهَا شُرَكَاءُ خَلَقْتُمْهُمْ ثُمَّ لِيَرْجِعُوهُنَّ فِي الْبُحْبُوحِ فَأَمَّا قِصَّتُكُمْ فَلَمَّا كُنْتُمْ جَاهِلِيَّةً مَعًا فَكَمْ مَقَامًا لَكُمْ فِيهَا أَنْ تَسْمَعُوا دُعاءَ بَعْضِكُمْ بِبَعْضٍ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ يَوْمَ هُمْ يُنْفَخُونَ» یعنی هر کس که در دادگاه است و در آن به عدالت توجه نشود. از آن اساسی هر جامعه پنج چیز است: اولین رکن عقل درک فهم، انسداد و فرهنگ جامعه است؛ رکن دوم دین، باورهای مذهبی و گرایش‌های باطنی به سوی امور ماورای طبیعت است؛ سومین رکن اقتصاد، تنظیم روابط ملی جامعه، حراست از امنیت ملی و رشد مالی در کنار رشد فرهنگی است؛ چهارمین رکن هر جامعه رشد و فرزندان جامعه است؛ پنجمین رکن نسب و استواری است؛ ششمین رکن جایگاه مذهبی دستگاه قضایی ارزش ویژه قابل قلمی، صله رحم و حفظ نسل به این وسیله است. تمامی امور دستگاه قضایی در راستای حفظ این ارکان جامعه است. در حقیقت مبارزه

دستگاه قضایی با تمام عوامل که با فرهنگ و درک و فهم انسان مخالف است، صورت می گیرد دستگاه قضایی مبارزه با ارتداد، ایجاد تنبیه و اذعان عمومی، کفر و شرک، کناهای و عواملی که انسان را به بی دینی می کشاند و تضمین رکن دوم جامعه را به عهده گرفته است. همچنین تضمین حفاظت اقتصادی در جامعه نیز از وظایف دستگاه قضایی است. دستگاه قضا برای تضمین سلامت و مناسبت مسئله و مناسبت با عوامل متافی عفت مبارزه می کند و همچنین با مسائل رویابا نامرغ و مانند می جایی های افسار گسخته و رویایی که می تواند ارتباط طبیعی و اخلاقی انسان‌ها را به خطر بیندازد جلوگیری می کند. در حقیقت تصریح کرد که دستگاه قضایی در رابطه با آگاهی که به عنوان قوام و از آن جامعه هستند نقش اصلی را ایفا می کند. از طرف دیگر پیش مدیریت کشور در دستان دستگاه قضایی است چرا که بسیاری از جرایم در رابطه با افرادی است که نوعی در مدیریت کشور و خالت داشته و پستی‌های کلیدی را در اختیار دارند و بیت‌المال در اختیار آن‌هاست. بنابراین آنچه باعث می شود دستگاه قضایی، جامعه را سالم نگه دارد آن است که دستگاه قضایی نیز از هر جهت سالم باشد. اسلام در رابطه با مسئله تبیین این جایگاه یعنی «سلامت دستگاه قضایی در راستای تصدی دستگاه قضایی و جایگاه مذهبی دستگاه قضایی ارزش ویژه قابل قلمی، صله رحم و حفظ نسل به این وسیله شده است. امام خمینی (ره) در تحریر الوسیله می فرماید «منصب القضا من المناصب الجلیلیه

الایته من قبل الله للنبی و من قبله الاممه و من قبل الاممه لقبه جمیع الشرایع» امیرالمؤمنین به شریع قضایی فرمود: «فَقَدْ تَجَسَّسَتْ مَجْلِسًا لَا وَكَاةَ كِیْسِهِ اِنجاء نمی دهد و مشی زندگی او خدا سپندانه است. امیرالمؤمنین ﷺ فرمودند: چایگاهی ششستهای که مخصوص پیامبر است و با مخصوص وصی او، و هر کس از خدا پیغمبر وصی او خارج باشد در این جایگاه بنشیند و نمی تواند بدین است. امام صادق ﷺ در جهت اهمیت جایگاه قضایی در جامعه فرمودند: قضات چهار دسته اند: دسته در جهنم و یک دسته در بهشت هستند؛ آنکه دانسته حکم به ناخق می کند، آنکه ندانسته حکم به حق کند و حتی آن کسی که ندانسته حکم به حق کند در جهنم است؛ تنها کسانی که عالم و یقین حکم به حق صادر کنند وارد بهشت خواهند شد. در واقع حکم گزایی و کشف حقیقت محور اصلی دستگاه قضا هستند؛ لذا امام صادق علیه السلام در این حساسیت در مورد قضات سخن گفته اند و باید هر قاضی با تحقیق کامل و یقین اقدام صورت حکم کند. تمامی این اقدامات در مستندات اسلامی به این دلیل است که جایگاه دستگاه قضا مهم ترین جایگاه اجتماع است.

در رابطه با شرایع فردی و شخصی قاضی در اسلام چه توصیه‌هایی می فرماید؟
قاضی به تنهایی تسلط به علم حقوق و دادرسی داشته باشد، بلکه باید به علم فقه نیز احاطه داشته باشد تا قاضی ایجاد نداشته باشد. ضرورت نیز آنست که منصف باشد. منصف از جانب مجتهد

در کنار ابزار نظارتی، قوه قضاییه آموزش ضمن خدمت قضات را نیز اجرا می کند تا قضات در طول کار قضایی مدام از جنبش‌های علمی و تجربه آموزش کامل داده شوند تا صحت کار تضمین شود. در این راستا مرکزی برای پاسخگویی به سوالات قضایی قضات نیز تشکیل شده است. نیز اداره حقوقی قوه قضاییه و مرکز تحقیقات قضایی قوه قضاییه برای رفع هرگونه ابهام در مورد در قضات تأسیس شده است.

جامع الشرایع باشد می تواند قضات کند. عدالت دومین شرط برای شخص قاضی است. عدالت یعنی کسی که اصرار به گناه صغیره نمی کند و گناه کبیره انجام نمی دهد و مشی زندگی او خدا سپندانه است. امیرالمؤمنین ﷺ فرمودند: کسی که می خواهد قضات کند نباید لقیل الفقه باشد. قضا در کنار ریز نظارتی، قوه قضاییه آموزش است و هم به معنی لغوی فهم و درک نیز هست.

از طرف دیگر قاضی بر تصدی این شکل نباید از وسایل غیر شرعی استفاده کند علی ﷺ فرمودند: کسی که کار قضا را اشغال و منبع درآمد حساب کند و در این دلیل واسطه باشد، خدا او را به خودش و آثار می گذارد اگر به عنوان تکلیف است و آن نگاه کند خدا فرشته‌ای برای حفاظت از وی می گذارد.

در رابطه با مراحل اخلاقی دادرسی و تضمین سلامت آن چه توصیه‌هایی می فرماید؟
بر اساس مفروضات براساس مرکب تقصیر بشود. شرح عقوبت برای اینکه قضات حیسرت در قضاوت تصدی این منصب مهم را داشته باشند. استیجابی را از بیت‌المال جبران می کند؛ اما اگر عمدتاً اشتباه خودشان باید جبران کنند. بسیاری از احکامی که قضات صادر می کنند تضمین سلامت را از درند چرا که برای صدور اینها باید مرخصی طی کنند که لحاظ عقلی و عرفی و شرعی بدون بحیثیاری از طرف رای دادرسی صادر می شود البته پس از صدور رای هم حق اعاده دادرسی هست. در آخرین این

دادرسی کیفری در سال ۹۲ دو شخصیت برای نظارت دقیق توسط احکام صادره از دادگاهها مشخص شدند؛ اولین نفر رئیس قوه قضاییه و دومین نفر دادستان کل کشور است. امروزه شعب تشخیص دیوان عالی کشور به همین منظور بر اساس همین این دادرسی تشکیل و ایجاد شده است. در این باره آموزش قوه قضاییه آموزش ضمن خدمت قضات را نیز اجرا می کند تا قضات در طول کار قضایی مدام از جنبش‌های علمی و تجربه آموزش کامل داده شوند تا صحت کار تضمین شود. در این راستا مرکزی برای پاسخگویی به سوالات قضایی قضات نیز تشکیل شده است. نیز اداره حقوقی قوه قضاییه و مرکز تحقیقات قضایی قوه قضاییه برای رفع هرگونه ابهام در مورد ای قضات تأسیس شده است. رویه قضایی نیز جمله ضلع مهم‌های است که در دستگاه قضایی وجود دارد. در این رویه مواردی اعلام می شود که استنباط قضات و مورد مسئله واحد، مختلف است و به اندازه حکم قانون اعتبار دارد.

ایضا در دستگاه قضایی مشکلات و کاستی‌های وجود دارد که در سلامت جامعه ضرر می رسد؟
بله؛ باید اذعان کرد که چندین مشکل وجود دارد که دستگاه قضایی با آنها دست به گریبان است؛ اطلاع دادرسی، کمبود تعداد قضاوت، کمبود سرمایه قوه قضاییه نسبت به استانداردهای جمعیت، از این دست مشکلات هستند؛ لذا تأسیس دفاتر آموزش قضات و برگزاری دوره‌های مختلف برای گزینش

و آموزش قنات جدید برای رفع نیاز مشکلات
آباد شده است. امنیت قنات و رفاه اقتصادی
نیز از مسائل بسیار مهم است چرا که باید قاضی
فرصت کافی و امکانات و راه کامل داشته باشد تا
تواند با رعایت عدالت و بی طرفی کامل آبی خود
را صادر کند. فو قضا به یاد هم باید لحاظ کمی
و هم از لحاظ کیفی مجهز شود تا مجموعه آنها
سازگار باشد. راهی سالم به نفع داران خدمت عالی بگذرد
منطقه فرودمان را سالم نگه دارد. امکانات باید
که به هیچ وجه نباشند. امنیت قنات تا حدی نکرده
شایع تر شود. گرفت و طرفداری در رأی باشد.
درست است که قاضی باید ماعت طبع داشته
باشد؛ اما باید امکانات کافی را برای قضا فراهم
نمود تا هر گونه خطایی پیشگیری شود. اگر به
تمامی این مسائل رسیدگی شود، دستگافقاصی
از هر گونه خطا و اشتباه مصون مانده، بر زندگی
مردم و جامعه تأثیر مثبت می گذارد.

تأثیرات و رکن پر روندهای اداری در کشور
و در صورت آن در جامعه توضیحاتی فرمایید.
در تمام نواحی ناهنجاری فراوان است. بخشی از
ناهنجاری از دیدار این در جرم محسوب می شود،
در بسیاری از کشورها روست و خودی خود
تمام پر روندهای آن حالت استاندارد خارج می کند
ایمان مایل این امر محسوب می شود. همچنین
«فقدان عدلی» در کشورهای پیشرفته دنیا بیشتر
وجود دارد. در آنجا برای هر پدیده نامناسب
دستگافقاصی مارجامه نیست. باید بلکه تشکیلات
مردمی و حتی نیروی نظامی بخشی از مسائل
را حل می کنند. اما حل و فصل مسائل سیاسی
در دستگافقاصی ایران باعث از یاد رفتن و کثرت
پر روندهای قضایی شده است. دیدار جرم جامعه
را باید می کنند؛ لذا باید نهادهای قضایی را به
رابطه با ضلالت امور و پیشگیری در جامعه فعال
شوند. همچنین نهاد اصلاح مجرم در مسائل
مهم و مورد توجه است. امروز در دستگاف
قضایی توجه بیشتری به آن می شود. اما این
مسئله در ایران نه از لحاظ ساختاری و بودجه و
نحوه اجرای نیروی انسانی مناسب نیست. در مورد
خانه های مجرمین نیز باید فعالیت مثبتی
صورت گیرد؛ چرا که سرپرست خانواده که زندانی
بود، مشکلات با خانواده خود همراه در معرض
شوک است. فرار آبی می گذرد. امروز از محرم
حاجت؛ از نمایان در این راستا تلاش می کنند.
اما از کارهای مطلوبی تاکنون نتوانسته است. امید
است که تمامی مشکلات این عرصه جدی
گرفته شود و در اصلاح آنها پرباریم.

میکروبهوائی از جنس نادانی بشر

بهیهائیکروزمبارز بهاسلحهای میکروبی و شیمیایی
حیمنشکاری

سال ۱۸۹۹ میلادی نقطه آغاز
استفاده از سلاح های جدید
شیمیایی توسط انگلستان در
مقابل «بوترا»، مهاجرین
هلندی ساکن آفریقای جنوبی
است. استعمار پی در پی جنگ از
توسعه ایی استفاده کرد که حاوی
اسیدسیریک بود استنشام آن
باعث به وجود آمدن اجالت نوع
می شد. همچنین این کشور در
جنگ تراپول از گلبراهای کوبن
استفاده کرد که با متصادف کوبن
از باعث خلقی افرا می شد.

سلاح های شیمیایی به طور
کسترده در جنگ جهانی اول بین سال های
۱۹۱۴ و ۱۹۱۸ استفاده شد. آلمان ها برای اولین
بار در طول یک حمله گاز کلرین علیه نیروهای
بلژیکی در شهر ابر استفاده کردند. این حمله که
باعث مرگ آماج گویهای بلژیکی اتفاق افتاد. منجر
به مرگ بیش از پنج هزار نفر و مسموم شدن
بازده هزار نفر دیگر شد. همچنین در سال ۱۹۱۶
آلمان ها با «مردن» در طول شش روز جنگ
با آمریکا و پانصد هزار کلوله مورد حمله گاز
داند که در میان آنها سدها هزار کلوله گاز در
وجود داشت که منجر به شکست فکلی، مرگ و یا تشنگی
دهها هزار فرسودی.

در طول جنگ سال جنگ جهانی اول حدود ۲۰
هزار تن از سربازان شیمیایی شد. نیز در طول
مورد استفاده قرار گرفت که شامل انواع گاهای
اشک، آبر، فو، فکند، خود تهوع، زهر تاویل و...
و نیز تلفاتی در این حمله ها حدود سه هزار نفر
مصدوم ها در این جنگ در کثرت گزارش شده است.

در خلال جنگ جهانی دوم بوداچونیکه انبارهای
تسلیماتی طرفدارهای غیر متفقین و متحدین
مسلحان سلاح های شیمیایی بودولی در عین حال
به طور گسترده آن استفاده شد. در این جنگ
مورد از نواحی آلمان در مقابل ارتزین آبی شوروی در
اوردن که بر می آید این مواد به طور مستقیم استفاده
گردد. همچنین انگلیسی ها و آمریکا ها
توانستند مادی این «ایام» با مهادن نفت
زله شده که بسیار سوزان است، را بسازند آنها

با مجسمان شهر هامبورگ در
سال ۱۹۴۴ حدود ۱۰۰۰ تن سرباز
غیر نظامی را سوزاند. در سال
۱۹۴۵ آمریکا ها مجدداً در این
سلاح در شهر «سدان» استفاده
کردند که تلفات ناشی از آن حدود
چهارده هزار نفر گزارش شده
است.
پس از جنگ جهانی دوم کشورها
تحقیقات خود را در مورد سلاح های
شیمیایی گسترش دادند. چارلستون
ساخت گاز خردل با سلفور
موسوازاد جمله این تلاش های
شناسایی بود.

با تمام شدن جنگ جهانی دوم اکثر کشورهای
جهان تأخیر تسلیحاتی شیمیایی خود را منهدم
کردند. دهه شصت میلادی ماکراتی پریومن
نظری استفاده از سلاح های شیمیایی از ژنو
آغاز شد. در نتیجه این نشست سازمان ها
سال ۱۹۸۱ تحریم گاز نفر و مسموم شدن
شیمیایی مورد مایند ماکره کنار قرار گرفت.
از سلاح های شیمیایی به تصویب دولت های
مستگیر رسیده بود. آنها نیز کافکا
و ایشن باقی ماند تا زمانی که معنی آنها
به کار گرفته نمی شد. با یافته های دشمنان
این کشورها سال جنگ جهانی اول حدود ۲۰
امریکا ها در خلال سال های ۱۹۶۵ تا ۱۹۷۲،
در جنگ ویتنام با استفاده مواد بی
اختصاصی گاهان این کشور، که محلی برای
درختان و جنگ ها به کشور می رفت. با مهادن
گیاهی را از قبیل الیه الیه آمریکا با مهادن
تا مهادن در دستگافقاصی در دستگافقاصی
نیروهای شوروی در جنگ جهانی دوم در مقابل
با چرک های افغایی از عوامل شیمیایی استفاده
کردند.

فاجعه آمیزترین استفاده از سلاح های شیمیایی
بعد از جنگ جهانی دوم استفاده عراق از این
سلاح ها علیه ایران و کرد های خلیجه بود. رژیم
بعث عراق در این جنگ از انواع گازهای سمی و
شیمیایی مانند خردل، فسفر و مواد خفنه کثرت
علیه نیروهای ایرانی استفاده کرد که کثرتی کاملاً

نویسنده:
دکتر امل حبیب، ۱۶۰، ۳۴

آشکار در مقابل کنوانسیون بین المللی بود.
در طول جنگ شصت ساله این رژیم بیش از ۲۵۰
بار علیه ایران از گونه سلاح ها استفاده کرد که
در سازمان ملل به ثبت رسیده است. همچنین
آنها حمله ای و پخشانه به خلیجه در سال ۱۹۸۸
منجر به کشته شدن بیش از هزار مرد مظلوم و
بی دفاع این منطقه شد.
اچیه نوشته شد گزارشی کوتاه و مختصر
از فوجی ایست که در دست خود گاهان و
مستگیران جهان اتفاق افتاده است. کسانی که
خود تولید کنندگان این سلاح ها بودند و نیز
خود را ملوا از این سلاح ها کرده بودند خود
به دنبال معرکه به هم گسترش این گونه سلاح ها
فرارند. آنها هم در راهی این کنوانسیون ها را
تا کار آمدن و تحریم سایر تجهیزات پرز
درش غرب است تا اکنون در به بره ایی این
گونه از اقتصاد به اجرا گرفته شده است؟

با پسخ به تمام سوالات در این مقاله نمی کتجد
در این نوشتار به دو سوال پاسخ دادم یعنی اول
اینکه اقتصاد مقاومتی چیست و دوم اینکه چگونه
اینکه در استفاده روست و صنعت در ایران دارد.
صنعت و معنی در شقی در این فرمول اقتصادی
ایفنی نمایند؟
اقتصاد مقاومتی تمامی انواع دیگر اقتصاد حتی
آن دسته ای که به نظر شما بخشی از اقتصاد
مقاومتی دارند، متفاوت است. اقتصاد باضای،
اقتصاد تعاونی، اقتصاد ایلی، اقتصاد ایلی و حتی
اقتصاد تهاجمی که مضار در گونه و کند همراز
با اقتصاد فرار از روست و فروش و نتیجه
کامل فرار از اقتصاد مقاومتی هستند.

اقتصاد مقاومتی شناسایی اقتصادی است. درخت اقتصاد برای این
نکته دوم در زمینه دانش و نیروی کار فعال در
بخش صنعت و معنی است. آنکا به دانش نیروی
کار داخلی و تربیت نیروی کار ماهر به همراه کار
گذاران نگرانهای اقتصادی معنی شده است. شومند
اجرای فرآیند تولید ایفانی شنا تهاجمی خا که
صرف کننده است. احساس نیاز در اقتصاد
تصمیمات در عمود تأمیر و بلند مدت در تمایذ
در نتیجه شرایط رشد صنعت مادی و معنوی برای
جامعه فراهم می شود.

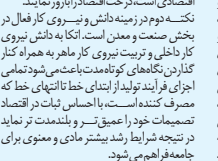
نویسنده:
دکتر دیبدر برکنار، ۱۶۰، ۳۴
فروردین، ۱۳۹۷، ۱۳۹۷

اقتصاد مقاومتی چرخ صنعت و ویل معدن

مرحبانه عیوضی

مقاومتی این است که ما نگاه کنیم، چرخ صنعت
بی پایانی را که در داخل هر کس چرخ کوچک
شناسایی ها و فعالیت خود را به کار می برد
که برای در صقل تولید توجه از مردم ما طول کامل
مشخص نشده است.
اقتصاد مقاومتی همان گونه که از نام آن پیداست،
می داند راه درست راهی نیست که بدون کوشش
به دست یابد. ایشان چند نمونه بارز درست تولید
راه را در فضای ایستادگی می دهد. به موضوع هسته ای، پول
داروهای کمباید در کشور، در زمان نشن معمول
بیماری هادر درون کشور، در سرفسول بیابانی در
نانو و حتی در برنامه های صنعتی دفاعی می داند.
هر کجا در تعریف اقتصاد مقاومتی در سرفسول
استفاده شد به عبارتی بیون و راهمه و پاکویه
توان موجود داخلی به فعال سازی توانمندی ها
بالتوجه پرداخته شد و با نیروی خود ساخته به آنچه
در قاضی این

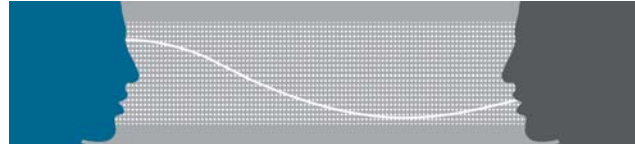
صنعت و معنی به عنوان توانواری اقتصادی به
تقسیم در اقتصاد مقاومتی در کشور ایفا
می نماید؟ آیا تکلیف اقتصادی معنی را به عنوان
دانشنامه اشتباه بود است؟ مدیریت و نگاه گاه
به صنعت و معنی این گونه گناهت باعث شد تا
این نوع قوه به جای (ظان) نقش بازی در اقتصاد
به صورت بحران وارد اقتصاد گاه کند و به
بیماری اقتصادی که بیرون گاه مکتبی این اقتصاد
نماید. بنابر این در هر حال باید نگاه مسئولین
دولتی و بخش خصوصی به خود صنعت و معنی
تغییر نماید. با روبرو شدن طرفت های غیر فعال،
ایجاد بازار کار، فروش و روست و پرهیز از تصمیمات
کوتاه مدت، که سببی مملکت برای این توانواری
اقتصادی است، درخت اقتصاد برای این توانواری

نویسنده:
دکتر دیبدر برکنار، ۱۶۰، ۳۴
فروردین، ۱۳۹۷، ۱۳۹۷

ابتدا و اوانت

کارگردان تیاتر با تبلیغ دین
علیرضا بشیری

اثر گذاری در فرآیند تیاتر

زمانی که از فرآیند ارتباطات صحبت می‌کنیم، آنچه ارتباط را طولانی می‌سازد و برنامه‌های بعدی و تغییرات و عدم تغییر بعدی ارتباط را مشخص می‌نماید، تاثیر فرآیند ارتباط بر مخاطب است. در حقیقت تمامی تلاش فرستنده برای برقراری ارتباط با مخاطب، تولید پیام، رمزگذاری و توسط وی، برنامه‌ریزی برای رمزگشایی مخاطب و دیگر مراحل ارتباط تنها به دلیل تاثیر پیام بر مخاطب شکل می‌گیرد. در ارتباط بر مبنای روابط میان فردی، اثر گذاری می‌تواند به صورتی محوری بر نتایج رابطه بین دو طرف ارتباط تاثیر گذارند. به عبارت دیگر بی توجهی مخاطب به گفته‌های فرستنده پیام می‌تواند منجر به سردی و بی‌اهمیت‌سازی مخاطب شود. در ادامه، به ارائه‌هایی از تاثیر مثبت پیام بر مخاطب و یا نشوندن مانند کلمات یا عباراتی نظیر «خوب»، «درست است» و نیز نشانه‌های غیر کلامی مثل تکان دادن سر و ادای اواها و غیره می‌توان به میزان زیادی طرف مقابل خود را ارتقا بخشید تا نوبت گفته‌های او، او را به سنگینی بیشتر و مبسوط‌تر تحریک کرد. در مصاحبه‌ها، یک تکان ساده سر اعجاز می‌کند. ما به عنوان فرستنده پیام انتظار چنین پاسخ‌هایی را از شنوندگان پیام خود داریم و آن‌ها را عامل تقویت می‌دانیم. اگر این پاسخ‌ها در دریافت تکثیر، یا زیبایی ما از دریافت تکثیران پیام خود ظاهر شود.

اگرچه باز خورد، جنبه اساسی هر ارتباط دوسویه است. از سالیان باخورد، یک رفتار فراگرفته است. اگر شما توجه خود را به باز خورد فرستاده شده، نامطلوب و یا غیر قابل انتظار است، رفتار

ارتباطی خود را اصلاح خواهید کرد تا بدین ترتیب باز خورد مورد انتظار خود را دریافت کنید. به عبارت دیگر، ما به عنوان دریافت کننده پیام، هم باید نوعی باز خورد از خود نشان دهیم و هم باید نسبت به پاسخ طرف مقابل به باز خوردمان، حساس و آگاه باشیم.

موفقیت یا کسبی که با ما صحبت می‌کند و تشریح گفته‌هایش، به مشارکت بهتر او در ارتباط می‌انجامد. در گروه‌های کوچک، یک سوم گفت و گوها به باز خورد اختصاص می‌یابد و بیشتر این باز خوردها معطوف به پشتیبانی یا تشریح صحبت‌های قبلی است.

«به طور کلی منظور از تاثیر این است که ارتباط چگونه و چه میزان و چه نوع تاثیری بر مقوله‌هایی آن دارد. همچنین می‌توان گفت: موفقیت ارتباطی که به موفقیت و ارزیابی نتایج یک ارتباط مربوط می‌شود، در مقوله تاثیر جای می‌گیرد. نه برای مثال صحبت از نقش رسانه‌ها در پرورشگری، بحران و یا تاثیر آن بر کودکان و غیره یا مقوله تاثیر (باز خورد) مربوط می‌شوند».

برای تحلیل و ارزیابی مقوله تاثیر در فرآیند ارتباط که دارای گفتمان و اجزای متفاوتی است، نمی‌توان با یک روش برخورد نمود. در همین اساس مقوله تاثیر را در سه بخش جداگانه و با رویکردهای مختلف تقسیم‌بندی نموده‌اند: اول تحلیل تاثیر ارتباط بر فرستنده و همچنین گانسال ارتباطی؛ دوم تحلیل تاثیر ارتباط بر پیام و سوم تحلیل تاثیر ارتباط بر مخاطب. همان گونه که مشاهده می‌نمایید، واژه تاثیر چیزی مستقل از جدای از مقولات دیگر ارتباطی نیست و در حقیقت بررسی

اصطلاح شناسی

الیگارشی

به کوشش کاوه خدیوی

کلمه الیگارشی یا اشرافیت از واژه‌های لاتین به معنای تعداد اندک و به معنای فرمانده است. آنچه در تعریف الیگارشی آمده حکومتی است که در دست چند نفر محدود اداره می‌شود و تمامی قدرت حکومت متمرکز در همان تعداد اندک است. نکته اساسی در الیگارشی این است که این گروه کوچک که حکومت را در دست دارد قدرت است و هیچ مسئولیتی و تعهدی در قبال توده مردم ندارد و اجزای مورد نفرت مردم است. کلمه الیگارشی از جوامع قبیله‌ای نقطه مقابل دموکراسی (حکومت اکثریت) است.

الیگارشی تنها محدود به حکومت و اداره یک کشور نیست، بلکه می‌تواند حکومت در یک گروه کوچک نیز باشد؛ مانند کلیسا، اتحادیه کارگری یا هر جمع دیگر.

از نظر افلاطون الیگارشی صورتی از حکومت است که اداره کنندگان آن هدف غایی و نهایی خود را سعادت جامعه، بلکه تحصیل مال می‌دانند. به عبارت دیگر آن‌ها حکومتی سیاسی و اقتصادی گروه‌های معدودی از ثروتمندان، استعمارگران و صاحبان نفوذ در جامعه می‌دانند. از نظر آرسطو الیگارشی شکل فاسد آریستوکراسی (انتخبه‌سالاری) است.

کار بار فرهنگ

به بهانه رحلت حضرت خدیجه (ع)
سیمیه شمسی

◀ یک عمل فرهنگی و چند نیت

می‌بخشد که کاشی‌های مخرب مسجد را بریزند و از نو بسازند تا در مجالس، ریف جایش باشند و برایش سوت و کف بزنند و نامش نقل هر معفل و مجلس شود؛ چه بسیارند مانند شهید باب‌الله کریمی که شغلش بنای بود و با گچ و خاک و تیشه و ماله سر کار داشت و در وصیت‌نامه خود سفارش کرده که از مال دنیا یک تیشه و ماله دارن، آن را هم به جهاد سازندگی بدهید.

◀ اولین نابوی فرهنگ دوست

از صدر اسلام و شروع نبوت پیامبر (ص) تا عصر حاضر همواره بودند کسانی که از ثروت خود

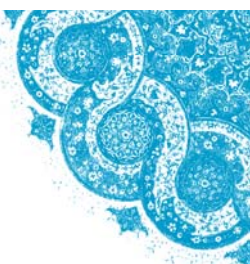

در کار فرهنگی می توان در انتظار بودجه های دولتی دست روی دست گذاشت. اگر ما فرهنگ را هدایت نکنیم، این فرهنگ است که خانه و محله و شهر ما را هدایت می کند. فرهنگ برای همه مردم است پس پندرو مآد در خانه، همسایه ها در محله و هر کس به اندازه توان خود وظیفه دارد تا در راه اشاعه فرهنگ اهلیت تلاش کند. همان گونه که ابوطالب و عبیدالمطلب، عماد، مقداد و... آبرو و اعتبار اجتماعی خود را در راه نشر اسلام بکار بردند.

برای ترویج و تبلیغ هر چه بیشتر دین اسلام و فرهنگ ناب محمدی چشم پوشی کردند و بی هیچ چشم پنداری اموال خود را در این راه به عنوان سفته جاریه و سرمایه گذاری اخروی قرار دادند. اما عزیزان خدایه! در دیگران زمانی آشکار می شود که به تحلیل شرایط مکه و غربت پیامبر بپردازیم در شرایطی که مشرکین مکه به تحقیر پیامبر رحمت ﷺ می برداشتند و ترکش بی حرمتی های آنان اطرافیان رسول خدا ﷺ را نیز توارش می داد، به خیال کسی نمی گنجد که به بیعت با او بیعت و با تفتخر و شسپرت به کمک رسول شتابند. در این شرایط نبوی ثروتمند باطل و بدین و ثروت و آبروی خویش به کمک پیامبر ﷺ شتافت. او می دانست که ما موم پیامبر شستن و به امامت پیامبر به کوع و مسجد رفتن کار ساده ای نیست. این نبوی پهنکی می دانست که شهادت بر یگانگی پروردگار طعمه ها، خور زین ها، تحریریه ها و... بر خانه و کاشانه او امیر از بی می کند. خدیجه نه تنها آبروی او بلکه تمام ثروت خویش را نثار نهال نبوی اسلام کرد. این گونه شد که اسلام رهبن اخلاقی پیامبر، شمشیر علی و اموال خدیجه گردید.

فرهنگ برای است

فرهنگ برای است و کمک به ارتقاء فرهنگ دینی امری گهگاهی است. امروزه هر کس دغدغه فرهنگی دارد باید به میدان فکر بگذرد. کار فرهنگی نمی توان در میان بودجه های دولتی دست روی دست گذاشت. اگر ما فرهنگ را هدایت نکنیم، این فرهنگ است که خانه و محله و شهر ما را هدایت می کند. فرهنگ برای همه مردم است پس پندرو مآد در خانه، همسایه ها در محله و هر کس به اندازه توان خود وظیفه دارد تا در راه اشاعه فرهنگ اهلیت تلاش کند. همان گونه که ابوطالب و عبیدالمطلب، عماد، مقداد و... آبرو و اعتبار اجتماعی خود را در راه نشر اسلام بکار بردند.

عمران و آبادانی هر چه بیشتر مساجد تلاش کرد، خدیجه تکلیف می کرد که در راه فرهنگ پیامبر تقاضای بیشتر برای این مکان مقدس را تأمین می کند. به طوری که کعبه ترمین به مسجد بزرگ ترین خدمت به توحید و تکلیف فرهنگی همسایگان مسجدها شد.

زمینه سازی برای نوا و اجای مسجد نیز در تقویت زیر ساخت فرهنگی جامعه مؤید شد. ثروت حضرت خدیجه ﷺ در تربیت مسلمین و زمینه سازی جهت حکومت نبوی و ساخت مسجد النبی به عنوان پایگاه فکری، معنوی و فرهنگی مسلمین بسیار اهمیت دارد. جهان اسلام از این نظر زین مدیون نبوی ثروتمند مدینه است.

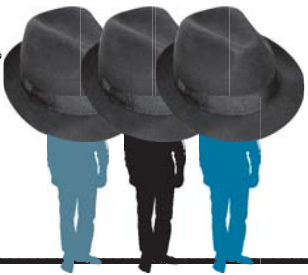
جامعه علم محور دارای ظرفیت های فرهنگی بسیاری است. رسول خدا می فرماید: «هر کس بخشی از دانش و آفرینگری تباری خوشبختی خدا آن را به مردم بیاموزد خدا پاداش هفتاد پیامبر را به او عطا می کند». از سال های اخیر شاهد فعالیت ادوهای جهادی دانشجویی به مناطق محروم هستیم که علاوه بر ساخت و ساز برای کلاس های تقویتی رایگان در روستاها می پردازند. اگر این حرکت در شهرها، به خصوص در مساجد، برگزار شود موجی از فعالیت فرهنگی و آموزشی در محلات صورت می گیرد. در نشر علم و فرهنگ همه جامعه مسئول هستند. فعالیت های مختلف در فرهنگ باید یک جنبه و چند مزایک، هدیه به یک صندلی یا جل قرآن اندرین رایگان به دانش آموزان در شهرهای محروم مؤثر است. اگر چه خدیجه کبری خود شاگرد مکتب پیامبر بود، اما حرکت جهادی این بانوی الهی در حمایت های و معنوی او از رسول پشتی در جامعه تازه مسلمانان در تقویت و نشر اسلام بسیار مؤثر بود.

بی نوشت: **آیه آیه**
۱۳۸۴ هـ. ق
۲۰۰۳ خورشیدی

«کلیه ذکاب آتو که ایران که بر حسب مشاغل دولتی دارای لباس مخصوص هستند در داخله مملکت مکلف هستند که لباس مخصوص دولت متداولشان بشوند و کلیه مستخدمین دولت اعم از قضایی و اداری مکلف هستند در موقع اشتغال به کار دولتی به لباس مخصوص قضایی یا اداری مجلس شوند و غیر آن موقع باید به لباس متداولشان مجلس گردند».

ششمین ماه ۱۳۰۷ شمسی نمایندگان دهمین مجلس شورای ملی بعد از مدت ها بحث، ماده فوق را تصویب رساندند. به موجب این ماده تمامی مردان موظف بودند که لباس متداولشان را پوشند و کلیه اهل ایام موموم به کلاه پهلوی بر سر بگذارند. البته این ماده استثنائاتی هم داشت و همچنین طر اول اختیار این است و شش گروه دیگر که عمدتاً منصوب به همین کلاه بودند.

گذشته بوی شهادت بسیاری به کلاه کپی فرسوی شاد و نمادی غریب برای جامعه ایرانی محسوب می شد. تزیین نمادهای ملی گرای و مبین پرستی به آن از حساسیت اجتماعی در برابر این نماد ناست. با این وجود بسیاری به مخالفت با این کلاه پرداختند و تخریب های میان دولت با اعراب و عشایر، کلاهها بر سر اسلحه جویان مد در پوشش را نشان می دهند. امروزه که ابعاد هجوم فرهنگی غرب بر فرهنگ های مستقل و اصیل بسیار کمتر شده است لباس ها، پوشش ها و حتی بسیاری دیگر از لوازم ضروری زندگی انسان مسلمان ایرانی پر از نمادهای فرهنگی غربی است. نکته شایسته تدقیق این است که آیا استثنایی بوستن را وارد و محصولات خارجی درمان این هجوم است یا می توان با جلوگیری و نظارت شدید بر ورود و مسایل خارجی در برابر حضور

فرهنگی با

کلاه که بر سر ملت رفت
سجده ای

قول حسن ارفع «رفته تا کلاه های خود بیاورد» از سر تعهمناسازی جامعه کرد که با روابیانی شگفت زده می شود و در برابر آثار کراس احساس سر خوردگی و عقب ماندگی می کند. وی پس از بازگشت به کلاه پهلوی هم اکتفا نمی کند و دستور می دهد تا کلاه شبو که همان کلاه اروپایی است رسماً لباس رسمی مردان ایران شود. این بار دیگر خبری از موموم مجلس، استثنائات مختلف و با نمادهای ملی گرای و مبین پرستی نیست. رضاشاه این بار برای از دست ندانن زمان مستقیماً دستور داد است کلاه شبو برای همه اندام های ایران با جامعه اروپایی به عنوان لباس متداول انتخاب شود. شاه در اوایل خرداد ۱۳۱۴ با جمع وزیران در مورد نمایندگان گفت: «این را باید نمود و آنها باید از این گشایش مجلس جامع شد ۱۶ خرداد کلاه شبو بر سر بگذارند». رضاشاه همچنین کشف حجاب زنان که به رسم او باعث پیشرفت شایسته زنان می شود را در دستور کار قرار داد.

المسه زنان حرمسراهای قاچاری، کلاه پهلوی و کلاه شبو، اولین و آخرین نمادهای بوند گردیدند و با تلاش نشد تجدد در فرهنگ ایرانی و استعماری تحمیل کرد. این انسان کلاهها بر سر اسلحه جویان مد در پوشش را نشان می دهند. امروزه که ابعاد هجوم فرهنگی غرب بر فرهنگ های مستقل و اصیل بسیار کمتر شده است لباس ها، پوشش ها و حتی بسیاری دیگر از لوازم ضروری زندگی انسان مسلمان ایرانی پر از نمادهای فرهنگی غربی است. نکته شایسته تدقیق این است که آیا استثنایی بوستن را وارد و محصولات خارجی درمان این هجوم است یا می توان با جلوگیری و نظارت شدید بر ورود و مسایل خارجی در برابر حضور

نمادهای غربی در زندگی انسان مسلمان جلوگیری کرد؟
اهالی فرهنگ و اندیشه به خوبی درک می کنند که گسترش ابعاد نبرد فرهنگی در جهان امروز، به خصوص با وجود رسانه های ارتباط جمعی شبکه های اجتماعی و هجوم همه جانبه اطلاعات، راه بر خورد چگسکی را بسته است. غرب برای تأثیر گذاری در اعتقادات و فرهنگ جوامع مختلف سلیقه های گوناگون، روحیات و افکار متفاوت برنامه ریزی کرده است. طراحان هوشمند دستگاه های فرهنگی غرب به خوبی وقوف بر اقتضای جامعه شناختی و روان شناختی جوامع مختلف را بررسی کرده بر اساس آن به تهیه و تنظیم نمادهای محصولات فرهنگی مختلف دست یافته اند. پروژه های میدرات بنداری کود که از طریق شخصیت های کارتون، فرمان اساری از طریق ساخت فیلم ها و حتی همسایه های مختلف دیگری که هر کدام طبقه سنی خاصی را هدف قرار داده است از جمله روش های آنان است. ورود این محصولات در فضای خانواده های ایرانی و بهر مرمود که بود، می توان و جوانان و نتایج مانسی می تواند مورد توجه قرار بگیرد که دستگاه های فرهنگی مسلمان به عنوان متصدیان تعلیم و نشر معارف الهی محصولاتی در خور با کیفیت و هم طراز محصولات خارجی تولید کرده باشند. شایسته است مسئولین و اهالی فرهنگ و هنر برای حضور در نبرد فرهنگی و مبارزه با تهاجم فرهنگی در کنار فرآیند حذف نمادهای غربی به دنبال ایجاد و ساخت نمادهای تازه با صبغه دینی و کیهیتی بالاتر باشند و در این جهت کمر همت ببندند.

ای لهجات زغمه باران فصیح تر

نگاهی به مجموعه شعر آیینی «خاکباران خورده» میثم حمیدی

باستعداداداد طبق به یسزایی داشته است. «خاک باران خورده» هر چند به دور از هیاهوی بازار شعر در این سال‌ها به چاپ رسید؛ اما از کتاب‌های قابل توجه در عرصه شعر آیینی است. شعر سرودن در حرم مفاهیم آیینی از آنجا که همواره با محدوده معنی از معانی و کلمات در ارتباط است پرواز خیال را تا حد زیادی محدود و سخت می‌نماید؛ چه آنکه ذهن شاعر خاک باران خورده با استعاره قواعده این حرم، خیال پرزایی را تنها در این حیطه مجاز می‌داند و این سلوک متجانسه‌ای است در عاشقانه‌های اندک این کتاب حتی می‌شود.

آسیب‌هایی امروزه در شعر آیینی به چشم می‌آید

مانند افراط و اغراق در فضا سازی‌های حزن انگیز که متأثر از آنتسنانوون با آوردن مخاطب عام در هیئات مذهبی که حتی تا مرز مغایرت با سیر معصومین و اهلبیت(علیهم السلام) پیش می‌رود و نودا دختن به جنبه‌ای معصومین و خجالی زندگی معصومین، شناخت جزوی سید محمد جواد شرافت با تأثیر بر این موضوع و از آسب‌های همگانش در شعر آیینی به دور نگه‌داشته است. این ویژگی او را در این عرصه متمایز می‌نماید. شاعر در آهه‌آهه‌آه تفاوت موفق عمل می‌کند و تمییز بین مایه شعرهای اوست. تاوج عرش در شب معراج رفتگی بالاتر از نهایت پرواز جبرئیل

***

خوشبیدی و پرشانه شوید رفتی فریاد می‌زد آسمان؛ نور علی نور عمده شعرهای این کتاب نحو و فرم یکدستی دارد. استفاده زیاد از موتیوهای شناخته شده در یک حوزه معنایی گرچه به ظاهر می‌تواند برای مخاطب حرفه‌ای شعر خسته کننده باشد؛ اما

شاعر با پرداختن دقیق و بدون اشکال که نشان از تسلط او به شعر کلاسیک دارد، هوشمندانه از ورطه تکرار فاصله می‌گیرد. تصاویری بدیع در شعر او گاهی رخ می‌نمایند؛ تو لحنه مقرر و من مثل عقربه هر لحظه یک قدم به تو نزدیک می‌شوم سادگی و معیبت در این اشعار هیچگاه منجر به بیانی سست نمی‌شود و شعر در عین سادگی از سلاطت زبان برخوردار است و دچار سطحی گرایی نمی‌شود. این ویژگی‌ها هر چند «خاک باران خورده» را با نگاهی کلاسیک تا حدود زیادی بی‌نقص نشان می‌دهد؛ اما گویا شاعر در باز آفرینی زبان شعر آیینی توفیق چندانی کسب نکرده است. البته درستی این ادعا را ثابت می‌شود که اشعار این کتاب به دقت بررسی و تحلیل شوند. برای مثال ترکیب‌ها و موتیوهای شناخته شده و مستعمل در اشعار این کتاب کاربرد فراوانی دارند، که البته شاعر گاهی در استفاده تازمانی از آنها موفق بوده است.

ای لهجات زغمه باران فصیح تر

لیختند از تبسم گل‌ها ملیح تر

دو تر کبک متوال نغمه باران و تبسم گل در یک بیت استفاده شده است اما بهره تازمانی که شاعر به خوبی از ترکیب‌ها و تشبیه‌ها بهره‌میرد. اکرم (ص) به آن می‌پرد یا آنچه که در تبسم گل و تشبیه لیختند به آن صورت می‌گیرد متفاوت است.

از هم دور افتادیم

تو آن ماهی که در پایت تلاطم می‌کنند دریا شبی که با تو بودن را تبسم می‌کنند دریا نگاهش غرق نور، تو سرش سرشار شور تو چه شور انگیزا چشمت تکلم می‌کنند دریا دلش از غصه می‌گیرد، هزاران دغفه می‌میرد همین که در پس آبروی تو را گم می‌کنند دریا مگر بر سینه ساحل نشسته در پای تو که با هر موج بر خاکش، تبسم می‌کنند دریا تو آن ماهی، من آن دریا که از هم دور افتادیم بگو کی روی ماهت را تبسم می‌کنند دریا

از چشم‌های تو

نمی‌ای چشم‌های توست چشمه، رود، دریا هم کمی از دریای توست جنگل، کوه، صحرا هم تو از تورات و انجیل و زبور، از نور لبریزی تو آنی، زمین محو شکوهت آسمان ماهم جهان لیلی است طوفانی، جهان دل مرده غم‌های تو بی تو نوح، موسی هم تو بی تو خضر، عیسی هم مراد قوق ششین می‌کنند شوق تماشا هم تو آن ماهی که در پایت تلاطم می‌کنند دریا من آن دریای سرگردان دور افتاده از ماهم اسیر روی ماه تو، هوا خوان نگاه تو نشسته بین راه تو، نه تنها من، که دنیا هم تمام روزهایی تو شده روز میادا، نه که می‌گرید به حال و روز ما روز ما میادا هم همه امروز ما مثل غروب جمعه دل گردند که بی تو تیره و خلع است چون دیروز، فردا هم جهانی را که پرواک صیادت را نمی‌خواهد نمی‌خواهیم، می‌خواهیم می‌خواهیم می‌خواهیم

بند اول از ترکیب بند تقدیم شده به خاک پای حضرت رسول اکرم (ص)

ای لهجات زغمه ای باران فصیح تر لیختند از تبسم گل‌ها ملیح تر بر موی تو تبسم بهشتی دخیل بست یعنی ندیده‌ام جز زلفت ضریح تر ای با خدای عرش ز موسی کلمه تر با ساکنان فرش ز عیسی مسیح تر با دین تو عشق نمک گیر شد که دید روی تو را ز چهره یوسف ملیح تر تو حسن مطلع غزل سبز خجلی حسن ختام قصه ناب نبوتی

فصل‌های

شعری تقدیم به قیام‌های عاشورایی علی‌هم‌السلام
لطمه ستیزی حسینی به ویزا به انقلاب سیدان بحرین
جاری استفاده‌ها، ای اشک و وقت بر گونه‌ها را شدن است
ماجرای حماسه‌ها، ای خون فصل با خاک آشنا شدن است
بغض، ای تاله فو خورده آخرین راه چاره فریاد است
ای سکوت، ای ترانه ز خمی مرهم درد تو صدا شدن است
گرچه در کار بستنی ای قفل، یا ناکر بر شاکستی ای قفل
ای در بسته، ای دل خسته غایت قسمت تو و شدن است
در قفس شوز زندگی مرده است، حس و حال پرندگی مرده است
ای چقدر چقدر در چشمت شوق در آسمان رها شدن است
خاک‌های خاک، غوملور در اشک سر گذشت تو چون مدینه گذشت
خاک‌های خاک، شعله ور با خون سر نوشت تو که برآ شدن است

به شیرینی رضایت

معرفی کتاب: رضایت ناشویی

علی صادقی سرشت

● «هردان و زنان بی همسر خود را همسردهید همچین غلامان و کنیزان صالح و درست کارتان را اگر فقیر و تنگدست باشند، خداوند از فضل خود انسان را بی نیاز می‌سازد؛ خداوند گشایش دهنده و آگاه است!»^۱

● «از نشانه‌های او (خدا) اینکاز خودتان همسرانی برای شما فرید تا به آنها آرام گیرید و میانتان دوستی و رحمت نهاده‌اند، در این (نعمت) برای مردمی که می‌اندیشند قطعا نشانه‌هایی است.»^۲

روش اسلام در ترغیب جوانان به ازواج چیست؟ موانع از دواج و راهکارهای رفع آن چیست؟ عوامل پیشینی پایداری و رضامندی در زندگی زناشویی کدام است؟ منظور از توانمندی‌های شناختی در پایداری زندگی چیست؟ از نگاه دین، اهداف تشکیل یک خانواده چیست؟ محدودیت‌های ازواج کدام است؟ کدام یک از ملاک‌های ازواج

را بر سایر ملاک‌ها باید برتری داد؟ چگونه می‌توان دینداری یک فرد را تشخیص داد؟ عوامل پسینی پایداری و رضایت‌مندی زناشویی چه چیزهایی هستند؟ معنای موت و رحمت و تفاوت آنها چیست؟ مفهوم خوش اخلاقی زوجین چیست؟ واکنش مناسب به «بدی همسر» چیست؟ انواع و مراتب سیاست‌گذاری چه می‌باشد؟ بنیان خیانت زناشویی و پیامد آن چیست؟

انسان باتقوا، توان مهار نفس و انتظار کشیدن و به تأخیر انداختن خواسته‌های خود را دارد؛ به خلاف شخص بی‌تقوا که قدرت مهار نفس و توان تحمل را ندارد و بر مرکب هوس سوار است و تنها به خواسته‌های خود می‌اندیشد. انسان‌های بی‌تقوا به دستورات دین چه در تشکیل زندگی و چه در کنترل و مدیریت آن بی‌توجه هستند.

خداوند برای کمک به بندگانش خود در مهار نفس، راه‌های حلال ارضای نیازهای مختلف از جمله نیاز جنسی را بیان می‌دارد و نیز برای پایداری این نهاد راهکارهای لازم را ارائه می‌دهد. از این رو می‌توان گفت خانواده یکی از مهم‌ترین و اساسی‌ترین

بنیان‌های بشری در جهت رشد معنوی انسان‌هاست که نمی‌توان به سادگی از آن گذشت و باید برای موفقیت آن تلاش کرد. راهکارهای سلامت و آرامش یافتن در آن را شناخت. از سویی روشن است که موفقیت و کامیابی خانواده، در گرو کسب مهارت‌ها و توانمندی‌های لازم برای زندگی خانوادگی است.

کتاب «رضایت زناشویی» اثر استاد حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر عباس پسندیده، در سه فصل به مباحث مفیدی در مورد مسئله ازواج و ترغیب به آن، سبک‌اسلامی در بر طرف ساختن موانع از دواج و عوامل تأمین کننده پایداری و رضایت زناشویی که قبل از ازواج و بعد از ازواج باید به آن توجه شود می‌پردازد.

این اثر از زشمند را پژوهشگر کده اخلاق و علوم رفتاری پژوهشگاه قرآن و حدیث به سفارش سازمان پژوهش‌های فرهنگی و اجتماعی این نهاد فرهنگی دارالحدیث آن را به زبور طبع آراسته است.

پی‌نوشت:

۱- توبه: ۲۳
۲- روم: ۲۱

سبج علمی مطلب:

معتبر	عالی	خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف
رواق	عالی	خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف
محراب	عالی	خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف
شبهستان	عالی	خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف

بیکبری کدام مطلب از سرویس‌های چهارگانه تشریح را در شماره بعدی لازم می‌دانید:
آموزشی مهارتی ترویجی فرهنگی سیاسی اجتماعی

سبک نوشتاری و ویرایش مطلب:

عالی	خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف
------	----------	-----	-------	------

صفحه‌آرایی را چگونه ارزیابی می‌کنید؟

عالی	خیلی خوب	خوب	متوسط	ضعیف
------	----------	-----	-------	------

مطراحتی روی جلد تا چه حد در رساندن پیام مجله به مخاطب مؤثر بوده‌اند؟

خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
-----------	------	-------	----

مسابقه پیامکی (یا بازه):

بهترین مقاله
بهترین طرح صفحه
بهترین تیر

سبج کاربردی مطلب:

معتبر	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
رواق	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
محراب	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
شبهستان	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم

حجم مطلب در هر سرویس:

معتبر	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
رواق	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
محراب	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
شبهستان	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم

تنوع موضوعات و عناوین در هر سرویس:

معتبر	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
رواق	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
محراب	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم
شبهستان	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم

برداشتن به چه موضوعاتی را در شماره بعد پیشنهاد می‌کنید:

آموزشی	مهارتی	ترویجی	فرهنگی	سیاسی	اجتماعی
--------	--------	--------	--------	-------	---------